

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

ILLVSTRE CERTAMEN CLARISSIMORVM
MARTYRVM APVD LVGDVNVM GALLIAE, PHOTINI

vel Pothini, eius vrbs Episcopi, Sancti diaconi, Epagathi, Maturi, Attali,
Blandinae, &c. quemadmodum illud luculenter descripsere Christiani

Viennenses & Lugdunenses: quorum verba hic subiicimus ex

Eusebij Caesarens. Historiae Ecclesiasticae lib. 5. cap. 1.

& 2. interprete Iohanne Christophorsono, An-
gliae doctissimo Episcopo.

Inijz.
Ex cap. 1.

Persecutio
inmanis in
Gallijs.

Martyrum
inuisita for-
tudo.

Roma. 8.

Mittuntur
in carcerē.

Vetus Epa-
gathus Chri-
stianorum
aduocatus.

Luc. 1.

ERVI Iesu Christi, qui Viennam & Lugdunum Gallia incolunt, fratribus in Asia & Phrygia, qui eandem nobiscum redemptionis fidem & spem habent: Pax, gratia, & gloria à Deo patre & Christo Iesu Domino nostro sit vobis. Deinde cum in Epistola exordio alia istis deinceps adiecerint, his verbis initium narrandi faciunt: Magnitudinem afflictationis, quae hoc loco ingrauescit, ingens gentilium odium contra sanctos incitatum, supplicia, quae beati martyres placide sustinuerunt, neque nos dicendo accurate exprimere, neque scribendo facile à quoquam comprehendi possunt. Nam aduersarius noster aduentum suum (in quo audacter ac liberè Ecclesiam Christi oppugnaturus sit) iam quasi prolusio ne quadam ac proemio breui futurum praenunciàs, omnibus viribus, ut dicitur, Christianos adortus est: atque adeò ubique grassatus, suos confufecit, & ad bellum contra feruos Dei gerendum vsu & exercitatione mirè instruxit. Quapropter non solum edificijs publicis, balneis & foro nobis interdictum est: sed etiam, ne quisquam nostrum vsquam locorum in conspectum prodeat, ab illis vetitum. At gratia Dei pro nobis cum diabolo decertauit, & hos, qui sunt paulò remissione animo, eripuit è periculo: illos autem, qui patientia armati, tanquam firmæ fidei columnæ, non modò impetum hostis nostri diaboli, facile laturo videbantur, verum etiam in sua ipsorum capita eundè quodammodo prouocaturi, ex aduerso opposuit: qui tum in acie fortiter cum aduersario conflixerunt, omne opprobrii & supplicij genus toleranter sustinendo: tum celeri gradu maturarunt ad Christum, ea mala, quae erant ingentia & graua, exigua, & pene nulla existimando: perspicueq; reuera ostenderunt: quòd non sunt còdignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis.

Ac primùm cruciamenta, quae conferim erant, & tanquam cumulo à multitudi-
ne in illos coacervata, viriliter & magno animo subièrunt: vociferationes, plagas, violentos tractus, dilacerationes, lapidum proiectiones, carceres, & quicquid denique ab
agressi & furiosa multitudine contra nos, velut, contra hostes & inimicos, fieri solet.
Quotquot igitur erant à Tribuno plebis alijsq; magistratibus, qui ciuitati praerant,
in forum deducti, cum coram vniuersa multitudine esset ab illis de fide quaesitum, &
eam liberè ipsi confessi fuissent, vsque ad Praesidis aduentum in carcerem coniecti, con-
clusi q; erant. Deinde cum ducerentur ad Praesidem, & ille in iudicando omni crude-
litate genere contra nos nostrosq; vteretur, Vetus Epagathus, vnus ex fratribus, im-
mense charitatis erga Deum & proximum ardore inflammatus, (qui quidem cum
non modò ad omne officium erga proximum sedulo exequendum impiger & propè
sus esset, verum etiam flagrante Dei amore & sacrosancto Spiritus instinctu exarde-
ret, adeò sanè accuratè vitam instituisset, ut quanuis esset adolefcens, eodem tamen te-
stimonio, quod scriptura seni Zachariae sacerdoti tribuit, dignus videretur, hic Vetus,
inquam, iudicium tam temerè & iniuriosè contra nos pronunciatum, non poterat o-
mninò æquo animo ferre: sed supra modum succensebat, postulabatq; ut potestas ei
daretur, liberè in illo confesù pro fratribus respondendi, sedq; perspicue probaturum
dicebat, nihil sceleris, nihil ve impietatis in nobis omninò posse reperiri. Contra què
cum multitudinis frequentia, quae tribunal circumsistebat, admodum vociferata fu-
isset, (erat enim inter illos illustris atque eximius) cumq; Praeses etiam iustam ab eo
propositam postulationem minimè posset tolerare, sed solum istud ab eo quereretur, v-
trum

trum esset Christianus: ille tum simulatq; erat clarissima voce hoc ipsum confessus, in
 fortem & numerum martyrum relatus est, ac deinceps aduocatus Christianorum ap-
 pellatus: nec planè immeritò. Habuit enim aduocatum Iesum in animo commoran-
 tem, & Spiritum sanctum multò, quàm Zacharias, feruentiorem: quem per ingentem
 charitatis quasi cumulum, quo adductus, adeò alacri & ardenti studio pro fratrum pro-
 pugnatione suam ipsius vitam profudit satis perspicuè ostēdebat. Christi igitur & est
 & fuit verus & germanus discipulus, qui agnum quòcunq; eat, sequitur. Inde igitur in-
 ter reliquos Christianos faciliè internoscebatur: nam martyres, qui videbantur ceteris
 faciliè præstare, in publicum prodibant, se paratos ad omnia tormenta ostendebant: o-
 mni denique animi alacritate confessionem illam, quæ est martyrij propria, cumula-
 tè pleneq; explebant.

Martyribus
 Epagathus
 adiungitur.

Sed extabant alij imparati, in exercitati, & animo fracto, qui acrem certaminis im-
 petum ferre non poterant: ex quibus circiter decem numero, animis ignauè & mulie-
 briter conciderunt. Qui profectò non modò magnum dolorem mentibus nostris &
 immensam acerbitatem inurebant: verum etiam aliorum, qui hætenus non com-
 prehendebantur, quiq; martyribus etiam in acerbissimo cuiusque generis cruciatu
 iacentibus præstò semper aderant, & eos non aliquando desertos esse passi fuerant, a-
 lacritatem penitus retulerunt. Omnes igitur id temporis, propter incertum confes-
 sionis euentum, eramus graui metu perculsi, non plagas quidem & supplicia, quæ illis
 post infligerentur, veriti, sed ancipiti confessionis exitu mente prauiso, magnoperè
 extimescentes, ne quis præ languida animi infractione prorsus succumberet. Quoti-
 diè tamen, qui digni corona martyrij habebantur, ad illorum numerum supplendū,
 præhensi erant, vsque adeò, vt ex duabus hæc ecclesijs omnes pij & studiosi viri (quo-
 rum virtute & doctrina in primis status illarum ritè administrari solet) eximerentur.
 Quidam etiam Ethnici, nostrorum serui, vnà capiebantur, (siquidem Præses om-
 nes nos passim perquiri præceperat) qui tormenta, quæ sanctos tolerare cernebant,
 reformidantes contra nos, militibus satanæ impulsu illos ad hoc idem incitantibus,
 Thyestæas cœnas, & incestus Oedipodis, falsò commenti sunt, & alia, quæ nobis nec
 eloqui, nec cogitare quidem fas esse iudicatur: quin tale facinus aliquando inter ho-
 mines admittum fuisse, ne credi quidem propemodum debet. Quæ sanè cum essent
 fama & sermone hominum passim dissipata, omnes, velut immanes belluæ, contra
 nos furere cœperunt: ita vt si qui antea propter necessitudinem moderatè se erga
 nos gessissent, tunc veluti rabie quadam incitati, dentibus frendere, insanireq;que
 propè viderentur: atque id adeò, quod à Domino nostro prædicebatur, in eo ef-
 fet impletum, tempus venturum, in quo omnis, qui vos occiderit, videbitur ob-
 sequium præstare Deo. Vnde deceterò sancti martyres maiora quædam crucia-
 menta, quàm quæ possunt oratione explicari, (idque, sathana in illud pro viribus in-
 cumbente, vt aliquid blasphemiam contra Christum ex eorum ore educeret) sufferre
 cogebantur.

Decem à
 Christo de-
 ficiunt.

Calumnie
 in Christia-
 nos.

Iohan. 16.

Sanctus, dia-
 conus.
 Maturus.
 Attalus.

Blandina.

Blandine e-
 gregia con-
 stantia.

Supra modum igitur lethale multitudinis vniuersæ, Præsidis & satellitum odium
 in diaconum, nomine Sanctum, Viennæ prognatum, & in Maturum etiam, recens
 quidem baptizatum, sed generosum tamen Christi athletam, efferbuit: in Attalum
 porrò, genere Pergamenum, columnam & stabilimentum continuum ecclesiarum,
 quæ hic sunt: in Blandinam denique, per quam Christus euidenter ostendebat eos,
 qui apud homines, viles, despecti & contempti videantur, apud Deum propter chari-
 tatem erga illum, nò specie iactatam & simulatione, sed vi & virtute declaratam, ma-
 gno splendore & gloria donari. Nam cum non nos solum pertimesceremus, sed etiã
 heri illius secundum carnem, (quæ etiam ipsa vnà in martyrum pugna dimicauerat)
 ne cum in certamen descenderet, præ corporis imbecillitate non liberè & ingenuè fi-
 dei suæ confessionem proloqui pergeret: Blandina tanto animi robore & virtute im-
 buebatur, vt tortores, qui illam vicissim omni suppliciorum genere à primo manè ad
 vesperam vsque afflixissent, propè labore defessi languescerent, seque tum ab illa vi-
 ctos, tum nihil ampliùs habere cruciamenti reliquum, quod ei irrogarent, faterentur:
 atque adeò magnoperè mirarentur, quo pacto, cum totum eius corpus ita dilacera-
 tum esset, perseverans spiritum duceret: palamque testarentur, vnum tormenti ge-
 nus satis habuisse virium ad vitam ei eripiendam, nedum tam multis & varijs opus
 fuisse. Verum beata martyr, sicut generosum athletam decet, in ipsa fidei confessio-
 ne vires colligebat, atque prolato istorum verborum: Christiana sum, &: Nihil apud
 nos admittitur sceleris: erat dolorum, qui eam vrgebant, summa leuatio, fomen-
 tum

tum cruciatus, & cuiusque molestiæ depulso.

Item Sancti

Diaconus ille, Sanctus nomine, supra quàm credibile est, & supra omni humanitatis captum, verbera à carnificibus impacta toleranter sustinens, cum scelerati illi carnifices propter assiduitatem & magnitudinem tormentorum, quæ ei infligebant, sperarent se aliquid, quod indecorum & eius professioni parum consentaneum videretur, ab eo audituros, ipse tanta animi celsitate & constantia illis ex aduerso resistit, vt ne nomen quidem vel suum, vel gentis, vel ciuitatis, vnde fuit: neq; vtrum seruus an liber, illis vellent dicere: sed ad omnia rogata, ita Latino sermone responderet, Christianus sum: istudq; pro nomine, pro ciuitate, pro genere, & deniq; pro re quaq; iterum ac

Nulla ab eo
vox extor-
queri po-
test, nisi:
Christianus
sum.

sapius eloqueretur: aliam autem vocem gentiles ab eo elicere audireq; non poterant. Vnde tam graui & acerba bile animus cum Præfecti, tum tortorum contra illum inflammabatur, vt cum nihil haberent supplicij, quod ei deinceps imponerent, ad extremum laminas æneas feruentes & ignitas tenerimis corporis membris affigerent. At ille, quanquam corporis membra exurebantur, firmus tamen, constans & immutabilis in fidei confessione persistit: quippe qui diuino & caelesti fonte aquæ vitalis, quæ ex Christi ventre profluit, tanquam rore cum aspersus, tum roboratus erat. Corpus autem testimonio fuit eorum, quæ ipsi acciderant: vt potè vulneribus & vibicibus totum crucentatum, quod quidem sic in rugas erat contractum, vt exteriorem hominis formam prorsus abiicisset: in quo Christus, afflictationis particeps, res præclaras ad suam ipsius gloriam gessit, cum aduersarium profigando, tum cæteris præclarum exemplum ostendendo, nullum esse metum, vbi Dei patris charitas, nec vllam molestiam, vbi fides Christi viget. Nam quanquam impij carnifices paucis diebus post, cum martyrem de nuò torquerent, putabant, si corporis membris, superiore iam cruciatu tumidis, & inflammatione quadam efferuescentibus, eadem supplicia accumularent, vel se illum facile euicturos, præsertim cum nec manuum propè tractationem perferre iam possent: vel illum tormentis tandem extinctum, grauem reliquis horrorem incussurum: tamen tantum absuit, vt in illo aliquid eiusmodi contingeret, vt etiam præter omnium hominum opinionem, corpus in illis posterioribus tormentis recreatum, & in integrum restitutum, formam priorem atque vsum membrorum recuperaret: adeò vt secunda illa carnificina, non inflicta pœna, sed medicina per Christi gratiam adhibita videretur.

1. Ioan. 4.

Vide mirã
Christi vir-
tutem.

Biblidis res-
piscencia &
constantia.

Porro Biblidem, vnam ex eorum numero, qui fidei confessionem pernegassent, cum iam diabolus à se prorsus absorptam putaret, cupiens etiam per blasphemiam in Deum, condemnationem eius augere, ad supplicium deducendam curauit, eamq; velut fractam & ignauam, impia in nos & flagitiosa probra loqui impulit. Illa tamen in tormento redijt ad se, atq; (vt ita dicam) ex profundo somno excitata est, præsentis supplicio quodammodo submonita, vt de æterna gehennæ pœna seriò cogitaret. At contra, quam diabolus expectabat, maleuolis Christianorum obrectatoribus ex aduerso sic responderet: Quomodo eiusmodi viri liberos suos deuorare in animum poterunt inducere, quibus nelicitum quidem sit sanguinem animalium ratione carentium comedere? Et ab eo tempore se Christianam ingenuè confessã est, & forti numeroq; martyrum adiuncta. At cum tyrannica crudeliaque illa suppliciorum genera per beatiorum patientiam, Christi virtute firmatam, frustrã imposita irrogataq; viderentur, diabolus alias quasdam machinas de integro contra illos excogitauit, nempe vt in carcerem coniecti, interdum in locis horrida caligine obsitis, & plenis molestiarum, miserè iacerent: nonnunquam illorum pedes in crassas compedes impositi, distenderentur: aliquando vexarentur alijs plagarum modis, quos rabidi diaboli ministri, illiusq; maleuolentia suffusi, hominibus in carcerem conclusis incurere solent, vsque adeò, vt complures, quos Dominus eo pacto è vita exire volebat, ibi ob fœtidum odorem & loci angustiam penitus suffocarentur. Quinctiam non pauci (in quibus illic Dei gloria perspicuè ostentata erat) quanuis ita acerbè excruciatu fuissent, vt nulla curatione adhibita, viderentur amplius posse vitam protrahere, in carcere tamen superstites manebant, omni humana quidem cura & subsidio orbati ac destituti, à Domino tamen tum corporis tum animæ viribus ita roborati confirmatiq; erant, vt cæteros & ad fidem constanter tenendam tuendamque incitarent, & grato admodum subleuarent solatio. Alij autem modò capti, & recentes in carcerem contrusi, (quorum corpora ante hac tormentis subeundis callum haud contraxerant) pondus carceris & grauitatem minimè poterant ferre, sed intus breui mortem opprebant.

Moriuntur
quidã præ
carceris fœ-
tore.

Beatus

DE MVLTIS GALLIAE MARTYRIBVS.

519

Beatus item Pothinus, cui Lugdunensis episcopatus ministerium erat cōcreditum, cum nonagesimum suę ætatis annum præterisset, & corporis imbecillitate ita languere, ut vix posset, propter virium infirmitatem, qua distinebatur liberè spirare, spiritus tamen alacritate propter ardentem, qua flagrabat martyrij cupiditatē, plurimum recreatus ad tribunal gestabatur: & tametsi corpus eius iam præ decrepita ætate & cruciatu morbi penè exhaustum esset, anima tamē in ipso seruabatur integra, ut per eam Christus gloriosè triumpharet. Qui quidem ad tribunal, magistratibus ciuitatis eum comitantibus, & vniuersa multitudine varias cuiusque modi vociferationes contra illum, utpotè Christianum, edente, à militibus deductus, præclarum fidei testimonium perhibuit. Cum enim à Præside rogaretur, quis esset Christianorum Deus? respondit: Si tu ea re dignus sis, cognosces. Inde igitur asperè & immisericorditer rapratus, varias plagas excepit, cum ab his, qui stabant in proximo, qui nihil eius ætatem reuerentes, manibus pedibusq; in illum contumeliosè insultabant: tum ab illis, qui longius erant remoti: qui, quod singuli habebant in manibus, illud in illum coniecerunt: idque propterea, quod omnes per magna culpæ & impietatis loco ducebant, si quisquam petulantè illum insectari vlla ex parte omitteret. nam deorum suorum causam ita se vindicatos arbitrabantur. Ille vix iam spiritum ducens, in carcerem coniectus fuit, ac bi duo post efflauit animam.

Pothini Episcopi martyrium.

Ibi verò singularis Dei prouidentia apparuit, & infinita Iesu seruatoris misericordia patefacta est: quæ sanè talis fuit, qualis quidem rarò inter fratres Christianos contigisset, à diuina tamen Christi virtute ac potentia non omninò aliena. Nam qui, ut primùm erant comprehensi, fidem inficiati fuissent, non modò in carcerem cum caeteris condebantur: (nihil enim illis, ut tempus ferebat, negatio attulit adiumenti) verum etiam suppliciorum eorundem erant facti participes: atque sicut illi, qui ingenuè fatebantur se esse, quod erant, nullo alio crimine obiecto, nisi quod Christiani essent, tradebantur in custodiam: sic isti, qui fidem pernegarant, de reliquo in carcere tanquàm homicidæ & scelerati detinebantur, duplo grauiore cruciatu & angore, quàm cateri, afflicti. Illos enim subleuabat lætitia ex martyrio percepta, spes promissorum, charitas in Christum, sacer Patris spiritus: hos magnum & graue conscientie pondus admodum vexabat, vsque adeò, ut dum per hominum frequentiam palàm gradiebantur, ipso vultu ab omnibus alijs facilè interno scerentur. Illi enim hilares in publicum progressi sunt, in quorum vultu decor quidam, gratia & venustate multa adpersus, enituit, sic ut vincula etiam, quibus velut sponsa, aurearum fimbriarum varietate decorata, mirè erant illustrati, egregium quendam ornatum illis adieciisse viderentur: tam suauem item & fragrantem, ex ipso Christo egredientem, efflarunt odorem, ut nonnullis artificioso quodam vnguento & manu composito delibuti putarentur. Hi autem demissi, abiecti, ad spectu horridi, turpi ignominie labe deformati, à gentilibus porrò, velut ignaui effocinatiq;ue, probris contumeliosè affecti, ac denique cum honoratum, gloriosum & salutare nomen Christi amisissent, perinde ac si homicidij rei fuissent, homicidæ iam appellati. Ista vbi cateri coràm adspexissent, magnoperè roborati erant & animo constabili. Qui enim præhdebantur, omni memoria diabolice cogitationis ex animo deposita, absque hæsitatione fidem suam profiterentur. Isti porrò, paucis verbis obiter interiectis, rursus, quæ sequuntur adiungunt.

Mala conditio fidei detestorum.

Obserua vt Christus cohonestaret martyres istos.

His igitur rebus confectis, de reliquo martyria, quæ in ipsorum vitæ exitu sufferebant, in quaque suppliciorum genera dispertiebantur. Siquidem vnam coronam beati martyres ex vniuersis & varijs cuiusque generis flosculis contextam complicatamque Deo patri obtulerunt. Quò circa par erat, generosos & insignes Dei athletas, vbi multiplex & varium martyrij certamen subierant, illustremque ab hostibus reportarant victoriam, præclara immortalitatis corona decorari. Maturus ergo, Sanctus, Bladina & Attalus, die cum bestijs dimicandi in nostrorum hominum cruciatum de industria præstituta, ad bestias ducebantur, quò publicum & commune gentilibus spectaculum, plenum inhumanitatis & sæuitie, exhiberent. Atque Maturus & Sanctus in amphitheatro omne genus tormentorum denuò subeunt, perinde ac si nihil cruciatu anteà fuissent omninò perpeffi, immò verò ut athleta, qui modò aduersarium per varias certaminum vices strenuè profligassent, et pro corona vitæ ipsis proposita potestrem iam certamen haberent in manibus ad conficiendum, de integro tum verberum traiectiones, quibus homines illic plecti solent, sustinent: tum crudeles ferarum tractus, tum alia omnia cruciamentorum genera, quæ insana & furiosa plebs alij ali-

Maturus & Sanctus denuò immantiter cruciantur.

undecum vociferatione illis infligi postulabant, tum ferreas deniq; cathedras & ignitas illorum membris suppositas, quibus corpora miserè frixa & exusta erant: & quamquam gentiles pestifero illorum nidore non absque molestia saturabantur, tamen ne ea quidem re deterriti, ab insania sua desistunt: sed pergunt adhuc magis magisque fure, quandoquidem illis in optatis erat, eorum patientiam prorsus euincere. Cæterum ab ipso Sancto nihil aliud elicere poterant, præter illam vocem, quam ab initio de fidei suæ confessione proferre consueuisset. Isti autem martyres, quoniam in hoc ingenti certamine vira adhuc in ipsis residebat, singularium certaminum loco, quæ magna cum varietate ibi fieri solebant, illo die spectaculum vniuerso populo præbentes, ad extremum securi percutiuntur.

Securi ceduntur.

Blandinæ præclara virtus.

At Blandina trabi lignæ sublimis affixa, præda bestijs incurfantibus obijcitur: quæ quoniam & in crucis specie suspensa cernebatur, & ardentem precem fundebat, magnam concertantium mentibus alacritatem iniecit: quippe in ipso certamine, ex sorte cruci suffixa, ipsum Christum, qui pro nobis crucifixus est, oculis corporeis quodammodo videbant, vti credentibus in illum pro certo persuaderetur, quod qui pro eius gloria quicquam perperiat, hæreditatis sit cum Deo viuente consors & particeps futurus. At cum nulla bestia eius carnem tangere vellet, à trabe mox abrepta, in carcerem iterum truditur, & ad aliud referuatur certamen: vt per varia concertationum genera victrix facta tum tortuosum serpentem condemnationi, quam ab se auertere non posset, iure addiceret, tum fratres pariter ad constantiam incitaret: quæ licet humilis, imbecillis & propè abiecta virgo esset, armatura tamè Christi fortis athlete induta, non solum per multas cruciamentorum vices aduersarium superauit, verum etiam per illustre illud certamen, coronam immortalitatis tandem affecuta est.

Attali certamen.

Attalus item, clarus & magni nominis vir, importuno multitudinis rogatu ad supplicium euocatus, ob rectè factorum conscientiam (siquidem ingenuè in Christiana institutione & disciplina exercitatus, fidelis semper apud nos & constans veritatis testis extitisset) alacri animo certamen ingreditur. Ac cum vndiq; per amphitheatrum circumduceretur, tabula, in qua Latinis literis hæc inerat inscriptio, Hic est Attalus Christianus, illum præcedente: cumque in eum admodum petulanter populus insultaret, Præses, vbi Romanum esse didicisset, mādauit vt in carcerem denuò cū reliquis, qui in eodem erant, concluderetur: de quibus literas ad Cæsarem scripsit, eiusque expectauit de illis sententiam. Tempus verò, quod interea intercedebat, illis quidem neque ociosum, neque infrugiferum fuit: sed per mortem eorum dilatam, immensam Christi clementiam, quasi lumen suum propalam profudit. Nam inter mortua Ecclesiæ membra, viuorum subsidij fuerunt ad vitam reuocata, & qui fidem confessi fuissent, ijs, qui eandem pernegassent, magna beneficia demulerunt: atque, idèd per magna latitia matris & virgini Ecclesiæ exorta est, cum eos, quos ab ortu tanquam mortuos eiecisset, viuos & incolumes recuperasset. Illorum enim hortatu & exemplo complures, qui fidem negassent, erant tanquam in vtero matris Ecclesiæ iterum concepti, iterum in membra formati, iterum ad vitam reduci, iterum denique ad fidem suam confitentem perdocti. Atque cum ad vitam essent restituti, & viribus confirmati, suauitatem Dei (qui non vult mortem peccatoris, sed pro sua benignitate eum ad poenitentiam inuitat) animis haurientes, ad tribunal spontè accedunt, vt iterum à Præsede de fide denuò rogarentur. Nam cum Cæsar respōsum per literas misisset, illos, qui fidem Christi confiterentur, tympanis esse torquendos: hos autem, qui eandem inficiarētur, in principio mercatus (qui hic celebrari solet, quique est, propter frequentiam hominum, ex omnibus gentibus commeatium, multorum sermone nobilitatus) liberos dimittendos, Præses beatos martyres, tanquam spectaculum & gloriosam pompam de illis multitudi-

Ezech. 18. & 33.

Mercatus Lugdunensis.

Constantia eorum, qui antea defecerant.

ni præstaturus, ad tribunal deduci iubet, iterum in questionem vocat, datque sententiam, vt qui municipales Romani essent, securi percuterentur: reliqui autem amandarentur ad bestias. Christi verò gloria in his, qui antea fidem abnuerant, tunc tamen præter Gentilium opinionem, eandem ingenuè cōfitebantur, magnopere illustrata fuit. Et enim illi cum priuatim in questionem dati essent, quasi pro certo absoluendi, tamen se Christianos verè confitentes, martyrum choro adijciebantur. Alij autem falsi Christiani, à fide penitus lapsi, qui neque vestigium aliquando fidei, neque sensum & significationem vestis sponsalis, neque cogitationem timoris Dei in animis insidentem habebant, sed per nequam eorum conuersationem, viam veritatis contumelijs affecerant, hoc est, filij perditionis, foris extra Ecclesiam permanferunt: cæteri vniuersi fuere in Ecclesiam denuò affcripti.

De

De quibus cum haberetur quæstio, Alexander quidam genere Phryx, arte & scientia Medicus, multis annis in Gallia commoratus, omnibus ferè propter charitatem erga Deum, & liberam in verbo prædicando alacritatem cognitus, (non enim doni & muneris Apostolici expers erat) cum adstaret tribunali, & illos fratres nutu ad fidei confessionem hortaretur, (ijs, qui vndique tribunal circumstitebant, videbatur tanquam parturiens) populi multitudo confessionem eorum, qui antea inficias iuissent, agrè ferens, contra Alexandrum, tanquam eius rei caput & authorem, vociferari cœpit. Vbi verò Præses instabat, sciscitabatur que quisnam esset? respondet se Christianum esse. Vnde Præses ad iracundiam prouocatus, illum condemnat ad bestias. Postero autem die eandem cum Attalo dimicationem (Præses enim, quò populo gratificaretur, Attalum denuò bestijs obiecit) Alexander ingreditur. Hi duo in amphitheatro omnes machinas ad eorum cruciatum excogitatas, tanquam prateruecti, maximumque certamen perpassi, ad extremum gladio feriuntur. Alexander autem neq; ingemuit, immò verò negry quidem ore exultit: sed interiore mente & cogitatione quasi cum Deo sermones contulit. Attalus vero in ferrea cathedra iam candenti esset impositus, & eius incendio ambrustus, quando nidor & fumus è corpore in sublimi ferebatur, Latino sermone multitudinem sic affatus est: Ecce ecce, hoc, quod vos præstatis, est homines vorare. Nos quidem neque voramus homines, neque aliud quicquam sceleris patramus. Rogatus tamen, quod nomen Deus haberet? respondet, Deum nomen non habere more hominum.

Alexandri
virtus &
martyrium

Attali cer-
tamen.

Quibus omnibus confectis, postremo die singularium certaminum aduentante, Blandina & adolescens Ponticus, circiter quindecim annos natus, (hi autem quotidie introducebantur ad reliquorum supplicia contemplanda) in amphitheatrum inferebantur, vrgebanturque per gentilium idola iurare. Ac quoniam illi perstabant constantes, & ea despiciatui ducebant, vesana multitudo contra illos asperè & ferociter sæuiebat: adeò, vt neque adolescentuli commiserarentur aetatem, neque mulierem omninò reuereretur. Omnibus igitur tormentis eos obiecit, & per quoduis supplicij genus vndiq; agitare cœperunt, & sine intermissione nunc hanc, nunc illi per ipsorum deos iurare impellebant. Ceterum hoc nullo modo poterant efficere. Nam Ponticus, qui ita à sorore erat exuscitatus, vt gentes eam esse animaduertent, quæ illum cohortata fuisset, confirmassetque, post omnia cruciamentorum genera, viriliter, & magno animo tolerata, extremum spiritum edidit. Beata Blandina omnium postrema, tanquam nobilis & generosa mater, ubi liberos animauerat ad pœnam, & victores ad Christum Regem præmiserat, ipsa eosdem cum liberis certaminum cursus remensa, ad eosdem lætitia gestiens, ac de ipso vitæ suæ exitu permagno gaudio exultans, prope-
rabat, non quasi ad bestias crudeliter proiecta, sed ad cœnam sponi amicè inuitata. Atque post verbera, post bestiarum laniatus, post sartaginis exustionem, ad extremum in rete inuoluta, tauri rictibus obiectatur. Quæ cum ab animali illo diu multumq; icta exagitataque fuisset, ac nullum sensum cruciamentorum, que hætenus ei obtigissent, partim propter spem, quæ Dei promissis firmè adharesebat, partim propter colloquia, quæ intra se cum Christo conferebat, omninò haberet, tandem ense iugulata fuit. Vnde gentes ipsæ palàm testabantur, mulierem apud se nunquam tot tamq; acerba tormenta tam constanter pertulisse.

Verum eorum rabies & crudelitas in sanctos, non ita exaturata fuit. Nam ab immani & furiosa bellua, diabolo, immanes illæ & barbaræ gentes exagitata, vix aut ne vix quidem à furore suo aliquando acquieuerunt, immò verò in corporibus martyrum suarum de integro contumeliam cœperunt & malevolentiam exercere. Nam quauis martyrum constantia penitus essent superata, tamen quia omnem humanam rationem omninò exuissent, illorum amentia minimè fuit retardata repressaq;: sed acerba bilis cum Præsidis, tum populi (qui quidem in nos lethale odij sui virus euomebant) tanquam immanis belluæ magis magisque incensa, sic vt scriptura verè impleteretur: Im-
pius adhuc impiè agat, & iustus iustificetur adhuc. Etenim corpora eorum, quos carceris pestifer odor & cruciatus suffocauerat, canibus laceranda obijciunt, studiosèque nocte dieque obseruant; ne quisquam è nostris illa tumulis mandet. Tandem verò martyrum in amphitheatro intersectorum membra, quæ nec bestia adhuc vorarant, nec ignis absumpserat, partim minutatim dilaniata, partim instar carbonum ambrusta, quinetiam securi percussorum capita vnà cum corporum truncis collecta, dies cõplures similiter militum excubijs insepulta custodiunt. Porrò alij fremere, & dentibus contra eos frendere cœperunt, toto animo connitentes aliquam grauiorè in ea exercere

Blandinæ
& Pontici
pueri mar-
tyrium.

En rarum
supplicij ge-
nus Blandi-
næ abhibitu.

Apoc. 22.

Corpora
sanctorum
obijciuntur
canibus.

contumeliam. Nonnulli irrisione ludere, & falsos cachinnos tollere, summaq; contumeliam & praconio idola sua efferre, quibus quidem, tanquam authoribus, poenam & ultionem Christianorum acceptam retulerunt. Non pauci, quamquam factis aliquantò modestiores erant, & de illorum afflictatione aliquantum condolere videbantur, verbis tamen acerbè eos vexare ad hunc modum: Vbi iam illorum Deus? Quid illis hæc profuit religio, quam suæ ipsorum vitæ præposuerunt?

Non sinuntur sanctorum corpora sepeliri.

Quæ ad gentilium crudelitatem pertinebant, talem habebant varietatem. Quæ autem ad nos, videbantur sanè magnum mœrorem propterea in se cõplecti, quòd martyrum corpora humo tegendi nulla dabatur facultas. Neque enim nox ad hanc rem aliquid afferre præsidij, neque magna pecuniæ vis eorum animos flectere, neque preces vlla ex parte placare poterant: sed nulla non ratione & via corpora illa erant afflicta ab illis obseruata, & id quasi in magno lucro deputatum, si penitus inhumata iacerent. Paulò post etiam ista addunt. Martyrum corpora, sex dies continuos sub dio iacentia, & maxima ignominia affecta, post autem ab impijs illis & facinorosis carnificibus exusta, inque cineres redacta, in Rhodanum fluuium, qui illic in proximo defluit, spargebantur, quò nullæ quidem illorum reliquæ amplius super terrâ restarent. Ita eo consilio patrabant, quòd Deum se posse vincere, & illis regenerationem corporum prorsus eripere arbitrati sunt: quò ne vlla quidem (sic enim dicebant) spes resurrectionis reliqua fieret illis: qua freti (inquiunt) non solum peregrinam quandam & nouam nobis induxerunt religionem, verum etiam neglexerunt penitus tormenta, & prompto atq; alacri animo ad mortem properarunt. Iam videamus, vtrum sint resurrecturi, & vtrum illorum Deus ipsos iuuare, & è manibus nostris eripere possit. Eiusmodi persecutionis tempestas, regnante Imperatore, de quo docuimus, istis Christiani ecclesijs obrigit. Vnde certè, quam fuerint in reliquis prouincijs eodem tempore facitata, coniectura assequi poterimus.

Antonini Verù dicit.

C A P. I I.

Philip. 2.

Nota in signum martyrum modestiam.

Act. 7.

Diabolus cur eos tam atrociter infectus sit.

Illas item voces, ex eadem epistola depromptas, in hunc sermonem includere oportet. Raprecium arbitramur, quibus modestia & singularis martyrum, quos diximus, benignitas hoc ferè modo descripta sit. Isti verò ipsius Christi (qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo, sed se ipsum exinanivit, formam serui accipiens) tam verè emuli & imitatores erant, vt quauis in tali gloria & splendore locarentur, & non semel & iterum, sed sapius, vt martyres decet, pro fidei confessione acerbata tormenta perpeffi, bestijs obiecti, ab eisdem denuò ablati, ignito ferro exusti, vibicibus liuidi, vulneribus vndique inflictis excruciat: non tamen se ipsi martyres esse prædicarent, neque cuiquam nostrum copiam facerent illos eo nomine appellandi: sed si quisquam nostrum eos vel per literas, vel per sermonem vt martyres fortè salutauisset, grauitè eum reprehenderunt. Libenter enim martyris appellationem Christo fideli & vero martyri, primogenito mortuorum, duci & auctori vitæ, quæ est ex Deo, concesserant: martyrum etiam, qui iam ad Christum ex hac corporis custodia migrauissent, nos non grauatè in memoriam redegerunt, dixeruntque: Illi iam verè sunt martyres, quos Christus propter fidei confessionem ad se recipere dignatus est, & quorum martyrium ipso præclaro vitæ exitu, tanquam sigillo certissimo obsignauit: nos autem tenues solum & abiecti Christi nominis confessores: atque fratres obsecrabant cum lachrymis, vt preces pro illis ardentè & obnixè Deo fundarent, quò ipso discessu è vita opus, quòd Deus tam benignè in illis incepisset, cumulate expleretur. Et quauis non modò libera responsa gentilibus dando, sed etiam patientia, maganimitate, fidenti animi robore contra omnes cruciatus se generosos ac strenuos palàm ostendendo, vim & virtutem martyrij perspicuè declarassent, tamè timore Dei referti, martyrum appellationem, qua fratres illos donare voluissent, ab se repellere studebant. Et iterum, paucis verbis interiectis, sequuntur ista: Humiliauerunt se sub manu potenti, qua iam satis exaltati sunt. Dum in vita manebant, defendere omnes, neminem accusare, omnes è vinculis eripere, colligare neminem conabantur. Pro illis, qui supplicia eorum corporibus infixierant, exemplum Stephani perfecti martyris imitati, benignè orare, dicentes: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Quòd si pro eis, qui ipsos tam contumeliosè torsissent, precabantur: quanto magis pro fratribus idem ipsum præstiterunt? Hæc item, paulò longius sermonem producentes, adnectunt: Grauius autem bellum ab illis, propter ingenuam erga fratres charitatem, cum ipso diabolo idè susceptum erat, quòd tantoperè nitebantur, vt voracè illius, tanquam malæ bestiæ, gulam stringendo, eos viuos denuò euomere cogeret, quos prius

piis tanquā mortuos, se penitus deuorasse putauerat. Non enim illi fratrum imbecillorum lapsu gloriabantur, sed quæ dona ipsis per Dei gratiam affatim suppetebant, alijs, qui maioris opis indigerent, benignè largiebantur: atque adeò velut matris indulgentis misericordia commoti, multas lachrymas pro eorum salute in conspectu Dei patris profundebant, vitam illis flagitabant: vitam concessit Deus, vitam etiam cum proximis communicarunt, victores in omnibus, ad Deum profecti sunt, pacem amplexati, pacem nobis commendarunt, cum pace denique ad Deum decesserunt, non matri Ecclesiæ molestiam & angorem, non fratribus bellum & seditionem, sed gaudium, pacem, concordiam & charitatem reliquerunt.

MARTYRIVM SS. MARCELLINI ET PETRI,

GRAVITER CONSCRIPTVM. ADSTIPVLANTVR EI

antiqua Martyrologia, & habetur in vetustis MS. codicibus. Stylum aliquot locis nonnihil correxit F. Laur. Surius.

BENIGNITAS Saluatoris nostri, martyrum perseue. Iunij 2.
rantia comprobata, eousque processit, vt & fidei amicos coronaret, & inimicos eorum ex ipsis inferorum claustris erueret. Denique cum Romæ à paganis teneretur Petrus, Exorcista officium gerens, & multis vicibus cæsus, missus in obscurissimam habitationem, maneret in vinculis ferreis immotus, custosque carceris Arthemius Paulinam virginam filiam suam virginem, quam impensius amabat, à damonio vexari quotidie plangeret, dixit ad eum vir Dei Petrus Exorcista; Audi consilium meum, Arthemius, & crede in vnigenitum filium Dei viui Iesum Christum, qui est

S. Petrus crebro cæsus, mittitur in obscurissimum carcerem.

liberator omnium in ipsum credentium. Si enim verè credideris, mox erit salua filia tua. Respondit Arthemius; miror valdè imprudens consilium tuum, quòd cum teste Deus tuus liberare non possit, in ipsum licet credas, & quotidie pro eius nomine plagas & vincula perferas, mihi persuadere vis liberaturum illum filiam meam, si ego in eum credidero. Dixit ei Petrus; Potest me liberare Dominus meus & de his vinculis, & de pœnis omnibus, sed non vult impedire coronam meam. Vult autem, vt perficiam cursum meum perferendo hos cruciatus temporarios, vt possim adipisci gloriam sempiternam. Arthemius ait; Si vis me tuo credere Deo, da operam vt fiat quod dicturus sum. Ecce ego hodie duplicabo super te catenas, & claustra carceris omnia communiam, teque in ima hac & obscura custodia solum includam, & si ex his omnibus te eripuerit Deus tuus, credam equidem in illum, sed tunc demum, cum videro incolumem filiam meam.

Tum beatus Petrus subridens, ait; Infirmas fidei tuæ poterit curari, si hoc, quod dicis, feceris. Arthemius dixit; Credam planè in illum, si & te his vinculis absoluerit, & meam filiam carauerit. Petrus ait; Vade in domum tuam, & præpara mihi mansionem, & te, neque absolvente me his vinculis, neque ostium aperiente, neque per iter deducente, ad te perueniam in nomine Domini mei Iesu Christi. Cumque eò venero, palpabunt me manus tuæ, conspicient me oculi tui, atque hos eosdem sermones tecum conferam. Et si vel sic credideris, habebis sanam filiam tuam. Hoc verò fiet nõ pro libidine tentationis tuæ, sed ad declarandam diuinitatem Domini mei Iesu Christi. Hac vt ille dixit, Arthemius caput agitans; Hic homo, inquit, nimis confectus afflictionibus, delirat & aliena loquitur, sicque discessit. Veniens autem domum, narrauit ea Candidæ uxori suæ, quæ dixit ei; Miror te illum hominem existimare insanum, qui & tibi sanitatem promittit, & nostræ filiæ sospitatem. An verò longum ille tempus tibi præfixit? Hodie dicit se venturum. Id si factum fuerit, quis dubitet Christum verum esse Deum, in quem ille credit? Arthemius dixit; Horrori est mihi fatuitas tua. Ipsi dicit si de cœlo descendant, non eum absoluent à vinculis, immò si vel Iupiter ipse ad eum veniat, aperire illi carcerem non poterit. Candida respondit; Nimirum idcirco magnus habebitur Deus eius, & credendum illi erit, si hoc fecerit, quod nec ipse, vt ais, Iupiter facere possit.

Videtur delirare custodi carceris Arthemio.

Hæc & pleraque alia cum inter se loqueretur, & occumbente diei lumine, nox initium

Miro modo
e carcere ve-
nit ad Ar-
themium.
Paulina sa-
natur.

Multi cre-
dūt in Chri-
stum.

Arthemius
caesus, trudi-
tur in custo-
diam.

Marcellin^o
caditur, &
dn̄e crucia-
tur.

Petrus in
carcerem
ducitur.

Angelus
ambos libe-
rat.

tium suum stellarum ortu indicaret, adest homo Dei Petrus, Arthemio, & Candida se offerens, candidis indutus vestibus, trophæum Crucis tenens in manu sua. Mox igitur ad eius vestigia corruunt Arthemius & Candida, exclamantque, dicentes: Verè vnus est Deus omnipotens Iesus Christus. Statimque filia eorum Paulina virgo, ab im-mundo vexata spiritu, Deum confitens, & ad pedes eius proci-dens, purgata est, ita vt da-mon clamaret in aere: Virtus Christi, quæ in te est, Petre, me ligauit & expulit à virgine. Cumque hæc fieret, omnes, qui in domo Arthemij erant, crediderunt. Petre-næ autem fama ad eos, qui in vicinia morabantur, & conuenere viri amplius trecenti, plures verò foeminae, qui omnes vna voce clamabant, Præter Christum, non est alius Deus omnipotens. In conspectu enim illorum, & à demonibus obsessi liberabantur, & infirmi omnes sanabantur. Cumque omnes qui ad ades Arthemij confluerat, cu-perent fieri Christiani, abiit vir Dei Petrus, & adduxit sanctum Marcellinum presby-terum, à quo omnes in domo Arthemij baptizati sunt. Porro Arthemius ingressus ad eos, qui erant in vinculis, dixit eis: Si quis vult credere in Christum, exeat liber, veniat. que ad domum meam, & fiat Christianus. At illi omnes promittentes se in Christum credituros, egressi sunt: venientemque ad ades Arthemij, à sancto Marcellino presby-tero baptizati sunt, & sancta consecratione illuminati. Interea dum hæc agerentur, pe-silentissimus Iudex Serenus in morbum incidit, & toto spatio agritudinis eius datum est tempus baptizatis omnibus, vt sermone quotidiano Marcellini & Petri in fide Do-mini confirmarentur, per quadraginta & eo amplius dies.

Post hæc Commētariensis misit ad Arthemium custodem carceris, iudicauitque, se-surum esse vicarium, eumque iussisse, vt nocte proxima præsto sit ipse cum illis, qui e-rant in carcere. At ille baptizatorum omnium osculabatur manus, dicebatque eis, si quis vellet venire ad martyrium, faceret id intrepidus: si quis verò mallet recedere, abiret illæsus. Cum ergo ad primum pullorum cantum sederet Serenus vicarius, iu-beretque personas audiendas intromitti, ingressus Arthemius, coram omnibus dixit: Petrus Exorcista Christianorum, quem casum & tortum ac femiuium in carcere seruari iussisti, in nomine Dei sui omnium vincula soluit, ostia omnia patefecit, cun-ctosque efficiens Christianos, quò vellent, eis fecit abeundi potestatem. Ille verò cum Marcellino presbytero nusquam abscedere voluit, sed quoties eum custodire vo-lui, non comparuit. Tunc Serenus immani furore incensus, iussit Arthemium plumba-tis cædi, & trudi in custodiam: sanctos autem Dei martyres Marcellinum & Petrum, intromitti sub voce quaestoria, sijsque intromissis, ait: Mitius vobiscum agerent carni-fices, si sacrilegos religionis vestrae ritus abiceretis, neque homines noxios & crimi-num reos è carcere egressi iussissetis. Marcellinus presbyter dixit: Tamdiu criminum reus manet in suis criminibus, quamdiu in Christum non credit: porro simulatque crediderit, mox omni culpa ablutus & absolutus, summi Dei filius appellatur. Cum hæc & his similia diceret Marcellinus presbyter, iussit eum Serenus pugnibus cædi in ar-terijs. At vbi cadentes defecerunt, præcepit separari Marcellinum à Petro, & mitti nu-dum in carcerem, illicque vitrum contritum spargi, sicque vinctum inclusum relin-qui, lumenque & aquam ei negari.

Ad Petrum inde conuersus, ait: Nolo te existimes eculeo & lampadibus iterum esse torquendum: sed ad palum cras ligaberis, ferarumque morsibus laceratus, vitam amit-tes, si hodie dijs sacrificare contempseris. Respondit Petrus: Cum sis Serenus nomi-ne, totum te tenebrosum & tetrum atque nubilum factis ostendis, & cum homo sis mor-talis, poenas atroces intentas, minis & terroribus te perturbaturum sperans immor-talem fidem, quæ regnat in mentibus Christianorum. Tum etiam summi Dei sacerdo-tem Marcellinum, quem te rogare oportebat, vt tui misereretur, & oraret pro te, vt incredulitatis tuæ criminibus posses absolui, pugnibus cædi voluisti, & diro carceri man-cipasti: quo quidem nomine ille gloriatur & gaudet, te autem luctus excipiet sempiter-nus. His dictis, etiam Petrum iussit Serenus in vincula conijci, & pedes eius in cippo at-ctissimè constringi. Cum sic autem abinuicem separati essent, & Marcellinus quidem nudus in vitreis fragmentis iaceret, Petrus verò in cippo teneretur: angelus Domini apparuit Marcellino oranti, induitque eum vestimentis ipsis, & dixit ei: Sequere me. Sequens ergo angelum, ingreditur cum eo, vbi Petrus in cippo & ferro vinctus asser-uabatur: & cum illum quoque absoluisset angelus, iussit ambos se sequi: atque ita pari-ter venerunt in domum illam, in qua baptizati omnes vnanimiter in preces incumben-bant. Dixitque angelus ad eos, vt diebus septem confirmarent populum, qui per ipsos crediderant: ac deinde ostenderent se Sereno vicario.

Postero

Postero die mittuntur quidam ad carcerem, & neque Marcellinum neque Petrum inueniunt, idque Iudici renunciant. Tunc Iudex acciri iubet Arthemium & vxorem eius Candidam cum filia Paulina virgine, cumque venissent, vrgeri eos coepit, vt dijs sacrificarent. At illi dixerunt; Nos Dominum Iesum Christum confitemur, filiū Dei viui, & idō nulla ratione possumus sacrificiorum vestrorum ritum nos polluere. Eos igitur omnes Serenus iubet via Aurelia immensa ruderum mole obrui.

Ea autem hora, qua ad passionem ibant, in eodem loco Christiani omnes occurrunt sanctis Marcellino & Petro. Vidētes autem officiales & carnifices tam multum populum, fugerunt, currebant verò post eos quidam iuniores ē populo Dei, tenueruntque eos, & blandis sermonibus inuitabant ad fidem. Sed cum nolent credere, tādū à populo retenti sunt, donec Missas faceret S. Marcellinus presbyter in crypta, in qua puniendi erant sancti. Cumque completa essent, qua Dei sunt, iussu presbyteri omnis populus abscessit. Factoq; silentio, sancti Marcellinus & Petrus dixerunt ad eos, qui credere nolabant; Ecce in potestate nostra fuit, vt laderemus vos, neque tamen id fecimus: in potestate nostra fuit, vt toleremus ē manibus vestris Arthemium & Candidam, filiamque virginem, nec fecimus. Est etiam in potestate nostra, vt si velimus, hinc abire, possumus, Dei gratia id agente, sed neque hoc facimus. Quid vos igitur ad hęc? Tum illi frementes in homines Dei, Arthemium gladio percusserunt; porro Candidam & Paulinam per præceps in cryptam impellentes, lapidibus oppreserunt. Marcellinum autem presbyterum & Petrum Exorcistam manibus retrò ad arborem alligauerunt, donec referrent de ijs ad vicarium. Qui, vt res gestas cognouit, iussit eos duci in syluam nigram, qua hodiè in honorem illorum sylua Candida appellatur, atq; illic ambo pariter decollari. Vbi ad mediam syluam ventum est, ipsi suis manibus mūdauerunt locum à spinis, & deinde orantes, & pacis osculo inuicem se salutantes, flexis genibus capite plexi sunt. Qui autem eos decollauit, restatus est, se vidisse animas eorum exeuntes ē corporibus, tanquam virgines auro & gemmis ornatas, vestibus indutas splendidissimis, angelicisque manibus in caelum sublaras, per auras iuisse gaudentes.

S. Marcellinus Missas facit.

Arthemius cū vxore & filia perimuntur.

Marcellinus & Petrus capite puniuntur.

Per id tempus Lucilla & Firmina, Christianissima foemina, propinqua S. Tiburtij martyris, cuius nobilitas inter Senatores insignis fuit in terris, & inter martyres illustrior est in caelis, amore beati martyris à sepulchro eius non recedebant, sed constructo illic cubiculo, die noctuque ibi permanebant. Ijs ergo in visu apparuit S. Tiburtius cum his duobus martyribus, edocuitque eas, quemadmodum corpora eorum ē nigra sylua absportata, iuxta ipsum in parte inferiori in crypta sepelire deberent. Fuerunt autem eis adiutorio Acolythi duo ecclesiae Romanae. Hac omnia Damasus, cum lectore esset, puerulus didicit ab eo, qui eos decollauerat, & postea factus Episcopus in eorum sepulchro his versiculis * declarauit.

* limina decoraui.

Marcelline tuos, pariter Petre, noce triumphos.

Percussor retulit Damaso mihi, cum puer essem,

Hac sibi carnificem rabidum mandata dedisse,

Sentibus in medijs vestra vt tunc colla secaret,

Ne tumulum vestrum quisquam cognoscere posset,

Vos alacres vestris manibus * mundasse sepulcra.

Candidulo occultè postquam iaculistis in antro,

Postea commonitam vestra pietate Lucillam,

Hic placuisse magis sanctissima condere membra.

* fodisse

Is verò, qui eos decollauit, nomine Dorotheus, postea sub sancto Iulio Pontifice publicam egit poenitentiam, & omni populo indicans, qua vidisset, baptizatus est in senectute sua, & per bonam confessionem peruenit ad misericordiam Saluatoris, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Dorotheus baptizatur.

DE TRANSLATIONE EORVNDEN SS. MAR-
TYRV M MARCELLINI ET PETRI LIBRI IIII. AVTHO.

*re Einhar do seu Eginhar do, qui fuit Cancellarius Caroli Magni Imperato-
ris, & postea monachus Benedictinus, & primus Abbas Selgensta-
diensis in monasterio horum martyrum, quod Imperatoris Lu-
douici Pij, & ipsius impensis conditum est circa annum
Domini 821. Est opusculum eruditum, & haecenus,
quod sciam, typis non excusum. Nos capita
ad marginem adiecimus.*

PROLOGVS AVTHORIS.

Scopus fa-
cratum hi-
storiarum.

Veris veri Dei cultoribus, & Iesu Christi Domini nostri, Sanctorumque eius non fictis cultoribus, Einhardus peccator. Qui vitas & facta iustorum ac secundum diuina mandata conuersantium hominum literis ac memoria mandauerunt, non aliud mihi efficere voluisse videntur, nisi vt ad emendandos prauos mores, & collaudandam Dei omnipotentiam, per eiusmodi exempla, quorumcumque animos incitarer. Feceruntque hoc, non solum, quia liuore carebant, sed quia charitate, quae omnibus cupit esse consultum, granditer abundabant. Quorum laudabile propositum quia tam in propatulo est, vt praeter ea, quae dixi, nihil aliud eos moliri voluisse lucidissime clareat, cur a multis imitari non debeat, omnino non video. Ac proinde quia mihi conscius sum, quod libri, quos de translatione corporum beatorum Christi martyrum, Marcellini & Petri, signisque ac virtutibus, quae per eos Dominus ad salutem credentium fieri voluit, qua potui facultate conscripsi, eadem sunt voluntate atque intentione compositi, eosdem edere, ac Dei amatoribus ad legendum offerre decreui. Arbitror enim, quod hoc opus non solum inane ac superuacuum cuiuslibet fidelium videri non debeat, sed etiam fructuosum atque vtiliter me laborasse praesumo, si efficere potuero, vt in laudem sui conditoris anima illa legentis assurgat.

Cur Einhar-
dus hos co-
scripserit
libros.

LIBER PRIMVS.

Cap. 1.

* Odono-
uuald

Vm adhuc in palatio positus, ac negotijs secularibus occupatus, otium, quo aliquando perfrui cupiebam, multimoda cogitatione meditarer, quendam locum secretum atque a populari frequentia valde remotum nactus, atque illius, cui tunc militaueram, principis Ludouici liberalitate consecutus sum. Is locus est in saltu Germaniae, qui inter Neccarum & Moenum fluuios medius interiacet, ac moderno tempore ab incolis & circumstantibus * Odono uuald appellatur. In quo cum pro modo facultatum ac sumptuum non solum domos & habitacula ad manendum, verum etiam basilicam, diuinis officijs congruentem, non indecori operis edificassem, dubitare coepi, in cuius potissimum sancti vel martyris nomine atque honore dedicari deberet. Cumque in hac animi fluctuatione plurimum temporis esset euolutum, contigit vt quidam Diaconus Romanae Ecclesiae, nomine Deusdona, pro suis necessitatibus regis opem imploraturus ad palatium veniret, ibique aliquandiu moratus, cum peracto, propter quod venerat, negotio Romam redire pararet, quadam die humanitatis causa velut peregrinus ad prandium nostrae paruitatis a nobis est inuitatus, ibique inter prandendum plura locuti, eoque sermocinando peruenimus, vt de translatione corporis beati Sebastiani ac neglectis martyrum sepulchris, quorum Romae ingens copia est, mentio fieret. Inde ad dedicationem nouae basilicae nostrae sermone conuerso, percontari coepi, quonam modo ad id peruenire possem, vt aliquid de veris Sanctorum reliquijs, qui Romae reperi posset, se nescire respondit. Deinde cum me de hac re sollicitum simul & curiosum esse animaduerteret, altera die se percontationi meae responsum esse promisit.

Romae plu-
rima marty-
rum monu-
menta.

Cap. 2.

Post haec cum iterum a me fuisset inuitatus, protinus e sinu libellum mihi porrexit

porrexit, rogans vt eum solus perlegerem, sibi que de his, quæ in eo scripta erant, quid mihi placeret, indicare non dedignaret. Accepi libellum, & vt ille petijt, solus secretè perlegi. Continebatur in eo, esse sibi domi plurimas Sanctorum reliquias, eas que se mihi dare velle, si meo sultus adiutorio Romam reuerri potuisset? compertum sibi fore, quòd quos mulos haberem, quorum si alterum sibi darem, ac secum hominem meum fidelem mitterem, qui illas reliquias ab illo reciperet, mihi que deferret; statim eas mihi esse missurum. Complacuit mihi studentis consilium, statuique; fidem sponsonis incerta celeriter experiri: ac proinde dato quod petebat iumento, addita propter viaticum pecunia, notarium meum nomine Ratleicum, quia & ipse orandi causa Romam eundi votum habebat, cum eo pergere iussi.

Igitur de Aquigrani palatio profecti: Nam ibi eo tempore Imperator cum suo comitatu erat) Augustam Suefforum venerunt: ibique; cum Hildoino Abbate in monasterio S. Medardi locuti sunt, quia memoratus diaconus ei pollicitus est, se efficere posse, vt corpus beati Tiburtij martyris in eius veniret potestatem. Quibus ille promissionibus illectus, misit, cum eis quendam presbyterum, hominem callidum, nomine Hunum, iubens vt acceptum ab eo memorati martyris corpus deferret; inde iter ingressi, Romam quanta potuerunt celeritate, perrexerunt. Contigit autem, postquam Italiam intrauerunt, vt puer notarij mei, nomine Reginbalus, tertiana febre correptus, non modicum profecti eorum suis laboribus faceret impedimentum: quoniam his horis, quibus ille febrium æstibus tenebatur, iter agere non potuerunt. Erant enim pauci, ac per hoc ab inuicem separari volebant. Cumque; hoc incommodo iter illorum non mediocriter fuisset retardatum, illi tamen prout poterant illud accelerare contenderent, tribus diebus priusquam ad urbem venirent, apparuit in visu illi febricitanti quidam homo in habitu Diaconi, perquirens ab eo, quam ob rem dominus suus Romam ire festinaret. Cui cum ille & promissa Diaconi de reliquijs sanctorum mihi mittendis, & de his quæ Hildoino Abbati pollicitus est, prout illi comperta erant, exponeret. Non ita, erit, inquit, sed longè aliter, ac vos existimatis, causarum propter quas venistis, exitus adimplebitur. Nam Diaconus iste, qui vos Romam venire rogauit, aut parum aut nihil de his, quæ vobis promisit, facturus est: ac proinde volo sequaris me, atque ea quæ tibi ostensurus atque dicturus sum, mente sollicita cures aduertere.

Cap. 3.
Hildoinus
Abbas.

Visio famuli
cuiusdam.

Tunc manu comprehensum, vt sibi videbatur, montis præcellsi cacumen secum conscendere fecit: in quo cum simul positi consisterent. Conuertere, inquit, ad Orientem, & subiectos oculis tuis campos intueri. Quod cum fecisset, & campos, de quibus sibi dixerat, fuisset intuitus, videt in eis molis immensæ fabricas, in modum magnæ cuiusdam ciuitatis extractas: & interrogatus ab eo, si sciret quid hoc esset? se nescire respondit. Tum ille: Roma est, inquit, quod vides; statimque addidit: Dirige oculos in vltiora ciuitatis, & contemplantur si aliqua tibi in his locis appareat ecclesia. Cumque; sibi quandam ecclesiam apparere dixisset: Vade, ait, & Ratleico nuntia, quoniam in ecclesia, quam modò vidisti, illa res est recondita, quam ille domino suo deberat adferre: & ideò det operam, vt eam quantò celerius fieri potest, accipiat, & ad dominum suum reuertatur. Cumque; ille diceret, quod nemo de his, qui secum venerant, in huiusmodi re fidem dictis suis esset habiturus, respondit & dixit: Tu nosti, quòd omnes, qui tecum hoc iter agunt, tibi conscij sunt, quia complures dies in febre tertiana laborasti? & nondum te ab illis vllam habuisse remissionem. Et ille: Ita est, inquit, vt dicis. Quapropter, ait, volo vt pro signo tibi sit, atque his, quibus verba quæ dixi, relaturus es, quoniam ex hac hora, febre, qua vsque modò detinebaris, sic per Dei misericordiam cariturus es, vt te vltèrius in hoc itinere non contingat. His dictis, ex perge factus, omnia quæ sibi vidisse vel audisse videbatur, Ratleico referre curauit. Quæ cum Ratleicus presbytero secum pergenti exposuisset, visum est amobus, vt experimentum somni ex veritate promissæ sanitatis approbarent. Nam eadem die iuxta qualitatem febrium, quibus laborare consueuerat, febricitare debebat is qui somniū viderat. Et vt non vana illusio, sed potiùs verareuelatio fuisse ostèderetur, neque illa die, neque ceteris, quæ illam secuta sunt, vllum in corpore suo consuetarum, febrium sensit indicium. Sic factum est, vt & visioni crederent, & fidem Diaconi promissis non haberent.

Igitur Romam venientes, iuxta basilicam beati Petri Apostoli, quæ dicitur Ad Vincula, in domo ipsius, cum quo venerunt Diaconi hospitium acceperunt, manseruntque cum eo per aliquot dies, opperientes promissorum eius adimplerionem.

Sed

Cap. 4.

Visiois eius
veritas.

Ab illis, sub
audite febribus

Febricitans
in visione
curatur.

Cap. 5.

Sed ille, qui suas pollicitationes perficere non valebat, ipsum quod non poterat, quibusdam procraftinationibus palliabat. Tandem locuti cum illo, cur eis illo modo vellet illudere, percontati sunt: rogantes simul, ne se diutius fallendo detineret, & reuerfionem suam vanis spebus impediret. His ille auditis, cum cerneret se huiusmodi calliditate eis iam amplius non posse imponere, primò notarium meum certum fecit de reliquijs mihi promissis, quòd eas habere non posset, eò quòd frater suus, cui & domum, & cuncta quæ habebat, inde abiens commendauerat, negotiandi gratia Beneuentum esset profectus, ac se penitus ignorare, quando esset reuerfurus. Et quia ei reliquijs illas, sicut & ceteram suppellectilem ad seruandum commiserat, nec omninò se scire posse, quid de his fecisset, quoniam eas in eadem domo nusquam inuenisset, pròinde videret quid faceret, quia de parte sua nihil restaret, quod sperare posset. Postquàm hac notario meo dixit, & ille se ab eo illusum ac malè sibi impostum quereretur, nescio quibus vanis ac friuolis etiam & presbyterù Hildoini allocutus, spe simili animatum à se fecit abscedere.

Cap. 6.

Postridiè verò cum valdè tristes viderer, hortatus est vt simul cum illo ad cœmeteria sanctorum pergerent, videri sibi quòd in eis aliquid tale inueniri posset, quo eorum desiderijs satisficeret: nec fore vllam necessitatem, vt in patriam vacui reuertentur. Cumq; eis hoc consilium placuisset, vellentque vt quanto cyùs id, ad quod faciendum eos hortabatur, inchoaret, more solito negotium dissimulauit, & eos, quorum animi tunc paululum erant erecti, in tantam desperationem hac dilatione deiecit, vt, omisso illo, statuerent in patriam quanuis infecto negotio reuerti. Sed notarius meus recolens somnium, quod puer suus viderat, cœpit comitem suum hortari, vt sine hospite suo irent ad cœmeteria, ad quæ visenda ille eos se ducere velle promisit. Itaque inuenito atque conducto duce, locorumque monstratore, primò ad basilicam beati Tiburtij martyris, in via Lauicana, tribus ab vrbe passuum millibus distante, veniunt, martyrisque tumbam quanta possunt diligentia contemplantur, & vtrum sic, vt alij non sentirent, aperiri posset, cauta circumspectione considerant. Deinde in cryptam eidem basilicæ contiguam, in qua beatorum Christi martyrum Marcellini & Petri corpora erant tumulara, descendunt, atque explorata etiam illius monumenti qualitate discedunt, æstimantes hoc factum hospitem suum posse latere. Sed aliter euenit, atque arbitrati sunt. Nam licet ipsi nescirent, quibus indicijs, citò tamen ad illum huius facti noticia peruenit, veritatisque ne sine illo voluntati suæ satisfacere debuissent, statuit consilium eorum festinando præuenire. Et quia ille eorundem locorum plenariam atque omnimodam notitiam habebat, blandè illos alloquitur, hortaturq; vt illuc simul veniant, & si Deus votis eorum fauere dignaretur, communi consilio facerent, quicquid eis videretur faciendum.

Cap. 7.

Vide antiq. reuerentiã erga reliquias sanctorum.

Assensu sunt eius voluntati, tempusque id aggrediendi pari consensu constituunt. Tunc peracto ieiunio triduo, noctu ad locum nullo Romanorum ciuium sentiente perueniunt: ingressique basilicam S. Tiburtij, primò altare illum, sub quo sacrum eius corpus situm credebatur, aperire tentauerunt. Sed parùm successit eorum voluntati molitio operis inchoati. Nam monumentum durissimo marmore extructum, inermes id aperire conantium manus facilè repellebat. Igitur, omisso illius martyris sepulchro, ad tumbam beatorum Marcellini & Petri descendunt, atque ibi inuocato Domino nostro Iesu Christo, & adoratis sanctis martyribus, lapidem, quo summitas sepulchri tegebatur, de loco suo leuare moluntur. Quo sublato, videt sacratissimum sancti Marcellini corpus in superioribus eiusdem sepulchri partibus positum, tabulamque marmoream ad caput positam, quæ titulo, quem continebat, euidentius iudicium dabat, cuius in eo loco martyris membra iacuisent. Quod, vt par erat, cum summa veneratione suscipientes leuant, & munda sindone inuolutum Diacono ferendum atque seruandum tradunt. Ac ne vlla sublati corporis indicia remanerent, lapidem loco suo reponentes, in vrbe ad hospitia sua reuertuntur. Diaconus autè corpore beatissimi martyris, quod acceperat, iuxta basilicam B. Petri Apostoli, quæ vocatur Ad Vincula, vbi & ipse domum habebat, se seruare velle ac posse affirmans, fratri suo nomine Lunifoni ad custodiendum commisit. Arbitratuque notario meo hoc satisfactum esse, cœpit illum hortari, vt accepto corpore beati Marcellini, rediret in patriam.

Cap. 8.

Sed ille longè aliud meditabatur ac mente voluebat. Nam, vt mihi postea retulit, videbatur illi nequaquam sibi licere cū solo beati Marcellini corpore in patriam redire, quasi nefas esset, vt corpus beati Petri martyris, qui ei focus in passione fuerat, & per

& per quingētos & eo ampliū annos in eodem sepulchro vnā cum illo requieuerat, illo inde transeunte ibi remaneret. Atque hac cogitatione mente concepta, tanta animi sui parturitione simul ac perturbatione laborabat, vt nec cibum capere, nec somno acquiescere dulce sibi videretur atque iucundum, nisi martyrum corpora, sicut in passione ac monumento coniuncta fuerant, sic etiam peregrē profectura iungerentur. Sed de hoc qualiter fieri posset, vehementer ambigebat. Nouerat enim neminem a se Romanum inueniri posse, qui sibi ad hoc vllum ferrēt auxilium: sed ne talē quidem, cui hac animi sui secreta auderet ostendere. In hac cordis anxietate constitutus, reperit quendam monachum peregrinum, nomine Basilium, qui ante biennium de Constantinopoli Romam venerat, atque ibi in mōte Palatino apud alios Græcos, quibus eiusdem professionis erant, cum quatuor discipulis suis hospitium habebat. Hunc adijt, atque ei quam patiebatur sollicitudinem aperuit. Tum consilij eius animatus, & orationibus fretus, tantam accepit in corde suo constantiam, vt statueret rem quauis cum periculo capitis sui celerimē experiri. Vocatoq; ad se comite suo Hildoini presbytero, cepit cum eo tractare, vt iterum ad basilicam beati Tiburtij, sicut prius fecerant, clanculō pergerent, ac tumbam, qua martyris corpus reconditum credebatur, aperire denuō molirentur.

Monachi
Græci Ro-
mæ in mon-
te Palatino.

Placuit consilium, assumptisque, quos secum adduxerant, pueris, hospite eorum penitus ignorante quō irent, clām noctu profecti sunt. Cumq; ad locum ventum esset, votis pro re prosperanda ante ædis ianuam factis ingrediuntur: diuisisq; socijs inter se, presbyter ad corpus beati Tiburtij quærendum in ipsius basilica cum aliquibus remansit, Ratleicus cum reliquis in adhaerentem eidem ecclesiæ cryptam ad beati Petri corpus accessit: apertoq; sine vlla difficultate sepulchro, sacra sancti martyris membra nullo prohibente sustulit, & serico puluino, quem ad hoc parauerat, recepta diligenter inclusit. Interea presbyter, qui corpus beati Tiburtij quærebat, magno labore frustra cōsumpto, postquā se vidit nihil posse proficere, relicto opere, in cryptam ad Ratleicum descendit, & quid sibi faciendum esset, ab eo quærere cœpit. Cui cum ille arbitrari se diceret, quōd S. Tiburtij reliquiæ essent inuenta, eiq; id de quo dicebat ostenderet. Nam paulō antē, quā idem presbyter ad eum in cryptam venisset, reperit in eodem sepulchro, in quo sanctorum Marcellini & Petri sacra corpora iacuerūt, foramen quoddam rotundi schematis trium fermē pedum longitudine introrsus excavatum, pedali amplitudine patens, & in eo minuti pulueris non modicam portionem repositam. Visum est ambobus, quōd hic puluis de corpore beati Tiburtij ossibus inde sublatis remanere potuisset: & ob hoc, vt difficilius inueniretur, medio loco inter beatum Marcellinum & Petrum in eadem tumba fuisset repositus: conuenitq; inter eos, vt eum presbyter sumeret, & pro reliquijs beati Tiburtij secum deferret.

Cap. 9.

Tollitur
corpus B.
Petri mar-
tyris.

His ita transactis atq; dispositis, cum rebus, quas repererunt, ad hospitia sua reuersi sunt. Post hæc Ratleicus cum hospite suo locutus, rogat vt sibi sacros beati Marcellini cineres, quos ei ad seruandum commendauerat, reddat, seque in patriam redire volentem nulla non necessaria dilatione detineat. Cui ille non solum quod repetebat sine mora restituit, verū etiā de sanctorum reliquijs in vna ligatura collectis, haud paruam portionē mihi deferendā obtulit: & requisitus de nominibus eorū, mihi se illa dicturum, quando ad me venisset, respōdit. Monuit tamen, vt eadē veneratione, qua cetera sanctorū martyrum reliquiæ colerentur, eō quōd nō minoris apud Deū essent meritū, quā B. Marcellinus & Petrus: & hoc me esse crediturū, cum primū ad me nominū illorum notitia peruenisset. Suscepit ille munus oblatū, atq; id, vt sibi persuasum erat, sanctorum martyrum corporibus sociavit. In itoq; consilio cum hospite suo, sacrum illum ac desiderabilem thesaurum in scrinijs reconditum atq; signatum, per Lunisōnem fratrem eius, cuius superius fecimus mentionem, necnō & presbyterum Hildoini, qui secum venerat Papiam vsq; deportari fecit: ipse cum eodem hospite suo Romę substitit, opperens atq; auscultans per continuos septem dies, si de sublatis sanctorum corporibus aliquid ad notitiam ciuium peruenisset. Cumq; vidisset nullam a quolibet extraneo de hoc facto fieri mentionem, latere illud existimans, post eos, quos premiiserat, sumpto secum hospite suo profectus est. Quos cum * Ticenis apud basilicam B. Iohannis Baptistæ, quæ vulgō Domnanæ vocatur, ac tunc ex beneficio regum ad meam pertinuit potestatem, aduentum eorum præsolantes inuenissent, statuerūt etiam, vt & ipsi aliquot diebus ibi morarentur, & propter iumentorum, in quibus venerant, refecionem, & propter seipfos ad longiorem viam præparandos.

Cap. 10.

Reliquiarū
sacer & deli-
derabilis
thesaurus.

for. * Ticini

In hoc morarum suarum articulo fama exijt, legatos sanctæ Romanæ Ecclesiæ à

Cap. 11.

Pontifice ad Imperatorem directos, illò breui esse venturos. Itaq; veriti de aduentu illorum aliquid sibi incommodi, vel etiam impedimenti accidere posse, si se ibi deprehenderent, decreuerunt vt quidam ex eis abeundo, aduentu eorum festinando prauertent, alij in loco remanerent, & re, de qua solliciti erant, diligenter inuestigata, post eorundem legatorum abscessum socios suos, quos pramiserant, sequi properarent. Cuius ita inter eos de hac re cõstitisset, Deusdona cū presbytero Hildoini legatos Roma venientes pracescit, & Augusti Sæfforum, vbi Hildoinu esse rebatur, quanta potuit festinatione contendit. Ratleicus verò cū thesauro, quem secū habebat, Papiæ remansit, expectans donec legati sedis Apostolicæ praterirent, vt illis Alpes transgressis, viam suam securius carpere potuisset. Veritus itaq; ne presbyter Hildoini, qui cū Deusdona pracesserat, quicq; omnium, quæ apud eos gesta vel tractata fuerant, plenariam atq; integram notitiam habebat, quia vaser ac lubrica fidei videbatur, aliquid impedimenti sibi in via, qua ire dispositu habebat, machinari debuisset, altera sibi eundem iudicauit. Nisifq; ad me procuratoris nostri Ascolfi puero cū literis, quibus me & de reuerfione sua, & de allatione thesauri, quæ diuinitus adiutus inuenerat, certum efficeret, ipse postquam Romanos ex coniectura mansionum, quæ eis parabantur, Alpes superasse putauit, Papiam relicta, sexta die ad S. Mauritium venit. Ibiq; comparatis, quæ ad hoc necessaria videbantur, sacra illa corpora loculo inclusa, feretro impoſuit, inde promouens, palam & apertè cum adiutorio populi occurrentis portare cœpit.

Cap. 12.

Vbi autem locum, qui Caput lacu vocatur, pratergressus, biuiu, quo inera in Franciam ducentia dirimuntur, attigit, dexteriorè viam ingressus, per Alamannorum fines vsq; ad Solodorum Burgundionum oppidum venit. Ibi obuios habuit, quos ego post indicium aduentus illius mihi factum, de Traiecto ei occurrere iussi. Nam ego tunc temporis iuxta Scaldim fluum in monasterio S. Bauonis eram, quando litera notarij mei per puerum procuratoris nostri, cuius superius mentionem fecimus, mihi reddita sunt: ex quarum lectione de aduentu Sanctorum certior factus, illico vnum ex familiaribus nostris Traiectum ire, ibiq; presbyteros atq; alios clericos, necnō & laicos secū sumere, ac Sanctis venientibus vbicunq; primū potuisset, obuiam festinare præcepi. Etis nihil moratus, cū his quos secum duxerat in loco memorato, post paucos dies his, qui Sanctos adferebāt, obuiauit: iunctiq; simul, comitantibus iam atq; hinc inde cõcurrentibus hymnidicis populorum turmis, cum ingenti omnium lætitia Argentoratum urbem, quæ nunc Stratburgus appellatur, celeriter veniunt. Inde per Rhenum secunda aqua nauigantes, cum ad locum, qui Portus vocatur, venissent, orientalem fluminis ripam egressi, quinta mansione ad locum Michilunſtæ nuncupatum cum immoda hominum in Dei laudibus exultantium multitudine perueniunt. Is locus est in eo saltu Germaniæ, qui tempore moderno Odonoualdi appellatur, & distat à Mœno flumine circiter leugas sex. In quo cū basilicam nouiter à me constructam, sed nondum dedicatam inuenissent, in hanc illos sacros cineres intulerunt, & velut ibi perpetuò permanfuros deposuerunt.

Cap. 13.

Cumque id mihi fuisset allatum, confestim illuc quanta potui celeritate venire festinaui: vbi cū triduo post aduentum nostrum exacto, quidam puer Ratleici iubente eo, officio vespertino cõpleto, ceteris exeuntibus solus in ecclesia remansisset, & clausis ianuis, iuxta illa sacra corpora in parua sellula quasi vigilaturus cõsedisset, subitaneò somno depressus, vidit quasi duas columbas per dexteriorè absidæ fenestram volando intrare, & in culmine lecti super ipsa Sanctorum corpora cõsidere. Quarum altera tota alba, altera cani & albi coloris mixtura varia videbatur. Cumq; in eodẽ culmine diutius deambulant, & consuetum columbis gemitum vicissim velut colloquentes ederent, rursus per eandem fenestram egressæ, non cõparuerunt: securaq; vox supra caput pueri sonuit. Vade, inquit, & dic Ratleico, vt indicet domino suo, quia isti sancti martyres nolunt, vt eorum corpora in hoc loco requiescant. Alium enim elegerunt, ad quæ celeriter migrare dispositum habent. Huius vocis author ab eo videri non potuit: qua tamen finita, euigilauit, somnoq; excitus reuerſo ad basilicam Ratleico quid vidisset indicauit. At ille in craftinum vbi me primū conuenire potuit, quid sibi puer suus retulisset, mihi nunciare curauit. Ego autem, licet huiusce visionis arcanum spernere nō auderem, statui tamen operiendum alicuius signi certioris indicium: atq; interim illos sacros cineres de linteis, in quibus ligati venerant, sublatos sericis ac nouis puluinis insuere feci. Cumq; in eorum inspectione reliquias B. Marcellini minoris quantitatis, quàm sancti Petri esse cernerem, arbitratus sum eum in statura corporis sui minoris fuisse mensuram, quàm S. Petrum. Sed hoc aliter se habere, furtum postea patefa-

Visio cuiusdam apud sacras reliquias.

patfactum approbavit: quod ubi, vel quādo, vel à quo, vel qualiter admissum approditum sit, suo loco dicturus sum. nunc ordo narrationis inchoatæ texendus atque tendendus est.

Igitur postquam illum magnum atq; mirabilem, omniq; auro pretiosorem in spe
 xi thesaurum, locus, in quo idem continebatur, propter vilitatem materiæ, de qua
 compactus erat, cepit mihi oppidò displicere. Quem emendare cupiens, quadam die
 post completum vespertinum officium præcepi vni ex adituis, vt mensuram loculi
 virga collectam mihi afferret. Cùm ille hoc facturus cereum accenderet, & circūpen-
 dentia pallia, quibus idem locus tegebatur, subleuaret, animaduertit loculum mirū
 in modum humore sanguineo vndiq; distillantē: & rei nouitate perterritus, hoc quod
 viderat properè mihi nuntiare curauit. Tum ego cum eis, qui aderant, sacerdotibus ac-
 cessi, & illud stupendum atque omni admiratione dignum miraculum aspexi. Nam
 vt columnæ atque abaci vel signa marmorea pluuia instante sudare ac circumfluere so-
 lent: sic locus ille, qui sacratissimam corpora continebat, vero cruore madens, & ex o-
 mni parte perfusus inuentus est. Terruit nos insolita & nunquam prius audita miracu-
 li species. Quapropter inito consilio, triduanum ieiunium cum supplicationibus fa-
 cere decreuimus, vt ex reuelatione diuina scire mereremur, quid sibi vellet, quidue fa-
 ciendum moneret magnum illud & ineffabile prodigium. Itaq; peracto illo triduanò
 ieiunio, cùm iam ad uesperasceret, humor ille cruoris horrendi subito cepit arefces-
 re, ac mirum in modum, qui per continuos septem dies more perennis aquæ sine in-
 termissione distillabat, sic intra paucissimas horas exiccatus est, vt eo noctis tempore
 (Nam Dominica erat) quo signo dato, ad antelucanum officium celebrandum ecclē-
 siam intrauimus, nullum iam in loculo vestigium illius posset inueniri. Lintea verò,
 quæ circa loculum pendebant, vt eodem fuerunt humore respersa, ita vt erant san-
 guineis maculis infecta seruare iussi: in quibus adhuc magnum illius inauditi portenti
 parer indicium. Constat enim humorem illum saporis fuisse subsalsi, ad lachrymarū
 videlicet qualitatem: & tenuitatē quidem aquæ, colorem autē veri sanguinis habuisse.
 Eadē nocte cuidā ex pueris nostris, nomine Ruodlando per quietem duo iuvenes visi
 sunt adstitisse, qui ei, vt ipse testatus est, de transferēdis Sanctōrum corporib; multa mihi
 dicenda mandauerunt, & ad quem locum, vel qualiter id fieri deberet, ostenderunt: &
 vt hoc mihi sine mora fuisset nuntiatum, terribiliter comminando præceperunt. Qui
 mox vt me adire potuit, omnia quæ iussus fuerat, mihi intimare curauit. Quibus audi-
 tis, curis ingentibus astuare, & quid mihi esset agendum, animo tractare cepi: vt r̄m
 iterum ieiunia & supplicationes celebranda, ac Deus rursus pro nostra curiositate so-
 licitandus: an aliquis Deo deuotè ac perfectè seruiens esset querēdus, cui anxietatem
 cordis nostri & curarum nostrarum querimonias indicare, quemq; rogare potuissē-
 mus; vt orationibus suis à Deo nobis huius rei manifestationem impetraret. Sed ubi
 vel quando ille talis Christi famulus à nobis posset inueniri, præsertim in illa regione,
 in qua tamen quædam cœnobia ab eo loco, in quo eramus, haud longè posita esse cō-
 stabat, tamen propter rudem in his locis eius conuersationis institutionem, aut rarus
 aut nullus erat, de cuius sanctitate tale aliquid vel tenuis fama loqueretur. Interea dū
 his anxius curis sanctōrum martyrum suffragiū implorassē, atq; omnes qui vnā no-
 biscum erant, vt idem facerent, sedulo commonuissē, factum est vt per continuos
 dies nulla nox præteriret, in qua vel vni vel duobus, vel etiam tribus sociorū nostrorū
 in somnis reuelatum nō fuisset, quod illa Sanctōrum corpora de eo loco in alium ef-
 sent transferenda. Ad extremum autem cuidam presbytero de his, qui ibi nobiscum
 erant, nomine Hildfrido, apparuit in visione, vt ipse fatebatur, vir quidam habitu sa-
 cerdotali, canitie veneranda conspicuus, candida veste indutus, qui eum talibus verbis
 compellauit: Cur, inquit, E in hardus tam duri cordis, tantaq; obstinationis est, vt tot
 reuelationibus non credas, ac tot monita ad se diuinitus missa arbitretur esse contem-
 nenda? Vade & dic ei, quia hoc quod beati martyres de suis corporibus fieri desiderāt,
 infectum remanere non poterit, quanuis ille hætenus voluntatem eorum in hac re
 facere distulisset. Etiam nunc, si non velit vt huius facti meritum ad alium transeat, fe-
 stinet eorum adimplere iussionem, & ad locum, quem ipsi elegerunt, corpora illorū
 deportare non negligat.

Post has aliasq; multimodas ad me perlatas admonitiones, visum est mihi illam sa-
 crorum cinerum translationem non esse diutius differendam: ac proinde inito consi-
 lio, decreuimus vt id quantò celerius fieri potuisset, perficere certaremus. Igitur om-
 nibus, quæ ad hanc deuotionem necessaria videbantur, raptim & cum summo studio

Reliquiarū
facere & in-
stimabilis
thesaurus.

preparatis, prima luce post completum matutinum officium, sacrum illum & in-
stimabilem thesaurum cum ingenti luctu ac mœrore illorum, qui in loco erant remā
furi, sustulimus; atq; iter ingressi portare cœpimus, comitante nos pauperum turba,
quæ illo per eos dies ob eleemosynam accipiendam vñdecunq; confluerat. Nam cir-
cā manentes populi quid apud nos ageretur, penitus ignorabāt. Erat cælum graue for-
didis nubibus, & quæ in ingentem pluuiam citò resolui possent; nisi id diuina virtus fie-
ri prohiberet. Nam tota nocte illa intantum sine intermissione pluebat; vt nobis iter
illud ea die inchoari posse minimè videretur. Sed illam nostram dubitationem, ex in-
firmitate fidei venientem, superna gratia per suorum merita Sanctorum longè aliter,
atq; existimauimus, habere se fecit; quando viā, per quam incessimus; in aliam quā
sperabatur qualitatem vidimus fuisse commutatam. Nam & luti parum inuenimus;
& riuos, qui in tam grandi ac iugi pluuiā, vt ea nocte erat, crescere solebant; penè nihil
creuisse reperimus. Vbi verò de saltu egressi, proximas villas accessimus; frequentibus
obuiorum ac Deo laudes dicentium turbis excipimur; qui nos per octo ferè leugarum
spatium comitati, nobis ac nostris & in sacro onere ferendo deuoti adiutores, & in di-
uinis laudibus dicendis impigri fuere concenteres. At vbi vidimus, quòd ea die ad lo-
cum destinatum peruenire non poteramus; diuertimus ad villam Otheim appellatā,
quæ viā nostrā contigua cernebatur; & inclinante iam vespera, in basilicā B. Martini,
quæ in eadem villa est, sancta illa corpora intulimus; & socijs nostris ad excubias ducē-
das ibi dimissis, ego cum paucis ad locum quò tendebamus, festinando præcessi; & ea,
quæ ad receptionem sanctorum corporum vsus postulabat, per noctem preparari.

Cap. 17.
Reliquiarū
sacrofan-
ctus thesau-
rus.

Paralytica
sanatur.

Ad basilicam verò, in qua illorum sacrosanctum thesaurum dimisimus, sanctimo-
nialis quædam paralytica, nomine Ruodlang, de monasterio Machesbach, qd' ab ea-
dem ecclesia vnus leugæ spatio disparatum erat, ab amicis suis ac propinquis in carro
adducta; cum iuxta feretrum Sanctorum inter ceteros vigilans atq; orans pernocta-
ret; recepta omnium membrorum sanitate, proprijs pedibus nullo sustentante, vel quo-
libet modo adminiculante, ad locum vnde venerat, in crastinum regressa est. At nos
albescente cælo surgentes, socijs nostris venientibus obuiam ire perreximus, habentes
nobiscum immodicam vicinorum nostrorum multitudinē; qui fama aduentis San-
ctorum exciti, ad hoc primo diluculo pro foribus nostris constiterunt; vt vnā nobiscum
cum Sanctis obuiam procederent. Et occurrimus eis in eo loco, vbi Gasperntia fluui-
lus Mœno miscetur. Inde pariter incedentes, ac Domini nostri Iesu Christi misericor-
diam collaudantes, sacras illas beatissimorum martyrum exuias ad * Mulnheim su-
periorē (Sic enim moderno tempore locus ille vocatur) cum magna omnium, qui
ibi adesse potuerunt, lætitia & exultatione detulimus; sed præ nimia populi multitu-
dine, quæ præcedens cuncta compleuerat, neq; ecclesiam adire, neq; feretrum in eam
inferre valuimus. Idcirco in campo adiacente, atq; in loco editiore altare sub diuo e-
reximus; ac feretro ponē altare deposito, Missarum solennia celebrauimus. Quibus
expletis, ac multitudine ad sua recedente, in ecclesiam à beatis martyribus iussam, eo-
rum sacratissima corpora intulimus; ac feretro propter altare locato, iterum Missam
celebrare curauimus; sibiq; inter celebrandum puer quidam annorum circiter quin-
decim, nomine Daniel de pago Portiano, qui illuc inter alios pauperes mendicando ve-
nerat, atq; ita curuus erat, vt nisi supinus atq; iacens cælum aspicere nequiuisset, ad fe-
retrum accessisset; ac subito velut ab aliquo impulsus corruit; cumq; diu velut dormien-
ti similis iacuisset, correctis omnibus membris, & recepta firmitate neruorum, coram
oculis nostris surrexit incolumis. Facta sunt hæc decimo sexto Calendas Februarias;
& erat eius diei tanta & tam clara serenitas, vt æstiuū splendorem solis adæquaret; atq;
ipsius aëris tam mitis atq; iucunda tranquillitas, vt veris temperiem apicitate blanda
præcederet.

Puer miserè
contractus
reualeuit.

Cap. 18.

Postridiè verò sacra beatorum martyrum corpora, nouo loculo recondita, in ab-
sida basilicā locauimus; & sicut in Francia mos est, superposito ligneo culmine, linteis
ac fericis pallijs ornandi gratia contexamus; apponentes altare, ac duo vexilla Do-
minicæ passionis, quæ in via feretrum præcedere solebant, hinc atque inde erigentes,
locum illum diuinis officijs celebrandis pro modulo paupertatis nostræ idoneum at-
que aptum facere curauimus; Ordinatissque clericis, qui inibi assidue & excubias du-
cerent, ac diuinis laudibus dicendis curam solerter impenderent, ipsi non solum no-
stra sponte, sed etiam regali diplomate; quod nobis in via obuiam venerat, euocati,
Domino iter nostrum prosperante; ad palatium sumus cum magna exultatione re-
gressi.

LIBER

IRan factis admodum paucis, postquam ad comitatum veneram, diebus, ego secundum consuetudinem aulicorum maturius surgens, primo mane palatium petij. Ibi cum ingressus, Hildoinum cuius libro superiore mentionem feci, ante fores regij cubiculi sedentem, atque egressum principis opperientem inuenissem, ex more salutatum surgere, atque ad quamdam fenestram, de qua in inferiora Palatij prospectus erat, mecum accedere rogavi. Ad quam pariter stando incumbentes, de translatione sanctorum martyrum Marcellini & Petri, necnon & de miraculo, quod in fluxu cruoris, quo loculum eorum septem diebus sudasse commemoravi, ostensum est, mirando multa sumus locuti. Cumque ad id loci sermocinando venissemus, ut etiam de vestimentis, quae cum corporibus eorum inuenta sunt, mentio fieret, atque ego mirae subtilitatis vestem B. Marcellini fuisse dicerem, ille velut, qui rem aequam ut ego notam haberet, vera me de vestibus dixisse respondit. Hic ego stupefactus atque admirans, percontari coepi, unde illi haec vestimentorum, quae nunquam viderat, notitia contingere potuisset. At ille me intuitus, paululum siluit: ac deinde, Satius, inquit, esse arbitror, ut per me cognoscas, quod me tacente, tamen per alios celeriter es cogniturus: & ego illius rei sim proditor simplex, quam fortasse alter si prodiderit, non simpliciter enuntiabit. Neque enim potest: quia sic natura comparatum est, ut hoc quisquam veraciter dicere nequeat, cuius notitiam non per se ipsum, sed aliorum relatione fuerit assecutus. Tu ergo tantum fidei committo, qualiter inde mecum acturus sis, postquam meo relatu omnem rei gesta veritatem agnoueris.

Cap. 1.

Vestes re-
pertae cum
Sanctorum
corporibus.

Cui cum me non aliud acturum, quam quod inter nos conveniret, brevis sermone respondissem, Presbyter, inquit, ille, qui ad deferendas B. Tiburtij reliquias Romam meo iussu profectus est, cum id, propter quod illud venerat, ita ut volebat perficere nequivisset, iamque notarius tuus acceptis, de quibus loquimur, sanctorum martyrum reliquijs domum redire statuisset, inijt, cum illo consiliu, ut illo Romam paululum moras faciente, ipse cum Iunifone fratre Deufdone & cum hominibus eius, qui illos sacros cineres ferre debebant, Papiam usque, preccederet, ibique, illius ac Deufdone prestolaretur aduentum. Placuit ambobus ista conventio, illisque, Romam substantibus, presbyter cum Iunifone ac pueris reliquias ferentibus, Papiam proficiscitur. Quod cum esset peruentum, scrinia sacros cineres continentia in ecclesia tua pone altare sunt posita, atque ab excubantibus in eadem basilica clericis ac laicis diligenti solertia custodita. Quadam vero nocte, cum & ipse inter ceteros ad easdem excubias in ecclesia vigilaret, contigit, ut ipse asserit, circa mediam ferere noctem, ut obtipiente paulatim somno, uniuersi qui intra eandem basilicam vigilandi gratia conuenerant, praeter se solum obdormirent. Tum sibi in mentem venisse, visumque, fuisse non sine magna quadam causa factum, ut tot hominibus tam subitaneus sopor obrepserit: ratusque sibi oblata occasione utendum, surrexit atque, accenso lumine, ad scrinia silenter accessit. Tum filis sigillorum admota cerei flama crematis, scrinia sine clauce celeriter aperuit, ac de utroque corpore portionem, quae ei videbatur accipiens, sigilla ut erant integra filorum crematorum summitatibus annectit, nulloque, id factum sentiente, in loco suo resedit. Post haec sublatas tali furto Sanctorum reliquias, cum ad me fuisset reuersus detulit, primoque, illas non S. Marcellini vel Petri, sed sancti Tiburtij esse asserit. Deinde cum nescio quid vereretur, secretum mecum locutus, quorum Sanctorum essent reliquiae, quoque modo eas fuisset adeptus, patenter aperuit. Habemus illas apud S. Medardum in loco celebri honorifice collocatas, ubi ab omni populo cum magna veneratione coluntur: sed utrum eas nobis habere liceat, in tuo manet arbitrio.

Cap. 2.

Diligenter
custodiun-
tur nocte sa-
cræ reliquiae.Cultus reli-
quiarum.

His auditis recordatus sum quid in itinere, quo proxime ad palatium proficiscebam, a quodam hospite meo audierim. Qui inter cetera, quae mecum loquebatur, Nunquid nosti, ait, qualis de S. martyribus Marcellino & Petro per hanc regionem fama dispersa sit? Cumque id me nescire responderem, tum ille, Dicunt, inquit, qui de S. Sebastiano veniunt, quod presbyter quidam Hildoini Abbatis, qui una cum notario tuo Romam profectus est, cum inde reuenterentur, & in quodam loco communi diuersorio uterentur, tuis omnibus ebrietate ac somno depressis, & id, quae agebatur penitus ignorantibus, scrinia quibus Sanctorum corpora continebantur, aperuisset eaque, inde sustulisset, atque abiens Hildoino detulisset, & modò apud S. Medardum sint: in scrinijs verò tuis parum quiddam sacri pulueris remansisse, quod ad te per notarium tuum perlatum sit. Horum reminiscens, eaque cum his, quae ab Hildoino dicebantur, conferens, non modica mentis perturbatione commotus sum: ob hoc praecipue, quia nondum inuentum habebam

Cap. 3.

Rumor fal-
sus astu dia-
boli sparsus
de reliquijs
Ss. Marcellini & Petri

consilium, quo illam execrabilem atque astutia diaboli ubique divulgatam famam extingueret, ac de cordibus deceptae multitudinis depellere potuissim. Illud tamen optimum iudicavi, ut Hildoinum rogarem id ipsum mihi reddere, quod de meis scrinijs sublatum, & ad se delatum atque a se receptum post illam spontaneam confessionem negare non poterat. Quod etiam quanta potui instantia facere curavi, & licet ille paulo durior ac difficilior, quam optaueram, in assensione fuisset, victus tamen est sedulitate precum mearum, cessitque improbitati meae, qui se paulo ante nullius iussioni, in hac praesertim causa, cessurum pronuntiauerat.

Cap. 4.

Interea missis ad Ratleicum & Lunisonem literis (Erant enim in eo loco, ubi martyrum corpora collocaui) qualis per totam penes Galliam de iisdem sanctis martyribus fama esset, eis indicare curavi, commonefaciens eos, ut cogitarent si aliquid tale vel simile his, quae Hildoinus de facto presbyteri sui assererat, in via eorum aduertere vel reminisci potuissent. Qui statim ad me in palatium venientes, valde disparem his, quae Hildoinus dicebat, fabulam detulerunt. Nam in primis omnia, quae presbyter ille Hildoino retulerat, falsa esse testati sunt, neque ullam posteaquam Roma exierit, vel illi presbytero vel cuilibet alteri data fuisse, occasionem, per quam ad eiusmodi facinus perpetrandum aditum habere potuisset. Sed hoc ipsum, quod de sacris martyrum cineribus aliter atque debuerat accidisse constabat, Romae in domo Deusdonae per avaritiam Lunisonis & vafricitiam memorari presbyteri contrigisse, eo videlicet tempore, quo corpus beati Marcellini de tumba sua sublatum, in domo Deusdonae servabatur, modumque facti talem fuisse dixerunt. Memoratus ille Hildoini presbyter spe, quam de S. Tiburtij corpore adipiscendo conceperat, frustratus, ne omnino vacuum ad domum suam reverteretur, quod fide non poterat, fraude a se sequi molitus est. Nam Lunisonem aggressus, quia pauperem ac proinde cupidum esse cognouerat, oblati ei quatuor aureis nummis, quinisque argenti solidis, ad prodicionem faciendam illexit. Accipiens enim oblatam pecuniam, arcam in qua corpus beati Marcellini erat a Deusdona depositum atque inclusum aperuit, & illi nequissimo nebuloni auferendi ex ea, quod velleret, qualem ipse optauerat potestatem fecit. Nec ille in ea rapina parcus fuit, nam tantum de sacris beati martyris cineribus sustulit, quantum vas sextarii mensuram habens capere posse videbatur. Hoc eo modo factum esse, ipse qui id cum memorato presbytero machinatus est Luniso, pedibus meis prouolutus flendo testatus est. Tum ego rei veritate comperta, Ratleicum ac Lunisonem eo vnde venerant redire praeci.

Ut non nihil ablatum fuerit de reliquijs S. Marcellini.

Cap. 5.

* diaconus

Nota quam olim fecerint sacras reliquias etiam viri graues.

Ac deinde cum Hildoino locutus, conuentione inter nos facta, quando sacrae mihi reliquiae redderentur, duos clericos de domo nostra, Hiltfridum videlicet ac Filimarum (Alter presbyter, alter subdiaconus erat) ad recipiendas eas Augustam Suesorum pergere iussi, mittens per eosdem ad locum, de quo eadem reliquiae auferenda erant, benedictionis gratia nummos aureos numero centum. Qui ubi ad monasterium S. Medardi in die Palmarum venissent, per triduum ibi morati sunt, & recepto illo, propter quem missi fuerant, incomparabili thesauro, comitantibus secum duobus ex eodem monasterio fratribus, quanta potuerunt celeritate ad palatium reuersi sunt. Reliquias tamen non mihi, sed Hildoino detulerunt. Quas ille recipiens, in oratorio domus suae fecit custodiri, vsque dum transactis Paschalis festi occupationibus vacuum tempus haberet, quo mihi id, quod reddendum erat, priusquam redderet ostendere potuisset. Completisque post sanctum Pascha octo vel eo amplius diebus, cum rex venandi gratia de palatio fuisset egressus, Hildoinus secundum quod inter nos conuenerat, memoratis reliquijs de oratorio suo, ubi seruabantur, sublatis atque basilicae sanctae Dei genitricis illatis, altarique superpositis, me ut eas susciperem fecit acciri. Tum capsam, in qua reliquiae continebantur, aperiens, ostendit mihi ut viderem quid esset, quod & ille redderet, & quod ego reciperem. Exin sublatam de altari eandem capsam manibus meis imposuit, dataque oratione competenti, praecentoris etiam officio functus, antiphona laudi martyrum conuenientem clericis ad psallendum paratis imposuit, nosque cum illo in aestimabili thesauro recedentes, vsque ad ostium basilicae concinendo profectus est. Processimus inde paulatim cum crucibus & cereis, laudantes Domini misericordiam, vsque ad oratorium, quod erat in domo nostra vili opere constructum, eique quia aliud ibi non habebatur, illas sacras reliquias intulimus.

Inaestimabilis reliquiarum thesaurus.

Cap. 6.

Nota de odore mirifico sacrarum reliquiarum.

In illa vero processione nostra, qua de basilica vsque ad oratorium nostrum nos fecisse dixi, quid miraculi acciderit, censeo non esse tacendum. Egredientibus enim nobis de ecclesia, laudemque Domino Deo nostro excelsa voce canentibus, tanta vis suauissimae odoris eam partem vici Aquensis, quae ab ecclesia ad Occidentem respicit, totam

tam impleuit, vt illa fragrantia penè omnes eiusdem partis habitatores, itemque vniuersi, qui pro quibuslibet causis atq; negotijs eadem in parte fuerant constituti, ita diuinitus comouerentur, vt omnis quæ in manibus habebantur operibus, cuncti cursu rapidissimo primò ad ecclesiam, deinde quasi per vestigium ad oratorium nostrum, in quod illas reliquias illatas esse audierant, summo opere festinarēt. Fit immodicus intra septa nostra exultatis simul atq; admirantis populi concursus: & cum magna pars eorum, qui confluxerant, id quod agebatur quod esset ignoraret, gaudio tamē & exultatione repleti, Dei omnipotentis misericordiam collaudabant. Postquam autem fama crebrescente diuulgatū est, reliquias S. Marcellini martyris in eū locum esse delatas, non solum de eodē vico Aquis, & vicinis atq; adiacentibus villis, verum etiam de longinquis locis ac pagis ad eū frequens atq; immanis multitudo congregata est, vt nobis ad officium in eodem oratorio celebrandum, p̄ter vespertinas horas atq; nocturnas, haud facilis pateret introitus. Adducebantur vndiq; debiles, & varij affecti languoribus circa oratorii parietes à propinquis suis atq; amicis collocantur. Videres ibi penè omnia infirmitatum genera per virtutem Christi Domini, & per meritū beatissimi martyris in omni sexu & ætate curari. Cæcis visus, claudis incessus, surdis auditus, mutis sermo rediditur: paralytici etiam & qui totius corporis viribus destituti, alienis manibus portati sunt, sanitate recepta, proprijs pedibus ad sua reuertebantur.

Per multica
rantur mor
bidi ad fa
cras S. Mar
cellini reli
quias.

Hæc ubi ad regias aures relatione Hildoini plata sunt, statuit primò, vt ad palatium regressus, oratorium nostrum in quo hæc fiebant, martyrem venerandum accederet, sed ne id faceret, eodem Hildoino suggerente prohibitus, ad maiorem basilicam reliquias deferri præcepit: sibiq; delatas, humili supplicatione veneratus est: celebratisq; Missarum solennijs, obtulit beatis martyribus Marcellino & Petro quoddam prædiolum, situm iuxta fluuium Aram, vocabulo Ludoluestropf, habens mansos quindecim, & vinearum arripennes nouem. Obtulit & regina cingulum suū, ex auro & gemmis factum, pensans libras tres. Quibus expletis, relata sunt reliquiae ad locum suū, in oratorium videlicet nostrum, fueruntq; ibi diebus quadraginta vel eo amplius, vsq; dum Imperator palatium egressus, venandi gratia solenni more syluas peteret. Quo facto, & nos comparatis, que ad professionem nostram necessaria videbantur, cum eisdem reliquijs de vico Aquis promouimus. In ipso autem nostræ egressionis articulo, cum Missarum solennia celebrarentur, anus quædam in palatio notissima, annorum circiter octoginta, neruorum contractione laborans, in conspectu nostro curata est. Quæ, vt ipsa narrante didicimus, p̄quinquaginta annos hoc morbo detenta, more quadrupedum genibus manibusq; nitendo officium ambulandi reptando impleuerat.

Cap. 7.

Ludouici
Imperat. de
uotio erga
Sanctorum
reliquias.

Contracta
an̄ fit sana.

Inde iter ingressi, suffragantibus Sanctorum meritis, sextodecimo die Mulinheimū vicum, in quo sacros beatorum martyrum cineres ad comitatum p̄fecturi dimissimus, Domino adiuuante puenimus. In quo itinere quantum gaudij, quantumq; lætitiæ de illarum aduentu reliquiarum populis in eadē via consistentibus accesserit, neq; mihi silendum est, nec tamē ita vt fuit, plenè dici atq; enuntiari potest. Dicendum tamē est, ne res ad Dei laudem maximè pertinens, quasi per desidia silentio suppressa videatur. Ac primum quidem gestit animus id referre, quod palatio egressi, in multorum p̄sentia nos vidisse reminiscimur. Vurmius dicitur fluuius, duobus ferè passuum millibus ab Aquis palatio distantē habens pontē. Ad quem venientes, propter multitudinem, quæ nos eousq; de palatio prosequeretur, iamq; redire volebat, vt orandi locum haberet, parumper constitimus. Ibi quidam de orantibus cum alio ad reliquias accedens, sociumq; respiciens, Propter amorem, inquit, atq; honorē huius sancti are alieno, propter quod te mihi obnoxium esse non ignoras, absoluo. Debebat enim ei, vt ipse fatebatur, dimidiā argenti librā. Itemq; alter socium suum manu comprehensum ad reliquias trahens, Patre, ait, meum occidisti, ac proinde inimici eramus adinuicem. Nunc autē propter amorē atq; honorē Dei, & huius sancti, deposita similitate, foedus tecum iungere atq; inire volo, vt ab hinc in futurum perpetua inter nos amicitia permaneat. Sitq; hic sanctus condita in inuicē charitatis testis, & vltor in eum, qui hanc pacem prior irrumpere tetauerit. Hic illa turba, quæ nobiscum de palatio fuerat egressa, adoratis atque osculatis sacris reliquijs, cum multis lachrymis, quas præ nimio gaudio continere non poterat, domum reuertitur. alia multitudine, quæ ibi nobis obuiauit, nos comitante atque Kyrie eleison sine intermissione cantante, vsque ad eum locum, in quo simili modo ab alijs occurrentibus excipiebamur. Quæ tunc similiter, vt prior, supplicatione facta ad sua reuersa est. Hoc modo p̄ singulos dies à prima luce vsq; ad vesp̄erā comitatibus, ac Domino Christo laudē dicentibus populorum turbis ab Aquis palatio vsq; ad memoratum Mulinheim

Cap. 8.
*sexto de
mum.

Res sanè
memorabi
lis.

Obserua pri
scorum de
uotionem.

Cap. 9.

Gemmata
capla reli-
quiarum.

vicum, Domino iter nostrum prosperante, peruenimus. Atq; ibi illas reliquias sup al-
tare, ponē quod locus sacros martyrum cineres continēs positus erat, gemmā ara capla
reconditas collocauimus. fueruntq; ibi sic positæ, vsq; dum nos mense Nouēbrio ad
palatium ire parātes, per reuelationē admoniti sumus, ne prius de illo loco proficisce
remur, quā eas corpori, de quo sumptæ erant, conigerem. Qualiter aut reuelatum
fuerit, vt hoc fieri deberet, non est silentio transeundum. q̄a nō solum somnio, vt fie-
ri solet, sed etiā signis quibusdam ac terroribus ad vigilantium curā ptinentibus, osten-
sum est beatos martyres omnimodis voluisse, vt in hac re iussio illorum fuisset adim-
pleta. Erat vnus de clericis, q̄ ad excubias basilicæ deputati fuerunt, nomine Landol-
phus, cui tunc signi tangendi cura commissa fuerat, habens stratum suum iuxta austra-
lē basilicæ ianuā. Qui cum secundum consuetudinē nocturni ac matutinalis officij so-
lenni more surgeret, signumq; moueret, completoq; ante lucē eodē officio, rursum
dormire vellet, clausis ecclesiæ forib; corā sanctis martyrum cinerib; supplicandi gra-
tia se prostrauit. Ibi cum psalmum quinquagesimum, vt ipse asserit, dicere inciperet,
audiuit iuxta se in pavimento velut sonitum pedū hominis, huc atq; illuc ibidē deam-
bulātis. Consternatusq; pauore nō minimo, erexit se paululum in genua, & in omnē
partem circūspicere cœpit, astimans aliquem de pauperib;, clausis ecclesiæ ianuis, in
quolibet angulo delituisse. Cumq; nullum alium, q̄ se solum intra parietes basilicæ ef-
se cerneret, iterum se ad orationem inclinauit, ac psalmum quē prius inchoauerat, re-
petiuit, sed antequam vnum eius versum complere potuisset, capla quæ altari imposi-
ta sacras beati Marcellini reliquias continebat, repentino crepitu tam vehementer
insonuit, vt quasi malleo percussa dissiluisse putaretur. Duo quoque ostia basilicæ, q̄
iam clausa erant, occidentale videlicet atq; australe, vt eliquo pulsante, atque im-
pellente, simili modo sonnerunt.

Martyr in-
dicat se vel-
le suas reli-
quias con-
iungi.

Cap. 10.

Visiocuius-
dam.

Quibus exterritus ac stupefactus, cum quid sibi agendum esset penitus ignoraret, sur-
git ab altari, & in lectum suum se pauitudo proiecit. subitōq; sopore depressus, vidit
sibi quendā ignoti vultus virum assistere, qui se talibus verbis compellaret; Certumne
est, ait, Einhardum sic ad palatium properare velle, vt reliquias S. Marcellini, quas huc
detulit, prius in locum de quo sublata fuerant, non reponat? Cum ille se huius rei igna-
rū esse respondisset, Surge, inquit, primo diluculo, eiq; ex autoritate martyrum præ-
cipe, ne hinc abire vel alicubi pergere p̄sumat, anteq̄ reliquias illas loco restituat.
Expergefactus surrexit, & vbi me primū conuenire potuit, hoc q̄ sibi fuerat impera-
tum, mihi intimare curauit. Sed neq; ego segniter in huiusmodi negotio aliquid agē-
dum arbitratus, imō id q̄ iuebatur, sine vlla morarum interpositione adimplendum
esse iudicās, ipsa quidē die ea, q̄ ad hoc necessaria videbantur, p̄parare iussi. Sequēti ve-
rō sacras illas reliquias corpori, de quo sumptæ fuerant, cum summa diligentia socia-
re curavi. Quod factum quā gratum beatissimis martyrib; foret, attestatone mi-
raculi subsequētis liquidō cōprobat. Nam proxima nocte cum ad matutinum of-
ficium in basilica solenniter sederemus, senex quidam gressuum officio destitutus, ge-
nibusq; ac manibus nitens reptando ad orationem intrauit. Is coram omnibus nobis
p̄ virtutē Dei, & merita beatissimorū martyrum eadem, quā ingressus est, hora ita p̄fectē
curat⁹ est, vt ad incedendum ne baculi quidem sustentatione vter⁹ indigeret. Qui et-
iam & surdum se per continuū quinquennium fuisse, simulq; cum officio pedum au-
ditū sibi redditum affirmabat. His ita peractis, ad comitatum, sicut superius me facere
voluisse retuli, ibidem hyematurus multa mēcum reputando profectus sum.

Surdus &
claudus se-
nex resti-
tuitur.

LIBER TERTIVS.

Præfatio Authoris.

Scripturus virtutes atq; miracula, quæ beatissimi martyres Christi Marcellinus
& Petrus, postquam, eorum sacratissima corpora de Roma in Franciam dela-
ta sunt, per diuersa loca fecerunt, imō quæ per illorum beata merita & pijs ora-
tiones ipse rex martyrum Deus & Dominus noster Iesus Christus ad salutem
hominum operari dignat⁹ est, necessarium iudicavi breui præfatione p̄stringere, & ex
his q̄ scribere disposui, maior pars ad notitiā meā aliorum relatione plata est, quib; ta-
men vt fidem haberē, ex his q̄ ipse vidi & coram posit⁹ agnoui, tam firmiter mihi per-
suasum est, vt sine vllō dubitationis scrupulo vera esse crederem, q̄ ab his dicebantur,
q̄ se illa vidisse restati sunt, tametsi personarum, à quib; hæc audieram, aut parua, aut
nullā eatenus notitiā haberem. Caterū de his omnib; ea primū scribenda videntur
q̄ in eo loco gesta, & à me ipso visa sunt, ad quem suos sacratissimos cineres ijdē bea-
tissimi martyres transferri præceperunt. Deinde illa, quæ in Aquensi palatio sub ipsi-
aus.

Sacratissimi
martyrum
cineres.

DE SS. MARTYRIB. MARCELLINO ET PETRO.

337

aulicorum obrutibus facta memorantur. Tum ea quæ per diuersa loca, ad quæ religio-
sis viris petentibus ac me tribuente, sacræ illorum reliquæ delatæ sunt, gesta referuntur,
censui esse ponenda. vt hoc ordine in relatione seruato, nihil remaneat ex omnibus si-
gnis atq; miraculis, quæ ad nostræ paruitatis notitiam peruenire potuerunt. Sed iam
nunc præfatione completa, ipsa quæ dicenda sunt, miracula proferamus.

Dostquam sacra beatissimorum martyrum corpora, sicut iam in su-
perioribus demonstratum est, ipsis iubentibus & nobis morè geren-
tibus ad locum, in quo nunc requiescunt, cum ingenti fidelium po-
pulum exultatiõe plata, & celebratis in cæpo Missarum solènijs,
manibus sacerdotum, quorum tunc non paruus numerus erat cõgregatus,
in basilicâ deportata sunt, feretrumque quo uehebatur iuxta altare po-
situm est, & iterum aliud officium ibidẽ celebrari cõceptum: subitò qui-
dam adolescens renũ dissolutione affectus, atq; ideo curuus ac baculis innitens, de media
circũstantis populi multitudine prupit, seq; ad adorandum inclinare cupiens, in genua
procubuit: sed mirum in modum velut aliquo se reuellente, vel potius retrahente, su-
pinus cecidit, similisq; dormienti diutissime iacuit. Tum quasi euigilans, in sessum se
erexit, ac deinde post paululum, nullo adminiculante surrexit, stansq; in medio cir-
cũfusæ multitudinis, vnã cum ceteris de recepta sanitate gratias agendo, Dei miseri-
cordiam collaudauit. Hic se de pago Portiano cum alijs pauperibus ac peregrinis illuc
uenisse, Danielemque vocari nobis percontantibus indicauit. Eadem ferè hora, e-
demq; vt ita dicam, momento, quo is, de quo nunc diximus, intra ecclesiam & coram
ipso altari per virtutem Christi & intercessionem martyrum sanitatem est cõsecutus,
mulier quædam paralytica, & penè omnium membrorum officio destituta, pro fori-
bus ecclesiæ iacens, in auxilium sui sanctos martyres inuocauit, & mox cunctis cernen-
tibus, qui circa steterant, cepit commotis visceribus velut nauis abunda concuti, ac de-
inde magnã vim phlegmatis ac bilis vomẽdo projicere. Quo facto, paululum aque frigi-
dæ sumens, de loco in quo iacebat, se leuari rogauit, & baculo nitens basilicam introi-
uit, adoratisq; martyribus ac recepto membrorum vigore, ad propria repedaui.

Adolescens
contractus
curatur.

Item para-
lytica.

Interea quidam homo Vuillibertus nomine, haud longè à basilica, in qua nunc bea-
torum martyrum corpora reqescunt, domum habens, inter ceteros, qui ad veneratio-
nem Sanctis exhibendã conuenerant, ad feretrum accessit, & quasi pro dono quadra-
ginta denarios obtulit. Qui cum à nobis fuisset interrogatus quis esset, quidq; sibi vel-
let huiusce muneris oblatio, retulit se ante paucos dies, grauissimo languore corre-
ptum, ad extrema fuisse perductum, adeò vt ab omnibus, qui se viderant, desperatus ad-
moneretur, vt omnes facultates suas pro remedio animæ suæ celeriter erogaret, seq;
ita fecisse. Iamque omnibus quæ habebat, ad quæ pia loca danda forent dispositis, v-
num ex seruis suis cum ingenti gemitu fuisse conquestum, quòd perperam ac valde
negligenter ab eis factum esset in eo, quòd nihil de bonis eius Sanctis nuper de Ro-
ma uenientibus datum esset. Tum se circũstantes interrogasse, si aliquid de rebus suis
superesse scirent, quòd ad martyres mitti potuisset. Erant enim adhuc in Michilun-
stat, & nondum aliquibus signis inclaruerat, quòd inde migrare deberent. Tum quen-
dam respondisse, quoniam de omnibus rebus eius vnustantum porcus remansit.
set non esse deputatum, quòd dari deberet. Tunc sibi complacuisse, seque præcepif-
se, vt venundaretur, & post obitum suum pretium illud ad martyrum luminaria mit-
teretur. Quibus verbis expletis, tam subitam se asserit sensisse medelam, vt pro-
tinus omni dolore fugato, etiam edendi desiderium habuerit, ciboque sumpto in-
tantum breui confortatus sit, vt in crastinum ad omne opus, quòd rei familiaris ne-
cessitas postulasset, procurandum vel faciendum percommode ire potuisset. Post
hoc porcum illum fuisse venditum, & hoc esse pretium eius, quòd ex voto beatis mar-
tyribus offerebat.

Cap. 2.

* autem.

Miracura-
tio hominis
iã desperati,
post votum
martyribus
nuncupatũ.

Reliquas virtutes atq; miracula, quæ per eos Dominus ad salutem hominum ope-
ratus est, quoniã quo ordine dicantur nihil referre video, ita vt memoriẽ occurrerint,
censui describenda, quia in earum relatiõe magis quid & quare, quàm quãdo aliquid
gestum sit, considerandum est. Collocatis igitur in eadem basilica more solenni bea-
torum martyrum reliquijs, cum secundum ecclesiasticæ institutionis consuetudinem
sacra Missarum solènia quotidie celebrarentur, cõtigir vt quadã die, cũ diuina res agere-
tur, & nos in superioribus eiusdẽ ecclesiæ locis constituti, super subiectũ atq; in inferiori-
bus constitutũ populũ intenderemus, clericus quidam seminudus q; inter ceteros
ad idem

Cap. 3.

ad idem officium venerat, atque in media multitudine consistebat, tam graui ruina subito collapsus est, vt mortuo similis in pavimento diutissime iacuisset. Quem cum stertentem aliqui ex circumstantibus leuare atq; erigere conarentur, tanta vis sanguinis ex ore & naribus erupit, vt tota anterior pars corporis, id est, pectus & venter, & vfg; ad venterem, qua inguina tegebantur, hac esset exuberatione perfusa. Qui cum allata qua fuisset refocillatus, resumptis viribus clarè locutus est. Nam postmodum à nobis interrogatus, testatus est se ab infantia sua vsque in presens neq; audire aliquid, nec loqui potuisse. Patriam sibi esse Britanniam, se natione Anglum, matrem suam visitandi gratia, quæ Romæ peregrinaretur, iter arripuisse, atq; ita inter ceteros peregrinos, qui vnà Romam ire volebant, in illum locum peruenisse. Sed socijs suis abeuntibus se substituisse, ipsumq; diem, quo sanus factus est, septimum esse ex quo in locum illum venerat. Cumq; ab eo nomen eius quereremus, respondit se nomē suum penitus ignorare, pro eo, quod ex eo tempore, quo obsurdit, nunquam nomen suum audierit.

Cap. 4.

Exin post aliquot dies, cum more solenni ad vesperinum officium in ecclesia fuisset, semus congregati, puella quædam surda & muta, quam de pago Biturigum pater eius ac frater salutem querendi gratia per multa Sanctorum loca trahentes, tandem illuc perductâ inter ceteros in eadem ecclesia stare fecerunt, subito velut insania quadâ excitata, tabulas, quarum crepitu ad elemosynam petendam utebatur, quanta quodam virtute concussit, atq; in populum ante se constitutum, furibunda proiecit. Tum ad sinistram ecclesiæ parietem accurrens, velut in eundem ascensura, trium vel eo amplius pedum saltu in altum dato, supina corruit, & cum ibi paululum mortuo potius quàm dormienti similitudo iacuisset, atq; eruptione sanguinis, qui ex ore ac naribus nimius profuebat, esset penè tota respersa, à circumstantibus sublata, atq; in medium basilicæ deportata est. Cumq; & ibi aliquandiu iacuisset, velut de graui somno experrecta resedit, ac dein de manus his qui assistentem porrige, vt in pedes erigeretur quibus poterat nutibus orauit. Erecta ad altare deducitur, vbi cum Ratleicum inter alios clericos, qui iuxta altare cõstiterant, stantem ac se respicientem cernebat, protinus in hæc verba prorupit: Tu es, inquit, Ratleicus? tu, ait, hoc nomine vocitaris: tu es seruus horum sanctorum. Quam cum ille percõraretur vnde hoc scisset, vel quisei nomen suum indicasset? Sancti, inquit, isti, qui hic requiescunt, quando velut dormiens iacui, accesserunt ad me, & miserunt digitos suos in auriculas meas, dixeruntq; mihi: Cum surrexeris, & ad altare accesseris, clericus ille iuuenis, quem coram te assistere, ac te intedere videris, scito quod ille Ratleicus vocatur, & ille seruus noster est: nã ipse est, qui ad hunc locum corpora nostra detulit. Et reuerà ita erat. Siquidem ipse erat, quem propter sanctorum reliquias à quodam Diacono recipendas, nobisque deferendas Romam nos misisse in primo libro memorauimus. Et hæc quidem hoc modo coram nobis per virtutem beatissimorum martyrum depulso infirmitatis spiritu, integerrimam corporis sui sanitatem est consecuta: quam pater ac frater qui eam illò deduxerunt, à tempore natiuitatis suæ surdam & mutam semper fuisse testati sunt.

Per visum
Sancti formi
nã surdã &
mutã sanã.

Cap. 5.

Miraculum autem, quod nunc narraturus sum, ego ipse non vidi, sed verbis eorum, quorum hoc relatione mihi compertum est, non minus quàm proprijs oculis credere possum. Ideoq; non vt auditum, sed potius vt à me ipso visum, incuncta ter, ac sine ulla dubitatione proferre decreui. Mercatores quidam de ciuitate Moguntiacâ, qui frumentum in superioribus Germaniæ partibus emere, ac per fluuium Moenum ad urbem deuehere solebant, cæcū quendam natione Aquitanum, nomine Albricum, mercedis à Deo promerendæ gratia nauis impositum, sicut ipse petiuerat, ad basilicam beatorum martyrum deduxerunt. Qui cum ibi egressus, atq; in domo custodis ecclesiæ esset hospitio receptus, se partem vel eo amplius dies ibidem moratus est. Habebat enim præter cæcitatem, quæ ei propter quod oculis carebat, & naturalis iam esse videbatur, horribile ac foedam torius corporis infirmitatem. Erat enim omnium membrorum, ingens tremor, qui eundem tam graui quætiebat incommodo, vt proprijs manibus cibum ori suo porrigere penitus non valeret. Is cum die quadam horis antemeridianis in hospitio iacens obdormisset, vidit per soporē quendam sibi assistentem, seq; momentem vt citò surgeret, atq; ad ecclesiam festinare, tempus dicens aduenisse, quo de illa miserabili passione per virtutem sanctorum liberari deberet. Expergefactus, atq; ad ecclesiam ductus, pro foribus in quodam lapide confedit. Agebatur tunc in ecclesia more solenni diuinum officium, & expletis orationibus quæ sacram Euangelij lectionem præcedere solent, ipsum legi cœptum est. Cuius cum vix duo versus fuissent legendo cõpleti, ecce repente velut vim patiens, tremulosus ille vociferatus est, dicens: Adiuua me, sancte Marcelline. Quo clamore tametsi omnes, qui

Visio hominis
miserabilis.

qui in ecclesia erant, haud parua forent perturbatione commoti, maiore tamen parte propter reuerentiã euangelicã lectionis in loco remanente, plures ad videndum quam causa huiusce clamoris existeret accurrerunt: & vt postea testati sunt, inuenerunt eundẽ in eo, quo confederat loco, extento ac resupinato corpore iacentẽ, mentumq; ac pectus cruore ex naribus profluente inundatum. Qui cum ab eis erectus, & paululũ aquã frigidã sumens fuisset recreatus, retulit sibi visum fuisse tunc, cum illam vocem emisserat, quod aliquis eum pugno in ceruicẽ percussisset, atq; ideò beati martyris auxiliũ implorasset. Ceterum hunc ictum tã salutarem ei fuisse constat, vt ex illo temporis momento nullum illius foedã agitationis vestigium in eius corpore vltius appareret. Is postea p duos ferẽ annos in eodem loco mãsit, & vt ipse testatus est, nulla nox in hoc biennio fuit, in qua p somnium eosdem, qui eum saluum fecerunt, martyres nõ vidisset, multa quoq; ab eis audisset, quã alijs dicere iubebatur: ex quibus pleraq; nunc impleri cernimus, quã ille tunc futura esse prædixit.

Redditur ei incolumitas à S. Marcellino.

Cap. 6.

Post paucos dies vidimus & alium quendam simili morbo implicatum, in eadem basilica per eorumdem sanctorum merita non dissimili modo curatum. Nam quadã nocte cum ad matutinum officium celebrandum, & diuinã legis lectiones audiendas in ecclesia sederemus, intrauit quidam habitu clericali, tremantibus mēbris, baculoq; nitens, titubantia vestigia agrẽ gubernabat. Cumq; se iuxta parietẽ ad orandum inclinaret, ingenti voce emisit, repentino casu cernuus ruit, ac parua temporis mora interposita, ab eo quo tenebatur incõmodo sanus surrexit. Is, cum ab eo quærerem, si aliud aliquid præter quod nos omnes videre potuimus, sibi visum fuisset ea hora, qua salutẽ est consecutus, dixit se paulò antè, quã basilicã fuisset ingressus, ad ecclesiam veterem, quã Occidentem versus à noua basilica, in qua martyres tunc quiescebant, paruo spatio distabat, orandi gratia venisse, & cum eã clausam offendisset, pro foribus orasse. Deinde cum se erexisset, & ad ecclesiam ire cõpisset, vidisse quendam clericum veneranda canitie, stola alba indutum, eò quod & ipse ire volebat se præcedentẽ. Quem, vt ipse asserit, secutus est vsq; ad ostium basilicæ: quò cum ambo venissent, is qui præcedebat substitit, sinistro post se applicans, quasi vellet vt ille prius ingrederetur, quem ipse paulò antè præcesserat: cunctantiq; vt ante se intraret, annuendo imperauit. Qui cum intrasset, & ad orandum se inclinasset, post tergum eius sterit, & cum pugno in ceruicem percussit atque prostrauit, & confestim euauit. Quem tamen nemo alius, nisi solus ille qui sanatus est, videre potuit.

Sanitas restituitur etiã alteri moribido.

Visio eius.

Sub idem ferẽ tempus, cum quadam nocte surgentes, ad ecclesiam iremus, inuenimus pro foribus ecclesiæ quendam puerũ in porticu iacentem, ad eò miserabiliter contractũ vt mento genua iungerentur. Qui vnũ ex his, qui nos sequebantur, rogauit vt se in ecclesiam deportaret, & ille misericordia motus sustulit eum, & in ecclesia iuxta cancellos iacere fecit. Qui cõfestim irruente sopore, vbi iacuit obdormiuit, nec prius euigilauit plenè, quã de illa miserabili contractione per suffragia sanctorum ita perfectè sanatus est, vt euigilans per se de loco, in quem alio portante delatus est, surgeret, atque ad altare Deo gratias acturus accederet. Is tamen vbi dies illuxit, & nos cum eo loqui potuimus, retulit se tribus vicibus, prius quã signum ecclesiæ sonuisset, à quodam sibi ignoto clerico excitatum, atque admonitum, vt nequaquã præmitteret, quin tempore matutini officij in ecclesiam veniret. Se quoque ita fecisse, ac postea, sic ut nos vidimus, in ecclesia dormientem integram sui corporis sanitatem recepisse. Et hic quidem annorum circiter quindecim esse videbatur.

Cap. 7.

Puer miserè contractus reualefcit.

Aliũ itidẽ vidimus, non puerum, vt hic erat, sed valdè senẽ atq; decrepitũ, pari morbo affectum, eodẽ in loco, simili modo simili in tẽpore curatum. Quẽ & ipsum nocte quadã, cum propter matutinũ officium celebrandum ad ostium ecclesiæ venissem, in ipso limine reperim. Qui genibus nitens, duobus se baculis sustentabat, ac sic illo tardissimo motu ad ingrediendũ nos morabatur. Cumq; post tergũ ei cõstituti, illã pigrã promotionẽ p̄stolaremur, tanta suauissimi odoris fragrantia de basilica procedens nares nostras impleuit, vt omnium aromatum ac thymiamatum artificiosã cõpositionem sua p̄stãtia sensiperaret. Intrauit tãdem, & corã nobis iuxta cancellos quasi ad dormiendũ procubuit. nos quoq; basilicã ingressi, nostris locis cõstitim, ac simul cũ alijs psalmos, q dicebãtur, solenni more cantauim. At vbi prima lectio recitari cõcepta est, audiui eundẽ senẽ gemere, & quasi qui vim pateretur, auxilium implorare, ac deinde interiecto parui tẽporis spatio, vidimus in se ipsum se erigere, ac protinus baculis, quibus incessum regere solebat, assumptis etiã in pedes cõstitisse. Et nos quidem hæc vidimus: ipse autẽ fatebatur sibi visum fuisse, quod se iacentem quasi duo quidem apprehendissent, vnus p humeros

Cap. 8.

Odor suauissimus sensitur.

Senex contractus est.

meros

meros & brachia, alter per crura & pedes, ac sic trahendo, nervos suos qui contracti erant extendissent. Et quia prater hoc contractionis incommodum etiam surdum se fuisse assererat, dixit sibi cum in sessum fuisset erectus, velut ictu pugni validissime feriens in caput superuenisse, vocemque simul ut in futurum audiret imperatis audisse. Hic senex hoc modo sanatus, de pago Heluetiorum qui nunc Aragaouin vocatur, se venisse, & natione Alamannum esse testatus est.

Cap. 9.

Alius autem simili modo nervorum contractione debilitatus, qui se de vico Leodico, vbi S. Lambertus corpore requiescit, venisse dicebat, quadam Dominica nocte post peractum matutinale officium nobis iam de ecclesia regressis, cum propter eos, qui de longè venerant, & ad sua redire festinabant, hostia salutaris sacramenta presbyter ex more celebraret, coram omnibus qui aderant in pavementum cecidit, ibique paruo temporis spatio velut soporatus iacuit. Dein quasi de somno expergefactus, nemine se subleuante surrexit. Cumque vnus ex circumstantibus baculos, quibus antè uti solebat, & cum caderet, de manibus eius elapsi proculiacebant, sumeret, eique porrigeret, renuit dicens: Absit à me, vt eos vltèrius attingam. Sed & iste ad hunc modum curatus, in patriam repedauit, de qua reptando potius quam incedendo, ad martyrum lmina peruenerat.

Cap. 10.

Nec multò post, cum ego mense Nouembrio secundum consuetudinem in palatio hyematurus, ad comitatum ire disponerem, iamque iter ingressus, transmissis flumine Rheno, in villam regiam, cui Sinciacus vocabulum est, ad manendum venire, & post coenam, quæ aliquam noctis partem occupauerat, in cubiculi secretum, vbi quieturus eram, cum familiaribus meis me recepissem, minister qui potum nobis porrigere solebat, quasi noui aliquid nuntiaturus festinater intrauit. Quem ego intuitus. Quid tu, inquam, narrare vis? Nam vt video, habes nescio quid, quod ad nostram vis perferre notitiam. Tum ille, signa, inquit, duo coram nobis modò facta sunt, quæ vobis indicare veni. Cumque eum quicquid vellet dicere iussissent. Modò, ait, cum de coena surgentes hoc cubiculum intrauissem, ego cum socijs meis descendendi in cellarium, quod huic coenaculo subiectum est. Vbi cum ceruisiâ ministris petentibus distribuere cœpissimus, superuenit puer missus à quodam conseruo nostro flasconem ferens, quem sibi impleri flagitabat. Qui cum esset impletus, petijt vt etiam sibi de eadem ceruisia quantulumcunq; daretur ad bibendum. Datum est in vase, quod casu vacuum supra cupâ, in qua ceruisia erat, positum fuerat. Sed vbi hoc haustus ori admouit, cum ingenti admiratione vinum hoc non ceruisiam esse clamauit. Cumque cum is, qui & flasconem impleuerat, & id ipsum, quod illi datum fuit, de eodem foramine traxerat, mendacij cœpisset arguere. Sume, inquit, & gusta, & tunc me non falsum, sed potius verum dixisse probabis. Sumpsit ille atque gustauit, sibi que similiter vinum hoc non ceruisiam sapere testatus est. Tunc tertius & quartus caterique, qui aderant, singillatim gustando & mirando, totum quod in vase fuerat, ebiberunt. Quotquot autem inde gustauerunt, meri, non ceruisiâ id saporem habuisse testati sunt. Interea cum in huius signi admiratione attoniti stuperent, contigit vt cereus, cuius lumine ibidem utebantur, & tunc propter cupam parieti affixus ardebat, nemine contingente in madens humore pavementi caderet, atque ita esset extinctus, vt ne parvissima quidè in eo scintilla remaneret. Quæ vnus eorum arripiens, ad ostium cucurrit, sed horrore tenebrarum permotus, priusquam egredieretur, in ipso limine stans, Sancti, inquit, martyres Marcellinus & Petrus nos adi-

Ceruisia mutata in vinum.

Cereus diuinitus accenditur.

uent. Ad quam inuocationem cereus ille, quem manu tenebat, accensus est. Hæc vbi audiui, confestim Deo omnipotenti, vt par erat, laudem dixi & gratias egi, qui sanctos suos semper & vbi que glorificat, & nos famulos suos, qui sacras eorum reliquias tunc nobiscum habebamus, de tantis virtutibus letificare dignatus est. Illum autem, qui hæc mihi nuntiavit, expleta narratione ad mansionem suam secedere iussi. Ceterum cum me ad quietandum in lectulo collocassem, cœpi mecum multa voluendo tractare atque mirari, quidnam sibi vellet, quidve portendere posset illa ceruisia in vinum, id est, deterioris potionis in meliorem facta mutatio: aut cur in eo loco, id est, in regia domo, ac non potius in eo, vbi beatorum martyrum, qui hæc prodigia per virtutem Christi fecerunt, sacratissima corpora recondita sunt, huiusmodi miraculum euenisset. Sed licet ad huius questionis certam indaginem longa ac sollicita cogitatione peruenire nequirem, certum tamen habui & certum semper habeo, illam diuinam atque supernam virtutem, per quam hæc atque alia huiusmodi miracula fieri creduntur, nihil vnquam sine causa vel facere vel fieri sinere in creaturis, quas ad suam prouidentiam & gubernationem pertinere non dubito.

Igitur

DE SS. MARTYRIB. MARCELLINO ET PETRO.

541

Igitur inde digressus, sicut superius dixi, ad comitatum perrexi. Nam Imperator Ludouicus eo tempore Aquisgrani palatio consistens, conuētum procerum ibi fieri me-
 dia ferē hyme præceperat: ubi & ego inter ceteros adesse iussus, quia de vicinia bea-
 torum martyrum abesse cogebat, parū iucundas in palatio moras faciebam. Ideoq;
 post vnum, ex quo illo veneram, mensem exactum, nisi quendam ex nostris, nomine
 Ellenhardum, præcipiens ei, vt ad limina beatorum martyrum quanta posset celeritate
 festinaret, visitatisq; fratribus nostris, quos inde digrediens ad diuinum seruitium fa-
 ciendum ibi dimiseram, atq; omnibus, quæ ibidem agerentur, diligenter exploratis, ad
 nos citò recurreret. Qui cum illuc venisset, tribus ibi mansit diebus. Quarto verò cum
 iam ad nos reuerti disponderet, cæcus ille, nomine Albricus, cuius in superioribus feci-
 mus mentionem, detinuit abire parantem, affirmans eum non prius iter suum ingres-
 surum, quàm tale signum fieri vidisset, cuius relatione me latum atq; oppidò gau-
 dentem efficeret. Addidit etiam, beatissimos martyres præterita nocte sibi in somnis
 apparuisse, atq; hoc in mandatis dedisse, vt perquireret quendam pauperem, nomine
 Gisalbertum, immani gibbo depressum ac proinde curuū & breuibus baculis inniten-
 tem, atq; inuentū in cœnaculo, quod supra porticum basilicæ est, tempore matutini
 officij iuxta reliquias, quæ ibi erant, collocaret, eò quòd ibi per merita & virtutem San-
 ctorum, quorum illa reliquiæ essent, de illa gibbi deformitate atq; curuitatis incòmo-
 do liberari deberet. Paruit ille sua denti, atq; iter, quod aggredi parauerat, distulit in cra-
 finum. Ac cæcus ille iussum pauperem perquirens inuenit, & vt sibi præceptum erat,
 in superioribus ecclesiæ partibus iuxta prædictas reliquias officij matutini tēpore col-
 locauit. Erant autem illa reliquiæ, quod nondum noueramus, beati Marij martyris,
 & vxoris ac filiorum eius, Marthæ videlicet, Audifacis & Habacuc. Quæ vtique simul
 cum sanctorum Marcellini & Petri corporibus, & in eodem loculo ad nos perlata
 sunt: sed is qui eas detulit, cuius essent reliquiæ nesciuit. Nam ille, qui eos mihi miserat,
 promisit se ad me esse venturum, ac nomina Sanctorum, quorum hæ reliquiæ forent,
 per semetipsum mihi indicaturum, quod postea factum est. Pauper verò, qui iuxta il-
 las à memorato cæco fuerat collocatus, cum secunda lectio ad nocturnū officium ex
 more legeretur, edito ingenti clamore, non modicum pauorem audientibus incuf-
 sit. At quem cum nōnulli clericorum vnà cum illo, qui hoc ibi opperiri iussus fuerat
 accurrissent, inuenerunt eum pronum atque extentum propter altare iacentem, pa-
 uimentumque quod ori eius subiectum erat, plurimo sanguine madens. Quem leuan-
 tes, & allata aqua refocillantes, sanum & rectum, neque vlla camelina illius tortitu-
 dinis signa retinentem in inferiores ecclesiæ partes gratulabūdi deduxerunt. Quo mi-
 raculo in hunc modum peracto, is quem illuc miseram, ad me cum summa festina-
 tione regressus, cum ea quæ viderat retulisset, magno nos gaudio atque exultatione re-
 pleuit.

Nec multò post R atleicus, qui sacros martyrum cineres, sicut in superioribus demon-
 strauimus, Roma detulit, vt ipse asserbat, iussus venit, deferens libellum complura
 capitula continentem. Cuius rationem talem esse retulit, dicens sibi cæcum illum, cu-
 ius modò fecimus mentionem, ex autoritate martyrum præcepisse, vt ea capitula de-
 scriberet, mihi que deferret, ac diceret vt ea susciperem, atque Imperatori legenda of-
 ferrem. Suscepi ab eo libellum atque perlegi, emendatumq; ac nouiter scriptum Im-
 peratori, vt iusserat, obtuli: & ille quidem suscepit atque perlegit: sed de his, quæ per
 hunc libellum facere iussus vel admonitus fuerat, perpauca adimplere curauit. Quid
 autem illa capitula continerent, aut quid ab eo factum, quidue dimissum sit, alio
 potius in loco, quàm in isto, commemorandum est. Illud tamen non solum non præ-
 tereundum, quinimò apertè ac dilucidè censeo cōscribendum, qualiter reuelatum
 & iussum sit, vt libellus ille fieri, atque regi dari debuerit, quæ R atleicus hoc modo
 contigisse retulit. Ante paucos, inquit, dies cum in ecclesiam ad agendum noctur-
 num officium ex more conuenissemus, adijt me cæcus ille, quem nōstis, togans vt in
 partem aliquam secretiorem cum illo secederem. Feci vt volebat, & cum eo cellu-
 lam, in qua quiescere solebam, ingressus sum. Tum ille prior, Hac, inquit, nocte
 paulò antè quàm sono signorum excitati surgeremus, apparuit mihi per visum qui-
 dam vir canitie venerabilis, veste candida indutus, virgam auream manu tenens, ac
 talibus me verbis compellauit: Vide, inquit, Albrice, vt cuncta quæ tibi dixero, be-
 nè intelligas, ea que adeò tenaci memoria retineas, vt etiam alijs, qui illa scripturi
 sunt, exponere valeas. Volo enim vt scribantur, & Ludouico Imperatori ad le-
 gendum per seniores vestrum ostendantur. Sunt quippe valdè necessaria non so-

Cap. 11.
Conuentus
procerum
Aquisgrani

Santi mar-
tyres appa-
rent cuidā.

Reliquiæ
Marij, Mar-
thæ, Audi-
facis & Ha-
bacuc mar-
tyrum.

Gibbosus &
curuus fa-
natur.

Cap. 12.
Libellum
quēdam iu-
bent marry-
res Ludou-
co Imper-
offerri.

Viso cu-
iusdam.

lum ad cognoscendum, verum etiam ad faciendum principi, in cuius regnum isti martyres diuina iussione venerunt. Tunc incipiens, duodena vel eo amplius capitula per ordinem pronuntiauit, mihi que precepit, vt tibi & alijs quatuor, quos tibi dicturus sum, illa enumerem atque exponam. Et post hac tu libellum facias, eumque seniori tuo, qui nunc in palatio moratur, deferas, eique ex martyrum autoritate precipias, vt eundem quanto celerius possit, Imperatori offerat. Deinde subiungens, Nostine, inquit, quis ego sim, qui tibi ista precipio? Tum ego nihil hasitans, sanctum Marcellinum eum esse respondi. Et ille, Non ita est, inquit, vt opinaris. Sed Gabriel Archan gelus ego sum, personamque ac formam Marcellini idcirco assumpsi; quia Dominus Deus omnium rerum atque causarum, ad istos martyres pertinentiam, curam mihi commisit: & nunc veni, vt hac tibi indicarem, qua scribere precepi: quoniam diuina voluntatis est, vt ea ex autoritate eorum ad notitiam regis sine moram interpositione perueniant. Tu vero sicut tibi precepi, primo diluculo post completum matutinum officium nuntia qua audisti his, quibus ea nuntiare iussi. Tum ego, Nemo est, inquam, qui credat, quod Angelus mecum locutus sit, aut me ista nuntiare mandauerit. Non erit, inquit, ita; sed dabo signum, quod facias coram eis: quo viso, nullam vltra dubitationem habebunt de his, qua ad eos ex mea iussione pertuleris. Proinde volo dicas Ratleico, vt exhibeat tibi duos cereos nouos, qui nondum accensi fuissent: & vnum ex eis dextra, alterum sinistra tenens, sta coram altari: & cum omnia qua tibi precepi, narrando compleueris, dic eis qui hac audiunt, vt in hoc credant vera & ab Angelo Dei esse mandata, qua dixisti: si hi cerei in manibus tuis sine adhibitione ignis visibilis fuerint videntibus illis illuminati. Quo facto, scriptus est libellus, mihi que allatus, ac per me regi oblatas, ab illo quoque acceptus atque perlectus est. Idcirco visum est mihi, inter cetera miracula libelli huius facere mentionem: quia per occasionem, qua ille scribi iubebatur, contigit illa mirabilis & inuitata ce reorum accensio, quam per merita beatorum martyrum fieri debere ipse, qui eos illuminauit, Angelus pronuntiauit.

Ei uidentibus
igno visio-
nis ueritas
comprobatur.

Cap. 23.

Sub idem ferè tempus, cum Ratleicus a nobis ad basilicam martyrum regressus esset, allatus est nobis inde alter libellus, continens uerba & ratiocinationem cuiusdam demonis, qui se Vniggonem nominauit: qua facta est ab eo coram multis testibus ante altare, iuxta quod sacri martyrum cineres repositi sunt, ad interrogationem presbyteri, qui exorcismum super eum ergumenum legerat: quod hoc modo contigisse narratur. Prædium est in pago Nithagonne, uocabulo Heegstat, pertinens ad monasterium S. Nazarij: de quo puella quedam annorum circiter sedecim, ab eodem erratico spiritu possessa, ad basilicam martyrum a parentibus suis adducta est. Quæ cum ante tumbam sacra corpora continentem uenisset, & presbyter super caput eius exorcismum secundum consuetudinem perlegisset, ac deinde demonem qualiter & quando in eam fuisset ingressus percontari coepisset: non barbara lingua, quam solam puella nouerat, sed Romana locutione presbytero respondit. Cumque presbyter miraretur atque interrogaret, unde illi Latina lingue notitia, cum parentes eius, qui ibi presentes astabant, huiusmodi sermonem penitus ignorarent, Parentes, inquit, meos nunquam uidisti. Tum presbyter, Tu ergo, inquit, unde es, si isti non sunt parentes tui? Et demon per puellam, Ego, ait, sum satelles atque discipulus satanae, & multo iam tempore apud inferos ianitor fui: sed modo per annos aliquot cum socijs meis undecim regnum Francorum uastauimus, frumentum & uinum, & omnes alias fruges, qua ad usum hominum de terra nascuntur, iuxta quod iussi eramus, enecando deleuimus: pecora morbis interfecimus, luem ac pestilentiam in ipsos homines immisimus: omnes quoque aduersitates & cuncta mala, qua iam diu pro meritis suis patiuntur, nobis facientibus atque ingerentibus eis acciderunt. Hic cum presbyter ab eo quæreret, quam de causa ei fuisset huiusmodi concessa potestas: Propter malitiam, inquit, populi huius, & multimodas iniquitates eorum, qui super eum constituti sunt: qui munera & non iustitiam diligunt, qui plus hominem quam Deum metuunt: qui pauperes opprimunt, uictimas & pupillos ad se uociferantes exaudire nolunt, nulli iustitiam nisi mercanti faciunt. Præter hac sunt & alia multa ac penè innumerabilia, qua tam ab ipso populo, quam a rectoribus eius quotidie committuntur: ut sunt periuria, ebrietates, adulteria, homicidia, furta, rapina: qua nemo fieri prohibet, & cum facta fuerint, non est qui vindicet. Potentiores quoque turpibus lucris inferuiunt, & loco superiore, quem propter regendos inferiores acceperunt, ad superbiam & inanem gloriam abutuntur: odium & inuidiam non tam inter extraneos, quam inter propinquos & affinitate coniu-

Vide concio-
natorem de-
monem, cai-
pentem vi-
tia, quorum
ipse incen-
tor est.

atos exercent: amicus amico non credit: frater fratrem odit: pater filium non diligit. Rari sunt, qui fideliter ac deuote decimas dent: rariores, qui eleemosynas faciunt. Et hoc ideo, quia quicquid Deo vel pauperibus dare iubentur, id sibi perire arbitratur. Iniquas mensuras & iniusta pondera contra Dei preceptum habere non verentur: fraude se alterutrum circunueniunt, falsa testimonia dicere non erubescunt. Dies Dominicos ac feriatos non custodiunt: sed in his, ac si in ceteris, prout voluntas eorum tulerit operantur. Propter haec & alia multa, quae Deus aut precepit hominibus ut facerent, aut prohibuit ne facerent, quia populus hic per contumaciam mandatis eius inobediens effectus est, permitti, immo iussi sumus ea facere in rebus humanis, quae superius enumerauimus, ut perfidia sua poenas luant. Sunt enim perfidi atque mendaces, cum hoc seruare non curant, quod in baptismo promiserunt. Haec omnia demon per os barbarae puellae Latine locutus est. Et cum presbyter imperando urgere coepisset ut exiret, Exibo inquit, non propter tuum imperium, sed propter Sanctorum potestatem, qui me in illa diutius manere non permittunt. His dictis, puellam in pauimentum proiecit, atque ibi aliquantulum velut dormientem prono corpore iacere fecit. Post paululum vero illo recedente quasi de somno euigilans, per virtutem Christi & merita beatorum martyrum puella cunctis, qui aderant, cernentibus atque mirantibus sana surrexit, nec post exactum a se demonem Latine loqui potuit: ut palam posset intelligi, non illam per se, sed demonem per os eius fuisse locutum. Heu pro dolor ad quantas miseras tempora nostra sunt deuoluta, in quibus non boni homines, sed mali demones doctores sunt: & incitatores vitiorum, ac per suafores criminum, de nostra nos correctione commouent.

Sanctorum potestate cogitur de modo exire e puella.

Cap. 14

Paralytica desperata integerrime reualefcit.

Cap. 15

Signa basilicae, campas dicit. Admiranda curatio foeminae iustam.

Eodem fere tempore sanctimonialis quaedam, nomine Marethrudis, de pago Vucatareiba, quae dira paralytica aegritudine per decem annos tam immaniter tenebatur, ut tanto temporis spatio penes nullo ad humanos usus corporis officio fungeretur: etiam a parentibus suis erat desperata, quoniam ad omnia Sanctorum loca, ad quae ipsi poterant peruenire, eandem deduxerant. Sed tandem ab eisdem tunc ad basilicam martyrum adducta, & tempore nocturnalis officij iuxta cancellos posita, per merita & intercessionem eorundem Sanctorum diu desiderata sanitate sine mora donata est. Ad eam integre atque perfecte, ut omnium membrorum firmitate recepta, quae illuc lectica uenerat, pedibus ad propria remearet. Sed ubi domum redire coepit, in ipso itinere eadem, qua liberatam se gaudebat, infirmitate corripitur. Itaque reuersionis suae poenitentiam agens, iterum se ad martyrum limen reduci rogauit. Moxque, ut reducta est, quam discedendo amiserat, sanitatem sine ulla dilatione recepit. Voto igitur facto, ut sua sponte de Sanctorum obsequio iam amplius discedere non deberet, paruam sibi cellulam haud procul ab ecclesia ad manendum construxit: ac deinceps religiose conuersata, in obsequio beatorum martyrum cum magna deuotione permansit.

Aliam quoque foeminam constat non multo post per eosdem beatissimos martyres magno incommodo liberatam: quae res hoc modo gesta esse cognoscitur. In pago Nithagone fundus est: Vrfella vocatus, qui a basilica martyrum sex fere leugarum interuallo dirimitur. In quo mulier quaedam cum mane facto de somno euigilans in lecto suo resideret, & iuxta consuetudinem expergiscientium protensione brachiorum & assidua oscitatione ad discutiendum marcorum se extenderet, bis paulo diductius, quam debebat, aperuit, disunctisque iuxta aures maxillarum coagmentatis, hians rictus constitit immobilis: nec iam os claudere valens, personae quam homini similior effecta, grauissimas incauta oscitationis poenas luebat. Hoc ubi mulierculis in eodem fundo habitantibus innotuit, accurrunt, herbasque & friuolis incantationibus male haberi succurrere moluntur. Sed non habuit effectum vana ac superstitiosa praesumptio, vexabatque potius laborantem atque laedebat, quicquid imperita manus velut studio medendi eidem adhibuerunt. Interea frater mariti eiusdem mulieris superuenit, salubrique consilio rogauit, ut ad basilicam martyrum sine mora duceretur, sibi affirmans esse sanandam, si unquam foret receptura sanitatem. Statimque, in mento imposita ducere incipiunt: appropinquantes autem basilicae, de iumento deposita pedibus incedere faciunt. Cumque eo loci ventum esset, ut iam turricula, quae signa basilicae continebat, ab eis conspicui potuisset, tuncque, ut ad eam uideret oculos leuaret, hi, qui eam ducebant, imperarent, aspexit, vidit, ac sine ulla interposita mora sanitatem recepit. Ibi omnes pariter in terram corruunt, diuinam misericordiam, quibus valent laudibus extollunt, surgentesque, ad basilicam properanter pergunt: & adoratis sanctissimis martyribus, ac votis pro modo facultatum persolutis, ad propria cum multa exultatione reuertuntur. Vidimus nos eandem foeminam, & cum illa locuti sumus, & ea quae circa illam gesta fuerunt, ipsa narrante didicimus.

Cap. 16.

Nunc illud referre volo, quod ipse in die natalitio beatorum martyrum contigisse vidi. Puer quidam surdus & mutus, qui ante triennium illuc venerat, & in domo custodis ecclesiae ostiarius ab eo fuerat constitutus, festo die iam finito, & officio vesperino consummato, cum iuxta ostium sederet, repente confurgens basilicam intrauit, & à dextris altaris pronus corruit. Cumque cum ædituus, qui candelabrum cum cereo ante altare ponebat, ibi iacentem inuenisset, continuo mihi hoc indicare curauit. Nos autem, qui tunc vnà eramus ecclesiam celeriter ingressi, eundem sicut ab ædituo repertus est, facentem inuenimus. Quem cum leuare iuberemus, velut grauissimo sopore depressus excitari non potuit. Tandem igitur quasi euigilans erexit se, cernensque nos circumstantes surrexit, atque ad eos, qui propè sibi assistebant, Latine locutus est. Sunt quidam ex nostris, qui dicunt eundem puerum ferè ante sex menses, cum in cuiusdam hominis nostri domo noctu dormisset, duo quædam verba per se potorem fuisse locutum, & auditum, quo eatenus itidem vt loquela carebat, in illa hora recipisse. Quod ita factum inde coniciebatur, quia postquam de illo somno experrectus est, cuncta quæ ei à quolibet imperabantur, acsi intelligeret facere curauit. Sed hoc videtur in hac virtute præcipuum, quod idem non Latine sed barbaricè sibi loquentem intelligebat: curatus autem, non barbaro, sed Latino sermone loquebatur. Qui etiam beatos martyres se vidisse, & multa quæ alijs dicere deberet, ab illis se audisse narrauit. Sed cum ea velut in crastinum dicturus, in presenti referre distulisset, tantum illi per obliuionem deleta sunt, vt nihil de his omnino se audisse recoleret. Hunc ego, quia nomen suum ignorabat, propter prosperum virtutis effectum Prosperem vocari iussi. Qui adhuc superest, & apud custodem ecclesiae in eodem, quo prius fuerat, permanet officio.

Puer surdus & mutus, cum nesciret Latine, postquam factus est, sic locutus est.

Cap. 17.

Alius curatur surdus & mutus.

Pridiè verò quàm hic Prosper loquelam recepisset, hoc est, in vigilia eiusdem festiuitatis venit quidam iuuenis, similiter surdus & mutus in basilicam, & cum supplicii gestu opem Sanctorum imploraret, adiuuante Domino, & ipse plenariam de vtroque morbo meruit recipere sanitatem. Hunc itidem, vt priorem, quia nomen suum nunquam audierat, Godecalcum appellaui. Is tamen, non vt Prosper, sed vt sibi gentilitiū erat, barbaro sermone loquebatur, postquam ei per merita Sanctorum copia fandi concessa est.

Cap. 18.

Cruce in S. Marcellini memoriam posita in via publica.

Illustreraculum ad inuocationem martyrum.

Cum me quædam necessitas secundum consuetudinem comitatum regis adire cõpelleret, mense Decembrio in ipsis, si bene recolo, Calendis de loco martyrum promouens, sequenti die ad castrum, quod moderno tempore Vuisbada vocatur, ibi mansionem habiturus adueni. Ibi cum propter saltum, qui eidem loco contiguus est, commodius transeundum solito maturius surgeremus, profecti sunt pueri, qui nos cum impedimentis præcedere debuerunt. Sed postquam de vico, in quo mansimus, egressi viam carpere cœperunt, tanta eos terræ noctis caligo circumdedit, vt quò se vertere deberent, omnino scire non possent. Erat præterea frigus ingens, & tecta pruinis terra, videnda via copiam denegabat. Ipsa quoque montium iuga, per quæ eundem erat, nubibus obsessa, quàm longè vel propè essent videri non poterant. Accessit ad hæc etiam vallibus insidens nebula, quæ sua crassitudine visum impediens, iter moliri cupientes remorabatur. Qui cum tot obstaculis se impediri cernerent, nec quid agerent in promptu haberent, equis desiliunt, & viam quam videre non poterant, palpando quaerere tentant. Sed vbi hoc parùm successit, ascensis denuò equis, errori quem abominabantur, se potius committere, quàm moras facere decernunt. Igitur paululum per tenebras procedentes, ad Crucem, quæ in via, per quam ituri erant, ob memoriam beati Marcellini erat posita, perueniunt. Causa autem eiusdem Crucis ibi posita erat, quòd in eo loco habitatores vici, in quo eadem nocte mansimus, mihi ante biennium de palatio reuertenti, & reliquias beati martyris Marcellini, quæ tunc mihi reddita fuerunt, deferenti occurrerunt, eamque ob recordationem huius facti ad venerationem beati martyris, quasi pro titulo vel monimento ponere curauerunt. Quò cum prædicti pueri errando potius, quàm iter agendo peruenissent, inièrunt consilium, vt ibi socios suos qui sequebantur operiri deberent, eosque ne aberrarent, fonitu buccinæ ad se congregarent: ac deinde cum simul essent, beatos martyres ad opem sibi ferendam inuocarent, sublatisque in altum vocibus Kyrie eleison ter decantarent. Quo facto, tantus super eos toridem vicibus calitus emissi luminis fulgor emicuit, vt diurnæ claritatis candorem adæquaret. Quæ coruscatio tantum eis commodi ad iter suum agendum attulit, vt consumpta nebula tenebrisque discussis, via quoque qua ire debebant, clarè conspecta, iter suum, quantum per

syluas

fulvas & opacos nemoribus montes, absque erroris impedimento vsque ad ortum aurore peragerent. In prima siquidem coruscatione tantus calor vnâ cum illo lumine venit, vt eum se velut accense fornacis vaporem sentire faterentur. Cuius afflatu non solum nebula, verum etiam illa, quæ tum & montes totamq; syluam operuerat, pruna ita consumpta est, vt tertia coruscatione peracta, nullum illius algoris vestigium penitus appareret. Hæc nobis ad vesperam eiusdem diei, postquam ad mansionem venimus, hi qui viderunt atq; experti sunt, narrauerunt. Quorum verbis fidem adhibentes, Dei omnipotentis misericordiam cum gratiarum actione laudauimus, eò quod nos per merita Sanctorum suorum in omnibus necessitatibus nostris adiuuare & consolari dignatus est.

Quantum omnia magna sint, & ad diuinam debeant referri potentiam, quæ propter mortalium salutem ex meritis beatorum martyrum gesta cognouimus: in eodem tamen miraculo, quod nunc memoriæ mandare decreui, tam patenter Dei omnipotentis virtus clarè cognoscitur, vt nulli dubium relinquatur, quin in omni creatura sua quicquid voluerit facillimè possit efficere. Sunt ligna dicitur villa in pago Nithagouæ, in qua presbyter quidam, nomine Vualbertus, tenebat ecclesiam. Is mēte captus magno suorum moerore, ad basilicam martyrum adductus est. Ex quibus tres erant fratres eius, vnus presbyter & duo laici: quartus erat monachus propinquus ipsius de monasterio Hornbach, in quo & ipse presbyter à parua ætate fuerat educatus. A quibus cum requirerem, si adhuc aliquid medelæ à quolibet Medico eidem fuisset impetratum? Statim, inquiunt, cum hac passione cōperimus fuisse correptum, ad monasterium in quo nutritus fuit, à nobis adductus est. Vbi cum ei Medici secundū artis suæ peritiā multa fecissent, nec morbum ab eo depellere potuissent, suaferunt nobis amici nostri, vt eum ad horum Sanctorum misericordiam duceremus. Confidimus enim, quod illum saluare possint, sicut alios multos accepimus hic fuisse saluatos. Post hæc hospitio recepti, quatuor diebus fuere nobiscum, ducentes eum quotidie ad ecclesiam, & coram sacris martyrum cineribus iacere facientes. Quinta verò die, frater eius presbyter, & monachus qui cum eo venerat, petierunt vt eum cum duobus fratribus suis laicis reciperem, donec ipsi reuerterentur: nam post triduum se dicebant esse reuersuros. Feci, vt voluerūt, eumq; presbytero nostro Hilfrido commendauimus. Is cum à presbytero receptus, & cellulam in qua ipse manebat, fuisset inductus, circa vesperam eiusdem diei commotā vehementiùs, qua tenebatur, insania, vnum è fratribus suis, qui eum custodiebant, artepto cultro, quod furenti casus obtulerat, voluit occidere: sed ille necem fugiendo declinauit, & nostris hominibus, qui propèrant, de vesania illius indicauit. Tum presbyter, cui cura eum custodiendi à nobis erat iniuncta, suggestit mihi simulque persuasit, vt eum vinciri permitterem. Vincit igitur catenis ferreis, in lecto collocatur, obseratisque foribus, solus in cubiculo relinquitur. Excubant ante ostium fratres eius, & velut erumpere valentem peruigili cura custodiunt. Ceterum vincula quibus tenebatur adstrictus, eiusmodi erant, vt dum in his esset, non in dextrum aut sinistrum laus se cōuertere, neque aliter nisi supino corpore iacere potuisset. Dormiuit itaque, vt ipse testatur, neque ante mediam noctem euigilaui. At vbi galli cantare cœperunt expergefactus, vidit se non solum vinculorum nexibus solutum, verum etiam morbo insanix, quo laborauerat, liberatum? statimque ad laudes Deo dicendas tota mente conuersus, psalmis & hymnis, quos præ nimia gratulatione tametsi solus erat, satis clarè decantabat, omnes in vicinia eiusdem cubiculi dormientes excitauit. Tum surgens, ad ostium accessit, fratresque suos, qui ibi excubabant, vt se ad requisita naturæ foras exire permitterent, rogauit. Illi autem hunc insanientis dolum rati, nequaquam ei assentire ausi sunt: sed accersito hospite suo, qui eum ibidem incluserat, vt cum eo loquatur exorant. Qui postquam cum eo locutus est, atque ex ratione responsionum suarum sanæ mentis esse intellexit, aperto ostio quò volebat ire permisit. Reuersumque recipiens, quid de vinculis, quibus eum oneratum incluserat, factum esset inquisiuit. Et ille, Catena, inquit, qua me vinxisti, salua est: & si vis scire vbi sit, quare eam & inuenies. Accenso itaque lumine, inueniunt eam ante lectum, in quo ipsum quiescere fecerant, iacentem eo modo compositam, atque eisdem nodis adstrictam, quibus tunc fuerat, quando eum cum ea in eodem lecto collocarunt, ac solum in eodem cubiculo dimiserunt. Quis hoc fecisse credendus est, nisi ille, qui de nihilo creauit omnia, & qui in rebus quas condidit, talia potest facere, quæ nec intellectu comprehendî, nec humanis possunt sermonibus explicari? Quis enim aut cogitatione conijcere, aut verbis valeat enarrare, qualiter il-

Cap. 19.

Frustrâ Medici conantur mente capto medicari.

Stupendū in modum vinculis absoluitur & sanatur homo mentis inops.

Vide rem admirabilem dignissimam.

le presbyter his vinculis fuerit absolutus, cum nobis certissimum sit neminem esse, qui se solus possit eiusmodi nexibus exuere, si eis fuerit simili modo constrictus, sicut idem presbyter fuit, quando solus in illo cubiculo inclusus est? Hi verò, qui cum ibidem dimiserunt, postquam reuersi sanum & mentis ac memoriae suae compotem inuenerunt, laeti & laudantes Deum simul cum eo ad propria regressi sunt. Hoc ita gestum, non quorumlibet testimonio relatione didicimus, sed ipsi per nos, quia ibidem tunc eramus, Deo volente cognouimus, atque idèò fiducialiter scribimus, quod nos contigit oculara, ut dicunt, fide cognoscere. Verùm quia cuncta, quae de martyrum virtutibus scribenda suscepimus, nequaquam possunt praesenti sermone compleri, hic liber iste finem accipiat, ut ea quae restant, ab alio rursus exordio commodius inchoentur.

LIBER QVARTVS.

Cap. 1.

In relatione signorum atque virtutum, quas me in hoc libro scribere velle proposui, illae in capite ponendae videntur, quae in palatio factae, non solum ad plebis, verum etiam ad ipsius principis ac procerum eius, omniumque, ut ita dicam, aulicorum peruenire notitiam, & non tantum propter hoc, sed etiam propter illud, quod in oratorio nostro, vbi eadem miracula gesta sunt, non alia tunc temporis, quam beatorum Marcellini & Petri reliquiae fuerunt, ut quicquid ibi sanitarum atque signorum factum esse cognoscitur, singulariter ac proprie ad illos pertinere ac referri debeat, quorum solas constat ibi fuisse reliquias. Fecerunt iidem beatissimi martyres, sicut in sequentibus demonstrabimus, in aliorum Sanctorum locis multas virtutes atque miracula, quae quibusdam velut communia illis cum his Sanctis, in quorum basilicis facta sunt, non immerito videri possunt, ob hoc praecipue, quoniam qui apud Deum aequalis creduntur meriti, non absurdè putantur in patris miraculis communiter operari. Sed hoc aliter esse ea ratione conuincitur, quia liquidò demonstratur nullas in his factas fuisse virtutes, antequam in illa memoratae beatorum martyrum essent delatae reliquiae. Sed iam nunc ut promissimus, ea quae in praedicto palatio sunt gesta miracula proferamus.

Cap. 2.
*Drogus

Erat quidam iuuenis inter cubicularios regis, natione Graecus, nomine *Drogus, qui febre correptus, aut negligentia suorum, aut in scitia medicorum iam per aliquot menses longa atque aduersa valetudine laborabat. Is posteaquam Hildoinus Abbas reliquias beati Marcellini, sicut in secundo libro demonstratum est, nobis reddidit, admonitus in somnis, ut ad oratorium nostrum veniret, ibique, cereum quatuor denarijs emptum accederet, ac sanctum Marcellinum martyrem, cuius caput ibi esse assererat, sibi in adiutorium inuocaret. Sciretque, se si hoc faceret, ea quae iam diu laborauerat in firmitate citò esse cariturum, credidit admonenti, & id quod imperatum fuerat, quanta potuit celeritate compleuit. Statimque sanus factus, & receptis membrorum vitibus, proprijs pedibus ad sua regressus est.

Redit bona
valetudo
diu febricitanti.

Cap. 3.

Erat ibidem alter aequè iuuenis, nomine Gerlacus, de vrbe Remorum, inter eos, qui propter aedificia palatii construenda iussi de illa ciuitate venerunt. Is ante dimidium ferè annum in eodem vico tam valida atque immani neruorum contractione correptus est, ut pedes natibus & genua mento cohaerent. Hunc socij atque propinqui in vlnis suis ferentes, ad memoratum oratorium detulerunt, & quia aliter non poterat, prouum iacere fecerunt, sanctumque martyrem, ut ei sanitas redderetur, cum magna deuotione rogauerunt. Dies erat Dominica, atque hora diei tertia, quando illuc allatus est, facuitque ibi vsque ad horam nonam. Cumque officium eiusdem horae à clericis esset solenniter impletum, ecce de capsula, quae sacras beati martyris reliquias continebat, terra suauiissimi atque insueti odoris fragrantia egrediens sic totam oratorij cellulam impleuit, ut in admirationem eius omnes, qui aderant, incunctanter assurgerent, ac se mutuo an idem omnes aequaliter sentirent, curiosa interrogatione perquirerent. Cui subito vident eum, qui iuxta iacebat, velut à quibusdam tenentibus trahi, & membra quae morbo erant contracta extendi, intelligentesque diuinam adesse virtutem, tulerunt hominem & coram altari collocauerunt. Qui cum ibi positus cum multis lachrymis diuinum imploraret auxilium, cunctis cernentibus ita correctus est, ut qui manibus alienis subuectus in oratorium venerat, proprijs pedibus de oratorio procederet. Testimoniū tamen quam perpeffus est passionis, adhuc in suo corpore circumferre cognoscitur. Nam crure ac pede sinistro sic postea claudicauit, ut ad regendum incessum baculo semper indigere.

Mira odoris
suauitatis
& capsula reliquiarum.

Vide miraculum.

indiguerit. Hoc cur non sit percuratum, dicant qui velint. Ego enim id me video non aliter posse conijcere, nisi vt existimem interiori eius salutem competere, vt aliqua in eo exterioris debilitatis vestigia remanerent.

Iuliacus vocatur antiquum municipium, à vico Aquisi octo leugarum spatio distans. De cuius territorio puella quaedam simili morbo, similiq; modo affecta, à matre atque alijs propinquis suis ad memoratum oratorium adducta, cum prae multitudine hominum, qui tum fortè propter Missarum audienda solennia illuc conuenerant, introferri non posset, extrinsecus eam ad orientalem oratorij fenestram collocarunt, expectantes opportunitatem, vt recedente populi frequentia, facilius oratorio inferri potuisset. Sed vbi ad medium ferè officium ventum est, & expleto Euangelio, hostia salutaris oblatio peracta est, cernunt eam angustijs affici, & erumpente per totum corpus sudore, velur in somnum labi. Quibus signis diuinam adesse virtutem haud inaniter cõijcientes, de illo loco leuatam quadro lapidi, qui propter iacebat, soporata similem superponunt. Ibi coram omnibus, qui huius miraculi conspiciendi gratia concurrerunt, integerrimam omnium membrorum sanitatem in vnius horae momento Domino opitulante recepit. Erant ibi inter ceteros spectatores & Iudaei, quorum vnus David nomine post huius signi expletionem ad fenestram cubiculi, in quo ego tunc eram, celesiter accurrens, meq; compellans, miraculi quod viderat indicauit, gratias agens Deo, qui per martyres suos tanta miracula ad salutem mortalium operari dignatus est.

Cap. 4.

Sanatur
puella miserè contracta.

Cap. 5.

Visio caeci.

Item altera:

Rursus tertia.

Videt caecus.

Cap. 6.

Caeca recipit visum.

Cap. 7.

Erat in eodem vico caecus quidam proeactae aetatis, qui vt ipse asserbat, ante triduum subita cecitate percussus, inter alios pauperes stipem ofiatim medicare solebat. Is cum in tuguriolo suo dormiret, vidit per soporem quendam sibi assistentem atque dicentem, vt si videre vellet, ad oratorium nostrum iret sibi esse medicum, qui ei rogati lumen reddere potuisset. Renuit ille, & lumen quod offerebatur abominatus, Quid ait, mihi nunc cum visu, quem iam olim perdidisti? melius mihi est, si eo carnero, quam si habuero. Modò mendicantem omnes exaudiunt, & ea quae necessaria sunt, praestant. Nam videntem mendicare non decet. Senex autem & debilis operari non possum. Tum ille qui cum eo loquebatur, Vade, inquit, & noli morari, nam velis nolis visum recepturus es. Paruit ille imperati, perrexitq; ad oratorium, atq; in eo pernoctauit. Et cum illa nocte nihil esset factum, ad tugurium suum reuersus est. Cui denuò is qui prius, per soporem apparuit, & similiter vt antè imperauerat, ad oratorium pergere praecipit. Fecit ille, vt iussus fuerat, sed ne tunc quidem aliquid actum est. Tertiò verò commonitus venit, & vbi coram altari ad orandum se prostrauit, visum recepit. Hunc nos dum adhuc caecus esset, inter alios pauperes ac debiles multoties in domo nostra mendicantem vidimus. Ideoque alium illuminationis eius restem non quaesiuimus, quia sufficere nobis credebamus testimonium non fallentis conscientiae nostrae.

Cum ex his alijsque compluribus virtutum operationibus per circumpositos vicinos & pagos salutaris fama crebresceret, mulier quaedam de pago Ribuariensi multo iam tempore caeca, visum recipiendi & desiderium simul & fiduciam habens, ad memoratum oratorium se rogauit adduci. Cumq; illò venisset, tres totos dies, totidemque noctes ibidem orando & ieiunando continuauit. Sed cum ad praesens nullum in se exoptatae sanitatis sensisset indicium, domum reducta est. Paucisq; interpositis diebus, spe recipiendi luminis haud vanè concepta, iterum se ad sacras reliquias deduci rogauit. Quò cum ab vno puero duceretur (Nam qui prius eam illò deduxerunt, spem eius velut inanem ac superuacuum iudicantes, vltèrius cum illa ire noluerunt) & vbi ad cœmeterium Aquisi palatii, quod in monte, qui eidem vico ab orientali parte imminet, situm est, eodem comitante atq; ducete peruenit, ibi quasi obuiante sibi diuina gratia, diu desideratum lumen recepit. Tum mirans atq; attonita constitit, pueroq; ducenti vt sequeretur imperauit: Haecenus, inquit, quò tu praecedens ducebas secuta sum: modò autem tu ductu non egeo, quia viam qua ire debemus, video, & hunc vicum in quo sacrae reliquiae sunt, ad quas venire disposui, Domino adiuuante conspicio. Tu tantum vide & cura, vt me recta via ad oratorium martyrum in ipso vico aducas. His dictis ad oratorium perrexit, gratias egit, factique in se miraculi nobis indicium fecit, vidensque & gaudens ad propria remeauit.

Ascuilarem vocant fundum regium ab Aquisi palatio quatuor leugarum spatio distantem. In quo quidem homo erat diutina praecordiorum infirmitate detentus atque laborans, iamq; à suis eo modo desperatus, vt non aliter nisi cauterio curari posse videretur. Quæritur ad hoc medicus, & vitioni non profutura dies constituitur.

Per visum
monetur a
ger visere fa
cras reli-
quias.

Sanitas illi
restituitur.

Cap. 8.

Puella libe-
ratur dira
paralyti.

Palatii Celsi
bibliothecarius.

Observa ve-
terem deuo-
tionem erga
Sanctorum
reliquias.

Cap. 9.

* Sanomar-
tensi.

Interea cuidam foemina in eodem fundo habitanti in somnio reuelatum est, non de-
bere illum ad suam curationem eiusmodi medelam admittere, qua & pro sui mole-
stia vix tolerari posset, & quia superuacua esset, salutem patienti non afferret. Caeterum
si sanus fieri vellet, ad Aquensem palatium iret, oratorium nostrum inquireret, inque
eo se collocari faceret, & ante triduum completum inde non recederet: hoc modo
plenariam eum consecuturam sanitatem. Quod ubi ei annuntiatum est, conuocatis
amicis ac proximis, petijt vt erga se illius reuelationis iussa completerent. Qui mox iu-
mento impostum, ad oratorium adducunt, atque in eo vt iussum fuerat, collocates,
abeunt post triduum reuersuri. Ille autem ibidem dimissus per tres dies & noctes Domi-
no pro salutis suae recuperatione haud inaniter supplicans, ita perfecte sanatus est, vt
nullum in suis visceribus morbi, quo multo tempore tenebatur, assereret reman-
sisse vestigium. Suis igitur sicut promiserant ad se reuerfis, ac sanum sicut optaue-
rant inuenientibus, non dorso iumentum vt venerat, sed pedum suorum officio ad
propria cum ingenti & sua & illorum gratulatione atque letitia regressus est.

Est item fundus regius in pago Mosano, octo circiter leugis ab Aquensi vico dis-
paratus. Gangluden habitatores appellant. In quo mulier quadam, qua octo ferè
annorum filiam dira paralytis aegritudine adeò confectam habebat, vt iam ex lon-
go tempore nullum penè membrum ad officium suum mouere potuisset: audita vir-
tutum fama, spem de recuperanda filiae salute pio corde concepit. Protinusque sub-
latam vlnis proprijs, ad memoratum oratorium deportare curauit. Quae cum illò
antemeridiano tempore, hora videlicet prandij pertenuisset, & clericorum nemi-
nem ibidem inuenisset (Nam reficiendi causa paulò antè discesserant) tamen intro-
gressa, filiam iuxta se in pauimento collocauit. Ipsa autem prae paruum cereum, quem
pro munere derulerat, accendens, ante illam in eodem pauimento posuit, sedq; ad ora-
dum coram sacris cineribus cum summa deuotione prostrauit. Quo facto, sine vlla
interposita mora puella per supernam gratiam omnium membrorum sanitate ac
firmitate recepta, matre non sentiente surrexit, cereumq; qui coram se iacebat sustu-
lit, ac post tergum iacentis constitit. Quae cum oratione completa caput de pauimen-
to leuasset, & nec cereum, nec filiam in eo quo posuerat, loco esse vidisset, surrexit, co-
uersaque filiam ponè se cum cereo stantem Deum laudans ac laetabunda conspexit.
Igitur cum nullum ibi cui de virtute q̄ gesta fuerat referre posset, adesse videret. Nam
praeter pauperes, qui ibidem mendicandi gratia excubabant, nemo intra oratorij pa-
rietes, excepta se ac filia sua, tunc erat, quando illud miraculum factum est: vo-
tis cum gratiarum actione solutis, domum cum filia sana atq; incolumi repedauit. Cu-
ius virtutis inditium qualiter ad nos perlatum sit, paucis expediám. Geruardus pa-
latij bibliothecarius, cui tunc temporis etiam palatinorum operum ac structurarum
à rege cura commissa erat, de Nouiomago veniens, palatium Aquensem petebat. Is
cum in memorato fundo quadam nocte mansisset, quaesuit ab hospite suo, si aliquid
noui de palatio nuper audisset. Cui ille, Nihil, inquit, modò apud aulicos tam celebre
est, quam signa & virtutes, quae fiunt in domo Einhardi per quosdam sanctos, quo-
rum reliquias in oratorio domus suae habere dicitur. Ad quarum venerationem om-
nes vicini nostri quotidie festinant, & quicumq; infirmus illò fuerit adductus, ilico cu-
ratur. Coepitq; ei de filia mulieris illius, qualiter ante paucos dies salua facta sit, intima-
re. Tum Geruardus: Vade, ait, & eandem mulierem adduc ad me, vt ipsa mihi dicat,
quod audire desidero. Venit mulier, & omnia prout gesta erant, patenter exposuit. Ger-
uardus verò, cum in crastinum ad regem venisset, ea quae de hoc signo reuelatio-
ne illius foeminae compererat, eidem indicauit. Rex autem cum ego secundum con-
suetudinem ingressus, coram illo starem, quid sibi Geruardus de hoc miraculo retu-
lisset, tam mihi, quam caeteris sibi astantibus, diuinam misericordiam atq; potentiam
admirando simul atque laudando, insinuauit. Sic nos contigit signum, quod nobis ig-
norantibus in domo nostra gestum est, ex huiusmodi relatione cognoscere.

Hac de miraculis beatorum martyrum, quae in palatio gesta sunt, in presenti opere
commemorasse sufficiat. Nunc ad eas virtutes veniendum est, quae in his locis factae sunt
ad quae religiosi viri petentibus, ac me largiente, venerandae eorundem martyrum re-
liquiae venerunt, & in quibus haecenus cum magna reuerentia coluntur. Quas primus
omnium Georgius presbyter & rector monasterij S. Saluij martyris, quod in pago Pa-
nomartensi in vico Valentianae appellato in ripa Scaldis fluij situm est, me dante sus-
cepit, & per quendam Diaconum ad memoratum monasterium de Aquensi pala-
tio destinauit. Is vnum tantum comitem secum habens, cum in pago Hasbanio ad
vicum

vicum regium, quem Vuasidium vocant, venisset, atque in prato, quod vico proximum erat, reficiendorum iumentorum gratia descendisset, ecce vnus de habitatoribus loci gibbo depressus, maxillisetiam ex nimio dentium dolore, quem vt ipse dicebat, diutinum patiebatur, nimio tumore distentis, furcā ferratā in collo ferens, idē pratū furibundus intrauit, & cur pratū suū depascerentur, stomachando percontatur. Cui Diaconus, qui reliquias martyrum ferebat, & eas tunc in summitate virgæ, quam ob hoc in eodem loco fixerat, suspendere parabat, Melius, inquit, tibi est, vt coram his Sanctorum reliquijs, quas hic in manibus habeo, prosternaris, Deumq; roges, vt te per merita eorundem Sanctorum de dolore, quem pateris, liberare dignetur. Nam tu mor, qui in facie tua videtur, testatur aliquem magnum in ore tuo esse dolorem. Ad hæc homo proiecta furca, quā manu ferebat, ante reliquias pronus corruit, & vt Diaconus ei suavit, pro salute sua Domino supplicauit. Nec longa interposita mora ita sanus ab oratione surrexit, vt nec tumor in facie, nec dolor in dentibus, nec gibbus, quo premebatur, remaneret in dorso. Ac proinde concito gradu vicum ingressus, omnes propinquos ac vicinos suos in eodem loco constitutos ad laudem Deo dicendam, & gratias Christo Domino referendas inuitauit. Confluxit in pratū ingens populi multitudo, & pro eo qui sanatus fuerat, gratias actura circuniacentis regionis turba cōgregata est. Rogāt omnes Diaconum, vt illam noctem ibi moraretur, nec ille eis hoc negare poterat, quia parati erant, nisi assentiret, etiam inuitum detinere. Ducunt deinde peruigilem noctem, & in Dei laudibus tota regio resonabat. In crastinum autem cum Diaconus iter suū capere cōcepisset, omnis illa congregati populi frequentia ab euntē cum ingenti deuotione comitata est, nec antē vel subsistere vel discedere voluit, quā ab alijs, quos miraculi huius fama commouerat, obuiam sibi venientibus fuisset exceptus. Hoc modo sacra martyrum reliquias ex huius occasione miraculi à populis illarum regionum exceptæ, & ad basilicam S. Saluij, quod eas memoratus Georgius miserat, Domino ducente perlatae sunt. Hoc signum ipsius Georgij relatione constat mihi esse compertum. De cæteris autem, quæ nunc dicenda sunt, ab eo libellum accipij, cuius ordo vel series hunc modum habere cognoscitur.

Homo gib-
bosus & dē-
res dolens
mirè sana-
tur.

En prificā re-
ligionem.

Anno quartodecimo, Christo propitio, imperij Ludouici Augusti, cum ad corro-
borandam Christiani populi fidem, sicut in initio nascentis ecclesie signa & prodigia
in ipso regis palatio per merita Sanctorum suorum Dominus dignaretur ostendere:
petijt & obtinuit Georgius presbyter Aquifgrani palatio ab Einhardo Abbate reli-
quias beatorum Christi martyrum Marcellini & Petri, quorum corpora ipse de Ro-
ma per homines suos allata nuper acceperat: easq; in capsula, quam auro & gemis de-
center ornauerat, reconditas per Diaconum suum, nomine Theohardum ad basili-
cam S. Saluij martyris, quam ipse tunc temporis per beneficium regis tenebat, dirige-
re curauit. Qui Diaconus cum ad villam regiam, quæ Vuasidium vocatur, venisset, oc-
currit ei homo gibberosus, & ex dentium dolore ita vexatus atq; confectus, vt iā per
dies quindecim nullum alium victum quā solam aquam posset assumere. Qui cum
hortante Diacono coram reliquijs, quas ille ferebat, se ad orandum prostrasset, &
Dominum Christum vt sui misereretur, deuotē ac suppliciter inuocasset, per inter-
cessionem sanctorum Marcellini & Petri cuncta corporis incommoditate depulsa,
sanus ab oratione surrexit. Factum est hoc miraculum tertio decimo Calendas Iulij
quod à me superius plenius est enarratum: quia ego illud iuxta relationem memora-
ti Georgij conscribere curauit.

Cap. 19.
Capsa reli-
quiarū, au-
ro & gemis
ornata.

Diaconus autem cum reliquijs tertia die Valentianæ veniens, cum eas in basilicā S.
Saluij, sicut ei fuerat imperatum, reuerenter & honorificē inferret, quidam iuuenis
de villa regis, quæ Listina vocatur, Dominicus nomine, qui eo morbo, quem Graci
spasmus appellant, iam per annum integrum sic vexabatur, vt manus eius dextera
penitus contineri non posset, sed agitatione continua, quasi qui molam verteret, mo-
ueretur in gyrum: statim in ipso introitu per merita beatorum martyrum coram o-
mni populo ita curatus est, vt post hæc nullum illius horrendæ agitationis pateretur
incommodum.

Cap. 11.
Curatur
spasticus

Exinde die quarta, in festiuitate videlicet B. Ioannis Baptistæ, anus quædam nomi-
ne Gerrada, quæ se annū vnū cæca fuisse testata est, dum Missarum solennia celebrarē.
tur, inuocatis beatis martyribus lumen, quod ex fide petierat, cunctis qui aderant vi-
dentibus, per illorum merita recepit. Similiter in festiuitate sancti Saluij, quæ e-
uenit sexto Calendas Iulij, quidam homo surdus & mutus inter solennia Mis-
sarum per suffragia Martyrum & auditum & loquelam recipere meruit. Eadem
die anus

Cap. 12.
Redditur lu-
men cæcæ.

Surdus &
mutus cu-
ratur.

Itē cæca. die anus quædam de pago Laudunensi Rodeltrudis nomine, quæ per tres annos lumen cæli non vidit, in eadem celebratione Missarum visum recepit. Quinto Calendas Iulij puer quidam annorum circiter septem, Donitianus nomine, qui fuit cæcus à natiuitate, dum diuinum celebratur officium, per merita beatorum martyrum illuminatus est.

Cap. 13.

In vigilia verò beatorum Apostolorum Petri & Pauli, id est, quarto Calendas Iulij, puella quædam parua, nomine Theobalda, habes ætatis annos, vt putabatur, nouē, q̄ tribus annis nihil viderat, tempore salutaris officij in media populi multitudine constituta, martyrum suffragantibus meritis, lumē amissum ex diuina miseratione recepit. Eadem die quidam homo, nomine Dado, de villa Pōticulti vocata, qui annos sex curuus erat, & ad cælum se erigere non poterat, ideoq̄ breuib; anticulis sustentandi se gratia sub axillis positus cernuus incedebat: is eadem hora, eodemq̄, in loco per misericordiam Dei & per merita beatorum martyrum erectus ac sanus effectus est.

Item alia cæca.

Contractus sanatur.

Cap. 14.

Die quarto Nonarum Iuliarum quædam vidua, nomine Adalrada, quæ annis quatuor oculorum lumine priuata nihil videbat, audita virtutum fama, spem visus recipiendi non vana fide cōcepit, arreptoq̄ baculo, sola sine ductore ad Valentianam ire cōtendit. Cumq̄ vico appropinquare cōpisset, visum est ei, quod velut vnum solis radiū oculo dextro conspiceret: ac proinde diuinam clementiam puro corde deprecata est, vt per intercessionem Sanctorum suorum ecclesiam beati Saluij se videre permitteret. Statimq̄ue exaudita est, & quod optauerat, Domino miserante, sine mora est cōsecuta. Ipsa quoq̄ die, altera quædam fœmina de pago Nouiomensi, nomine Ruoitla, quinquennio cæca, inter Missarum solennia lumen quod amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorum donante recepit.

Cap. 15.

In octauis Apostolorum, id est, pridie Nonas Iulij, quidam homo Gunthardus nomine, de eodem pago, velut paralyti percussus, ad basilicam S. Saluij à suis adductus est: q̄, vt dicebant, iam vnū annum habebat in eadem infirmitate, & tam vehementer in sinistra parte corporis sui debilitatus est, vt nec manū ad os ducere, nec se vel lauare vel calcare valeret. Hic per misericordiā Dei, meritaq̄ Sanctorum tempore matutinalis officij in ipsa solennitate sanus effectus est. Similiter & alius homo, nomine Hildebo-nus, veniens de monasterio, quod ad duos Gemellos appellatur, cum ab infantia cæcus esset, ac lumen cæli in tota vita sua nō vidisset, in celebratione Missarum eadē die in eadem basilica per eosdem Sanctos, eodem Domino miserante atq̄ auxiliante, visum recepit, & omnia quæ prius nō vidit, clarè videre meruit. Die verò Nonarū Iuliarum puella quædam paruula, nomine Reginlindis, quæ non amplius quàm septennis esse videbatur, cum tribus annis oculorum suorum lumine caruisset, & inter cæcos in basilica ad diuinum officium audiendum constitisset, interuenientibus Sanctorū meritis eorū omni multitudine illuminata est. Quarto Idus Iulij cæca quædam, nomine Alagia, quæ duob; ferè annis visu carebat, intra sacra Missarum solennia, suffragantibus sibi Sanctorum precibus, à Domino Iesu Christo illuminata est. Eadē die cæcus quidam valdè senex de villa Gauliacas, Ermenuardus vocabulo, qui annis quatuordecim nihil videre potuit, ad vespertinum officium ecclesiam ingressus, beatos martyres inuocauit: ac statim cæcitate depulsa, diū desideratam lucem Domino adiuuante recepit. Sextimo Calendas Augusti puella quædam, quæ ab immundo spiritu vexabatur, in basilicā adducta, dum sacra oblationis officium celebratur, per virtutē Christi & merita beatorū martyrum fugato demōe, integerrimā mētis & corporis meruit recipere sanitatē.

Cap. 16.

Hæc sunt miracula atq̄ virtutes, quas Dominus noster Iesus Christus per merita sanctorum martyrum suorum Marcellini & Petri in vico Valērianas ad salutem humani generis operari dignatus est. Quæ memoratus Georgius presbyter breui libello collecta nobis mittere curauit, & nos huic operi nostro censuimus inserenda. Hic est Georgius Veneticus, qui de patria sua ad Imperatorem venit, & in Aquis palatio organum, quod Græcè hydraulica vocatur, mirifica arte cōposuit.

Cap. 17.

Alter libellus mihi oblatu; est de monasterio S. Bauonis, q̄ situm est iuxta Scaldim in loco Ganda vocato, vbi idem annis Legiæ flumini cōiungitur, à fratrib; ibidē Deo seruientibus. Quorū rogatu reliquias memoratorū Christi martyrum ad idē monasterium missi, in quo hæc per ordinē gesta reperta sunt. Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vicesimo octauo venerunt reliquie sanctorū Christi martyrum Marcellini & Petri ad monasterium S. Bauonis die quinto Nonar. Iul. feria sexta, Indictione vi. Tertia verò die, id est, Dominica proxima, q̄ fuit tertio Nonas Iulias, quædam puella cæca, nomine Hartlinda, de villa quæ Fursenum appellatur, quam pater & mater testati sunt octo annis oculorum officio caruisse: cum ante altare super quod

*Fursenum

facra martyrum reliquia erant posita, fuisset adducta, coram omnibus qui aderant visum Domino miserante recepit. Inde post dies octo, id est, quarto Idus Iulij adducta est altera puella similiter caeca, nomine Helmrada, de villa Magle nuncupata, cuius parentes de ea retulerunt, quod octava die postquam baptizata fuit, subita caecitate percussa sit. Quae & ipsa statim coram sacris martyrum cineribus lumen, quod iam dudum perdidit, Domino sibi reddente recepit. Exin die tertia, quod fuit pridie Idus Iulij, venit illuc puella quaedam curua, nomine Blidrada, de villa Bodertio, quae pertinet ad monasterium sancti Vedasti. Quae cum ante memoratas Sanctorum reliquias pro restitutione salutis suae Dominum Christum suppliciter inuocasset, coram omnibus qui aderant erecta est, & integrum corporis sui statum in momento temporis recipere meruit.

Multi miracula facta Gandauia ad martyrum horum reliquias.

Postea vero duodecimo die Calendarum Augustarum foemina quaedam, nomine Eddela, ancilla Sancti Amandi, de villa Baceroda vocata, quae plurimis annis oculorum lumine caruisse dicebatur, ibidem fideliter orans visum recepit. Eodem die seruus quidam S. Bauonis, Eberaldus vocabulo, de villa Millinio, qui & ipse per plures annos lumen caeli non vidit, cunctis qui aderant cernentibus, eodem in loco diu desiderata luce donatus est. Ipsa quoque die duae viduae, quae plurimis annis caecae fuerant, ibidem illuminatae sunt, quarum altera nomine Bliduuara de villa Accinio, altera Ricberta vocata, de villa Vuerminio fuisse narratur. Deinde post dies viginti quinque, id est, in festiuitate Assumptionis S. Mariae, foemina quaedam vocabulo Angarihilda, de villa Goiaco, coram sacris martyrum reliquijs omni populo cernente, & id, quod euenerat admirante ita incuruata est, ut penitus se ad caelum videndum erigere non posset. Eademque sequenti die, id est, decimo septimo Calendas Septembris in eadem ecclesia cum Euangelium legeretur, eodem populo teste ita erecta, atque in statum pristinum restituta est, ac si nunquam per ullam corporis sui lationem ad terram fuisset inclinata. Postea vero secunda & vicesima die mensis Septembris, id est, decimo Calendas Octobris homo quidam de pago Texandria, ex villa quae Appenia nominatur, vocabulo Liodoldus, qui propter sinistri cruris ac pedis imbecillitatem duobus se baculis ad incedendum sustentabat, ita ibidem in conspectu populi perfecte curatus est, ut ultra iam in ambulando baculorum adminiculo non egeret.

Cap. 18. Item alia miracula.

Quarta vero die post patratiorem huius miraculi, id est, septimo Calendas Octobris, iuuenis quidam surdus & mutus, sinistra quoque manu contractus, nomine Hunvualdus, de villa Coruio nuncupata, cum ante sacras martyrum reliquias venisset, atque ibi suppliciter orasset, statim per virtutem Christi depulsis vniuersis, quibus afficiebatur incommodis, ita sanus effectus est, ac si nunquam aut surdus, aut mutus, aut ex contractione neruorum in manu fuisset aliquo modo debilitatus. Sequenti quoque die, hoc est, sexto Calendas Octobris, foemina quaedam, nomine Engilgarda, quae per multos annos dira paralysis passione tenebatur, eadem in basilica per merita beatorum martyrum coram omni populo est curata. Erat eadem ancilla pertinens ad Episcopium Tornacense, de villa quae Vuerecundia nominatur. In crastinum vero, id est, quinto Calendas Octobris, altera quaedam foemina, nomine Ramburga, de villa Bettingaheim, simili passione in inferiori corporis sui parte valde debilitata, cunctis qui aderant videntibus, coram eisdem Sanctorum reliquijs perfectam membrorum suorum firmitatem recepit, atque a morbo, quo per decem annos laborasse ferebatur, Deo volente in momento temporis liberata est. Eadem die vir quidam caecus, nomine Germarus, de villa Schaltheum, quae iuxta ostium Scaldis fluminis in maritima Frisonum regione posita est, cum ibi pro calamitate, quam patiebatur, Domini misericordiam & beatos martyres inuocasset, diu negatum lumen cum letitia recipere meruit. Quarta autem die, postquam hoc signum Domino volente contigit, id est, pridie Calendas Octobris quaedam ancilla S. Bauonis, vocabulo Gundrada, de villa Aldingaheim, quae tribus ferme annis solem non viderat, ubi se coram altari adorandum prostrauerat, lumen quo amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorum largiente recepit.

Cap. 19. Surdus & mutus abie incolumis.

Item paralysis curata.

Schaltheim.

Caeco reddit lumen.

Item quae caecae.

Tertium quoque libellum detulerunt mihi fratres de monasterio S. Seruatij confessoris, quod situm est in ripa Mosae fluminis, in vico qui hodieque Traiectus vocatur, & distat ab Aquis palatio octo circiter leugas, estque habitantium & praecipue negotiatorum multitudo frequentissimus. Cuius textus si bene recolo, in hunc modum videtur esse compositus. Aduentus Sanctorum Christi martyrum Marcellini & Petri ad vicum Traiectum contigit pridie Nonas Iulij. Nam ipso die venit eis obuiam

Cap. 20.

Antiqua de eo.

Sanctorū
reliquias de
notis.

de eodem vico immanis multitudo populi ad susceptionem illorum congregata, lau-
dans & benedicens Deum super immensa atque inenarrabili misericordia sua, qua
per tantos patronos populum in se credentem & confidentem visitare dignatus est.
Cumque his laudibus, & letitia spiritali vsque ad basilicam beati Seruatij peruentum
est, celebratisque cum magna omnium gratulatione Missarum solennijs, & vniuer-
sis ad sua reuersis, feretrum quo sacri cineres aduecti sunt, à dextris altaris iuxta can-
cellas collocatum est: totusque ille dies cum ingenti eodem in vico consistentis popu-
li exultatione atque iucunditate consummatus est. Cumq; ad vespertinum officium
iuxta consuetudinem celebrandum, eadem basilicam fuisselemus ingressi, aderat inter
ceteros puer quidam, nomine Bernigisus, quem propinqui sui de pago Cundenso an-
te paucos dies illuc venientes, adduxerunt cæcum à natiuitate. Qui subito coram om-
nibus in pavementum cecidit, ibique aliquandiu velut sopore depressus iacuit: mox

Cæcus ab or-
tu inuisam
intuetur lu-
cem.

que apertis oculis lucem, quam nunquam antè vidit, Christo Domino per merita Sa-
ctorum suorum donante conspexit. Exin quinta die, id est, sexto Idus Iunij homo qui-
dam cognomento Hildimarus, qui surdus erat & mutus, coram eisdem sacris Sancto-
rum reliquijs, & auditum pariter & loquelam per virtutem Christi recepit.

Cap. 21.
Alia mira-
cula.

Eodem quoque die puella quædam, de familia S. Lamberti, nomine Adallinda, que
non solum surda & muta, sed etiam cæca, totoque corpore tam miserabili modo ex
neruorum contractione erat complicata, vt genua pectori iungerentur: iuxta sacras
martyrum reliquias à suis posita, & visum & auditum, loquelam etiam omniumque
membrorum rectitudinem ac salutem coram omnibus, qui aderant, mirabili celeri-
tate diuino munere consecuta est. Postridè verò, id est, quinto Idus Iunij quidam ser-
uus regius, nomine Berohadus de villa Cresciaco, in dextera sui corporis parte per to-
tum ex neruorum contractione debilitatus & inutilis factus, cum ante memoratas
Sanctorum reliquias venisset, statim erectus, & sanitati quam desiderabat, sine mora
est redditus. Similiter & puella quædam de ipso vico Traiecto, vocabulo Theorbildis,
cuius dextera manus erat simili contractione intantum complicata atque distorta, vt
ad omnem vsu esset inutilis: hæc eadem die ante eisdem Sanctorum reliquias pari
modo curata est. Quibus visis, populus in basilica congregatus cœpit præ nimia exulta-
tione atq; letitia in hymnis & litanijs, sublatis in altum vocibus, laudes Domino decanta-
re. Cum subito intrauit puer quidam surdus, atque in media plebis multitudine stupefa-

Visis mira-
culis plebs
letabunda
laudat Deū.

ctus & attonito similis constitit: Ac deinde cum ante altare sancti Saluatoris, quod in me-
dia ecclesia positum est, peruenisset, erumpente protinus de naribus eius sanguine,
quo diu priuatus fuerat, auditus officio donatus est. In crastinum autem, id est, quarto
Idus Iunij visum est nobis, vt feretrum quod sacros martyrum cineres continebat, al-
tari eleuari deberet, ad hoc videlicet, vt aliquantò eminentius esset, quam altare cui
appositum erat, & facilius ab accedentibus cerni potuisset. Idque nobis facientibus,
& inter faciendum litanias cum Dei laude canentibus, puella quædam de familia S. Ser-
uatij à natiuitate sua pedibus ex contractione distortis, manibus etiam ex neruorum
distensione, dissolutis, insuper & muta, quam paulò antè in basilicam sui detulerunt,
& coram feretro posuerunt, subito sanitati est reddita, ita vt eadem hora & loqui, &
incedere, & manibus ad omnia necessaria perfecte vti potuerit.

Cap. 22.

Fœmina quædam de ipso vico Traiecto, cum haberet ancillam cæcam, nomine A-
dalgardam, ingressa basilicam tradidit eam sanctis martyribus Marcellino & Petro,
vt per eorum suffragia visum recipere mereretur, ibique dimisit. Quæ cum post pera-
ctum vespertinale officium in eadem ecclesia substitisset, subito velut ab aliquo im-
pulsam in pavementum cecidit, atque ibi diu volutata, tandem cum ingenti circumstan-

Cæca viden-

tis populi stupore atque admiratione clarè videns surrexit. Contigit hoc Idibus Iunij
ad vespertinum, ipso noctis incipiente crepusculo. Homo quidam de Prouincia Burgun-
dia ex territorio Gennauensi, nomine Theotgarius, ea passione laborans, quam me-
dici Græco vocabulo spasmon appellant, Latine autem ab assidua membrorum agita-
tione, tremulosa non incongruè vocari potest, venit in basilicam, atque in media po-
puli turba, quæ ad audienda Missarum solennia, vt in die Dominico moris est, fuerat
congregata, constitit. Cumque post recitamam Euangelij lectionem Christiana credu-
litate symbolum recitaretur, tremulosus ille subito ad terram corruit, & dum diuini
num officium peragitur, penè immobilis ac mortuo quam viuenti similior iacuit:
multoque ex naribus eius sanguine manante, post completum sacrum officium, cum
magna inspectantis populi admiratione sanus ac sine vlla trepidatione surrexit. Fa-
ctum est hoc miraculum decimo octauo Calendas Iulij die Dominico, sicut superius
compre-

Spasticus
fit sanus.

DE SS. MARTYRIB. MARCELLINO ET PETRO.

553

comprehensum est. Quarta autem feria, id est, decimo quinto Calendas Iulij puer qui
dam nomine Folchardus, de monasterio quod Meldradium vocatur, qui erat cruri- Item con-
bus ac pedibus miserabili contractione distortus, eodem in loco coram omni populo tractus.
curatus est. Undecimo Calendas Iulij venit quidam homo ad ecclesiam, & inter cate-
ros intrauit, cuius dextra manus simul cum brachio modo mirabili mouebatur in gy-
rum, ac si molam vertere deberet, idque incessanter agebat. Is dicebat ob hoc sibi hanc
inquietudinem accidisse, quia die Dominica contra vetitum moleret, & iam annum
integrum egolutum esse, ex quo huiusmodi pena multatus est. Qui cum ad sacras Alius quo-
martyrum reliquias appropiasset, ibique fideliter eos inuocasset, molaris illa comotio que male
subitanea quiete sopita est. Hic homo de monasterio Scotorum, quod Fossa vocatur, affectus.
se venisset, Dothiumque appellari dicebat.

In vigilia S. Iohannis Baptiste, qua est die nono Calendarum Iuliarum, venit qui- Cap. 23.
dam vir Traiectum ad basilicam S. Seruatij, qui se de ciuitate Tornaco esse fatebatur.
Is, ut ipse aiebat, fuit ab infantia surdus & mutus, ductusque a suis ad S. Sebastianum,
cepit ibi & audire & loqui, sed inefficaciter, quonia verba eius vix intelligebantur, ipse
quoque cum alijs eum loquerentur, reuocantem auditus sui dissimulare non poterat.
Qui ubi ad matutinum officium venit, coram sacris reliquijs procumbens obdormi-
uit. Nec multo post velut aliquo excitante euigilans, quis os suum pugno percussisset,
a circumstantibus perquisiuit. Cui cum omnes, neminem hoc fecisse, respondissent, sur- Surdo &
rexit: eademque hora sanus factus perfectus, sine vlllo impedimento & audiuit & locu- muto reddi-
tus est. Eadem die dum sacra Missarum solennia celebrantur, foemina quaedam, no- tur incolu-
mine Adallinda, duos cereos ad lumen in ecclesia faciendum detulit, quorum vnum mitas.
dextra manu cuidam ex custodibus ut accederetur porrexit: alium autem interim quasi
de illo postea illuminandum, manu sinistra retinuit. Sed mirum in modum, dum cu- Nota rem
stos sibi datum accendit, ille qui in manu foeminae remansit, cunctis cernentibus di- miram.
uinitus accensus est.

Monasterium sanctimonialium, Eike vocabulo, situm super Mosam fluiuium est. Cap. 24.
In quo quaedam Deo sacrata, nomine Saliga, toto corpore, excepto dextro brachio,
diro paralysis morbo dissoluta iacebat. Huic per quietem quidam ex vicinis suis asti-
tisse, ac tali sermone eam compellasse visus est, ut diceret, Quid agis? Cui cum illa non
aliud, quam se in lecto suo quiescere respondisset, Audistine, inquit, aliquid de San-
ctis, qui in Traiecto ad S. Seruatium venerunt? Cui cum nihil de his se audisse respon-
disset, Surge, ait, velociter, atque illuc properanter venire contende. Nam ibi es omnium
membrorum tuorum receptura sanitatem. Sed cum expergefata nihil de his facere
curasset, iterum sequenti nocte ab eodem simili modo est admonita, ut Traiectum
pergeret. Illa tamen, ut prius, sprete monentis voce, quod iubebatur distulit profici-
sci. Tertia vero nocte vidit eundem sibi altare, & cum quadam feueritate cur moni-
ta sua contempsisset interrogare, baculoque, quem tunc manu tenere videbatur, latus
eius percutere, atque ut Traiectum velociter pergeret, imperare. Nec illa iam ausa tri-
na visionis auctoritati resistere, accitis ad se propinquis & amicis, Traiectum ut sibi
iussum erat deducitur, & in basilica beati Seruatij iuxta sacros martyrum cineres col-
locatur. Cumque ibi promissae sanitatis prestolaretur euentum, quinto demum die Paralytica
postquam illuc venerat, cum magna omnium admiratione perfectam totius corpo- cipit sospi-
ris sui meruit recipere sanitatem. Restant adhuc duo valde praecleara miracula, qua- tatem.
non solum tegenda silentio non censeo, quin potius illorum conscriptione conue-
nientissimum quarto volumini, quod in manibus habetur, finem me facturum esse
confido. Et licet eadem signa beatis martyribus Marcellino & Petro cum alijs Sanctis
possint videri communia, ex eo quod vnum ex his in aduentu reliquiarum sanctorum
Prothi & Hyacinthi, & iuxta ipsas reliquias gestum est, alterumque in die natalitio S.
Hermetis sub ipsius reliquijs contigisse certum est, ideò tamen ipsis praecipue adscribere.
da videntur, quoniam in basilica facta sunt, in qua eorum sacratissima corpora re-
quiescunt. Gestorum autem fides ad nos pertinet, qui praesentes fuimus, & quibus ea
diuina pietas videre concessit. Ac proinde omissa praefatione, ad ipsa quae dicenda sunt
miracula veniamus.

Gregorius Romanae vrbs Episcopus, qui Eugenio simulque Valentino in Pontifi- Cap. 25.
catus honore successit, cum titulum S. Marci Euangelistae, in quo presbyter fuerat, am- Gregorius
pliare, & in eo monasterium vellet extruere, quaesiuit per coemeteria & ecclesias lon- Papa 4. au-
gius ab Vrbe constitutas, sicubi Sanctorum martyrum corpora posset inuenire. Inue- xit & orna-
taque, titulo, quem opere magnifico extruxerat, curauit inferre. Casu igitur factum est, S. Marci.
vt co

Aaa

vt co

vt eo tempore, quo sepulchrum beatissimi Hermetis erat aperturus, & sacrum illius corpus inde fuerat sublaturus, vnus ex nostris, qui eodem anno supplicandi gratia, ve moris est poenitentibus, Romam venerat, congregata ad basilicam martyris multitudini cum ceteris peregrinis interesset. Is negotio, quod agebatur, diligenter inspecto, spem adipiscendarum memorati martyris reliquiarum, licet corde simplici, non tamen sine causa concepit: & Deusdonam Diaconum, cuius in primo libro crebram fecimus mentionem, adiens obnixè rogauit, vt ex his quantuliscunq; à custodibus loci acciperet, mihiq; deferendum sibi prastaret. Qui confestim precibus eius annuens, id se sine mora facturum pollicetur. Datoq; custodibus pretio, non solum S. Hermetis, sed etiam sanctorum Proti atq; Hyacinthi, quorum in eadem basilica corpora erant posita, reliquias accepit. Et illas quidem per quendam familiarem suum, qui Sabbatino cognomen erat, simulq; & nostrum, qui vt hoc faceret persuasit, mittere curauit. Quod autem de corpore beati Hermetis potuit adipisci, ipse ad nos veniens, pro ingen-

Honorificè
excipiuntur
reliquiae
Proti &
Hyacinthi.

ti munere derulit. Cum autè de aduentu reliquiarum sanctorum Proti & Hyacinthi nobis esset indicatum, obuia illis processimus, easq; vt par erat, honorificè suscipientes, atq; basilicæ cum hymnis & orationibus inferentes, propter corpora beatorum Marcellini & Petri cum feretro quo venerant, collocauimus. Vbi cum in crastinum mulier quadam de proximo prædiolo, quod Baldradest nuncupatur, daemone possessa cum cetero populo fuisset ingressa, cepit nequam spiritus fremere, ac prostratam in pavimento collidere, suamq; malitiam coram omnibus confitendo publicare. Cumq; a presbytero se exorcizante fuisset interrogatus, quis esset, vnde venisset, quando & cur in eam intrasset: ad singula respondit, seque non solum daemone, sed etiam omnium viuientium pessimum esse testatus est. Et cum presbyter ab eo causam tantæ nequitiae requisisset, malâ voluntatem hanc sibi tribuisse fatebatur. Rursus cum ab eo quereretur, si vnquam in cælo fuisset: in cælo se fuisse, & inde propter superbiam deiectum esse confessus est. Eidem percontanti, vtrum Christum Dominum, nec ne vidisset, ait in inferno eum à se visum tempore, quo pro humani generis saluatione mori, atq; illuc descendere dignatus est. Vbi verò ad id ventum est, vt eum interrogaret, si nomina martyrum nôderet, quorum reliquiae pridie eidem ecclesiae illatae sunt, Notissima, inquit, mihi sunt eorum nomina: quia quando passi sunt, praesens astabat, ac de eorum sempiterna gloria ingenti torquebar inuidia. Quos etiâ hinc modò patior infestissimos: cruciatur enim me tormento

Martyres
cruciantur
monem, &
cogunt de-
ferere ob-
fessam.

incredibili, atq; inuitum de hoc vase, in quo diu latitabam, exire compellunt. Cui presbyter: Cum exieris, inquit, quò perrecturus es? Ego, ait, in viam pessimam perrecturus, & longinquas defertasq; regiones petiturus sum. Post hæc cum & occasione & modum ingressionis suae iubente presbytero exposuisset, conuersus ad foeminam: Ego, inquit, infelix mulier, antequam exeam, ossa tua collidam atq; confringam; teq; debile ac nostrae societatis memorem relinquam. Et cum illa velut infirmitatis suae conscia, cepisset voce supplici atq; submissa sanctorum auxilium implorare, ille statim per os ipsius cum ingentia austeritate fremens & increpitus, loqui volenti silentium imperauit. Erat enim nobis, qui praesentes eramus, ad videndum valde mirabile, quod ille spiritus immundus per os eiusdem mulierculae tam diuerso modo loquebatur, & nunc masculina, nunc foeminae vocis qualitate sic ad purum exprimebat, vt non vna sed duae in ea acriter altercantes, seq; adinuicem conuicijs lacescentes personae esse viderentur. Et reuera duae erant, diuersa inter se voluntate dissidentes: daemone vna, possessum à se corpus collidere cupientis: mulieris altera, hoste quo tenebatur, liberari desiderantis. Quae diuersitas voluntatum ex disparitate vocum ac dissimilitudine verborum, quae inter se iactabant, satis clare atq; aperte poterat intelligi. Cōpleto igitur iuxta consuetudinem mysterij caelestis officio, nobisq; ad curanda corpora de basilica egredientibus, iussimus foeminam cum custodibus ibidem, donec reuerteremur, opperiri, si dutiam habentes, quod per virtutem Christi & merita martyrum suorum perfidus possessor eius citò foret exiturus: neq; nos spes nostra fessellit. Nam post refectionem ad ecclesiam regressi, ex quo daemone sano illam & incolumem, ac per omnia mentis suae cōpotem, atq; in Dei laudibus exultantem inuenimus. Et hoc quidem signum in aduentu reliquiarum beatorum Christi martyrum Proti & Hyacinthi iuxta modum à nobis cōprehensum constat esse completum: illud autem, quod S. Hermeti adscribitur, quo sit ordine gestum, praesenti narratione clarebit.

Cap. 26.

Colonia metropolis est in finibus Ribuariorum, super Rhenū posita. Ex qua foemina quadam erat à renibus deorsum diutina neruorum distensione in tantum debilitata, vt negato sibi crurum ac pedum officio, non aliter quam sedens, porrectis in anteriora pedibus, ac manibus in terram positis innitens, seque hoc modo promouens, vicem ambulandi exple-

Exple potuisset. Hæc auditis miraculis atque virtutibus, quas Dominus per sanctos martyres suos Marcellinum & Petrum in curatione infirmorum atque debiliū operatus est, ad basilicam eorum venire gestiuit. Et quoniam aliter commodè nequinerat, in naue mercatorum, qui illò ad festiuitatē eorundem Sanctorum ibant, aduectus est. Venitq; illuc ad diem natalitiū, atque ibi spe recuperandæ salutis aliquandū morata est. Sed ubi vidit curationem suam esse dilatam (& reuerà dilata erat, non negata: quia non alibi, sed ibi neque tunc, sed alio tempore fieri debuit) statuit Moguntiacum proficisci. Erat enim in proximo festiuitas S. Albani martyris, cuius apud eandem urbem & basilica & percelebre monasterium est. Quò cum venisset, & apud memoriam martyris pro restitutione salutis suæ Domino supplicasset, vidit per soporē quendam iuuenem clericum sibi assistentem, ac nouos calceos manu ferentem, atque ut eos acciperet pedibusq; indueret imperantem: se quoque ita fecisse. Illum deinde præcepisse, ut his calceata ad locum, vnde illò venerat, reuerteretur; ibiq; aduentum Medici præstolaretur; qui eam esset proculdubio sanaturus. Quæ ubi euigilauit, visio. ni fidem accommodans, quanta potuit celeritate ad Sanctorum martyrum salutiferam limina reuersa est: ac per duos menses in eodem loco inter alios pauperes conuersata, pollicitationem visionis experiebatur. Cum interim circa medium ferè mensem Augustum Deus dona Diaconus, cuius in primo operis huius libro crebram fecimus mentionem, Roma veniens, vnum articulum digiti beati Hermetis martyris pro magno nobis munere detulit. Quem accipientes, capsula reconditū in superiori parte basilicæ supra ipsum occidentale ecclesiæ introitum collocauimus. At fœmina, quæ, ut dixi, visione diuinitus admonita illuc venerat, & duobus iam exactis mensibus, nihil promissæ opis sibi aduenisse cernebat, delusam se vano somnio existimans, reditū in patriam meditari cœpit. Statuitq; cum negotiatoribus, qui se reducerent, ut proxima Dominica, quæ quinto Calendarum Septembrium die simul cum anniuersaria S. Hermetis solennitate erat futura, nauem eorum in regionem suā reuersura conscenderet. Iamq; instante nocte, quæ diem profectioi conductum erat, sine dubio præcessura, cum nos secundum consuetudinem completo nocturnali officio, ad quiescendum fuissēmus egressi, cæteris exeuntibus, fœmina illa introire volens, in ipso limine cōfedit: ibiq; coram omnibus stupore quodam oppressa, parumper obticuit. Ac deinde erumpente ex omnibus pedum vnguibus aliquanto sanguine, ad se reuersa, manū circumstantibus porrexit; erectaq; in pedes, ad sepulchrum martyrum ambulare cœpit. Quò cum peruenisset, ad orationem coram altari prostermitur; ibiq; tandiū iacuit; quoadusq; hymnus, quem exultantium simul atq; mirantium multitudo Deum laudans deuotissimè cantabat, completeretur. Quo finito, sana surrexit, sed in patriam ulterius redire noluit. Meritò igitur miraculum istud beato Hermeti adscribitur, cuius die natalitio, & sub cuius reliquijs gestum esse cōstat. Sed nequaquam sanctissimi martyres Macellinus & Petrus eiusdem operis exortes esse possunt, in quorum basilica patrum est; & quos ipsa, quæ curata est, fœmina toto peregrinationis suæ tempore, ut se adiuaient, semper inuocauit.

Monasteriū
S. Albani
Moguntiae
percelebre.

Patienter
sustinenda
curationis
dilatio.

Fœmina
misere con-
trita sana-
tur.

Cap. 27.

Hæc sunt, quæ de innumeris Sanctorū virtutibus aut à nobis visa, aut fidelium veraci relatione cōperta, literis ac memoriæ mandare decreuimus, quæ Christi amatoribus, ac martyri eius veneratoribus ad legendū grata fore nō ambigo: quoniā nihil eis videtur impossibile, quod ut fiat, Deo omnipotenti placuerit. Incredulis autē ac Sanctorum gloriæ derogantibus, quia fastidiosa esse non dubito, ne omninò legere velint, suadendum cenſeo: ne fortè vilitate nostri sermonis offensi, blasphemiam & inuidentiam deuitare non valeant, ac sic Deū & proximū, quos amare iubentur, se odisse declarent.

IN EODEM VETVSTO MS. CODICE, VNDE HAEC DESCRIBITUR

ipsum, sequebatur eorundem beatissimorum martyrum historia Iambico carmine, licet non admodum exacto, conscripta, non addito Authoris nomine. Qui cum mihi videatur esse idem Eginbartus, qui superiora scripsit, tum propter maiorem historie fidem, tum propter Auctoritatem ipsum eam hoc loco subiungere volumus.

ERat quidem exorcista, Petrus nomine,
Qui doctrinam magni Petri secutus Apostoli,
Veram fidem Iesu Christi prædicauit gentibus,
Malignorum adiutor fuit iste dæmonum.

S. Petrus ex-
orcista.

Aaa 2.

Atque

Comprehē-
ditur & cru-
ciatur à Pa-
ganis.

For. & Pauli-
na. Sic e-
nim in alia
Historia
vocatur.

Cur Chri-
stus non ser-
uet suos
martyres à
pœnis.

Atque atros verbo potens effugabat spiritus,
Perque signum sanctæ Crucis agros sanos fecerat.
Quem pagani comprehensum duris nectunt vinculis,
Ac per multa laniatum tormentorum genera;
Ad extremum tenebroso mancipârunt carceri;
Imprudentes arbitrati, quod per artus corporis
Pœna inflicta prævaleret Christi fidem tollere.
Sed cor cælo fixum manens nescit flagris cedere;
Cui custos deputatus præfuit Arthemius,
Qui reorum turbam diris constringebat vinculis,
Atque claustra caligosi seruabat ergastuli.
Erat cui chara valde nata Virgo nomine,
Quæ inuasa præferoci vexabatur damone,
Et paterna sæua pœna cruciabat pœtora.
Quod cum Petrus comperisset, compellat Arthemium;
Monens simul & exhorrens Christi miles inclytus;
Mercaretur sancta fide vt salutem filia;
Deum, dixit, crede Christum, qui creauit omnia;
Qui cælum terramque sua continet in dextera,
Et qui miti potentatu protegit quod possidet.
Hæc beato proferente Petro Christi famulo;
Custos ille tenebroso carceris Arthemius,
Plura dicta contrâ refert, sed eadem friuola.
Non est, inquit, verum Petre, neque verisimile,
Meam tuus possit Christus vt saluare filiam,
Qui nullum exhibet suis solamen cultoribus;
Ferret, puto, si valeret opem suis famulis;
Sed hoc illum non valere produnt illa verbera;
Quæ tu dudum propter ipsum tolerando deficis.
Ad hæc Petrus vultu lato pauca verba referens,
Christum, inquit, confitemur, & in ipsum credimus;
Qui est solus seculorum saluator & dominus.
Ipse valet, quicquid sibi placuerit, facere,
Tam cælo terraque potens, quàm & ponti fluctibus,
Cui seruit totum suis cælum cum sideribus.
Ille potest quancumque sibi placet soluere-
Duros nexus catenarum, quibus vincus teneor,
Et de cunctis tormentorum pœnis tutum reddere.
Sed mecum credo quod nolit impedire brauium,
Quin peccatis depurgatum peruenire faciat
Per tormenta passionis ad perennem gloriam.
Vellem tamen, ô Arthemi, faceres periculum,
Verum fiet, anne falsum, quod de Christo credimus;
Quodque illum tam potentem omnes esse dicimus.
Ad hæc antri carceralis custos nondum credulus,
Fiat, ait, quod hortaris, hodieque clareat,
Valeat quid Christus tuus, quem me rogas credere.
En ego nunc tuis vinculis superaddam vincula,
Teque ipsum tenebroso clausum linquo carcere;
Atque antri postes seris stringam firmioribus.
Si te tantis innodatum liberârit nexibus
Christus vester, ac solutum sospitem reddiderit;
Credam illum, atque Deum colam sine dubio;
Ea tamen ratione, si redemptam videro,
Ipso Christo faciente, meam charam filiam
Ab illius dominatu, quo vexatur, damonis.
Tunc subridens fortis ille Petrus Christi famulus,
Fides, ait, imbecilla confirmari poterit,
Si que verbis promissisti, factis adimpleueris;

Meque

Meque humana sine opē atque adminiculo;
 Isto tetro quo includor, liberatum carcere
 Domūs tuæ limen pede penetrāsse videris.
 Et non tantum contemplatu, sed palmarum tactibus-
 Explorādo comprobabis ipsum tibi assistere,
 Quem inclusum dimisisti tenebroso in carcere.
 Ad hæc verba crebrò caput agitans Arthemius,
 Et non credens Deum posse tanta bona facere;
 Tali Petro seruo Christi responder affamine;
 Homo, inquit, mente captus, aliena loqueris;
 Quod ex multis accidisse reor passionibus;
 Quas tu diu propter sectam Christianam sustines.
 Ista dixit, & abcessit, seq; domum contulit;
 Coniugq; cuncta suæ cognomento Candidæ-
 Valdè stupens atque mirans dicta Petri retulit.
 Cui coniux dubitanti corde fatur credulo;
 Se mirari quod insanum voluisset dicere;
 Quem audisset sospitatem sibi nunc promittere;
 Nec hoc diu differendum esse quod promiserat;
 Sed præsentem se facturum fateretur tempore,
 Et quod dixit ac sponondit, hodiè clarescere.
 Ille verò contrà nitens, vxorem increpitat;
 Cur his verbis fidem daret, & appellat fatuam;
 Quia Christum Deum Petri tam potentem crederet.
 Non est, ait, numen vllum, sed nec ipse Iuppiter;
 Quod eundem sic conclusum possit vinclis soluere;
 Vel ex antri terro lacu liberum dimittere.
 Illa Petri verbis credens, quibus se promiserat-
 Per virtutem Iesu Christi mira posse facere;
 Tali sibi resistentem repulit elogio;
 Hoc est inquit, quod augebit Dei sui gloriam;
 Cum per illum erit factum, quod patrare nequeunt-
 Illa magna, quæ à nobis nunc coluntur, numina.
 Hæc dum simul ac vicissim alternando conferunt;
 Atq; solis orbe merso, stella noctem proferunt;
 Ecce Petrus, vt promisit, adest admirantibus;
 Signum Crucis manugestans, veste fulgens candida;
 Seq; verum Christi seruum, & non falsum aliquid-
 Esse monstrat, tum multorum contrectatur manibus.
 Hæc cernentem stupor ingens arripit Arthemium;
 Atq; Petri sine morâ pedibus aduoluitur;
 Deum solum verum Christum magnis clamans vocibus.
 Hoc & coniux, hoc & cuncta consonat familia;
 Esse nullum, nisi Christum, rerum potentissimum;
 Quem beatus prædicasset Petrus atq; coleret.
 In aduentu cuius ipsam, quod eorum filiam-
 Diu malè possidendo vexabat, demonium-
 Fugit statim, & inuitus Dei viram prædicat;
 Vt in alto malum atrox audiretur aëre.
 Virtus, dicens, Christi Petre, in te manens pepulit-
 Me de illa, quæ tenebam vsq; modò virgine.
 Hæc tum Petrus, faciente per virtutem Spiritus;
 Fama velox per vicina statim loca volitans;
 Multos valdè congregauit viros atq; sceminas.
 Nam non minus quàm trecenti conuenere masculi;
 Mulierum quoq; maior numerus confluxerat.
 Simul omnes admirantes sanctam Christi gloriam.
 Etenim cernebant cuncti, quod in Christi nomine-
 Omnes morbi sanarentur per supernam gratiam;

Aaa 3

Perque

Arthemius
delirare pu-
tat S. Petru,
dum polli-
cetur gran-
dia.

Coniux Ar-
themij re-
prehendit
eum.

S. Petrus di-
tinitus so-
lurus, venit
ad illos.

Arthemius
credidit in
Christum
cum suis.

Filia Arthe-
mij libera-
tur à damo-
ne.

Multi ad
Christū ac-
cedunt.

I V N I V S.

Perque sacra Petri iussa pellerentur daemones.
Et videntes, corde puro capere desiderant
Fidem Christi salutarem: simul atque flagitant,
Ut in sacri mererentur vnda fontis abluī.
Huc statim vocante Petro venit Christi famulus,
Magnus martyr & confessor Marcellinus presbyter,
Ut nouellum confirmaret baptisinate populum.
Quæ dum essent adimplera competenti ordine,
Nutu Dei quaterdeni dies euoluti sunt,
Per quos Sancti nouæ gentis nationem roborant
Ut in Christo permanentes, creaturas colere
Nolint, vitam neque vitam velut magni quippiam
Amplectantur: immò velint propter ipsum perdere.
His exactis, adest saui missus licitor Iudicis,
Iubens omnes, qui fuissent tetro clausi carcere,
Ad conspectum nocte prima arbitri assistere.
Quod extemplo cum audisset atri custos carceris,
Blandis vinctos, qui aderant, vocibus alloquitur,
Irent cuncti, quoquoersum vellet quisq; pergere:
Qui ad palmam, inquit, regni peruenire cogitat,
Ille mecum ad Sereni Iudicis præsentiam
Pœnas ibi subituras pergere non hafitet.
Si quis verò nondum vitam mundialem spernere
Valet, atq; tormentorum est pauore territus,
Eat liber, quò voluntas illum sua tulerit.
Ecce autem Iudex primo noctis gallicinio
Surgit vigil, ac furenti voce iubet noxios
Suis omnes alligatos exhiberi visibus.
Huic præstò tenebròsi custos astans carceris,
Petrus, ait, exorcista, quem puniri iusseras,
Per virtutem sui Christi cunctos vinctos soluerat,
Et catenis absolutos, ire iussit liberos.
Ipse tamen Marcellinum quendam secum retinens,
In qua semel iussus erat, permanet custodia.
Hæc dicentem furibundus imperat Vicarius
Plumbo cæsum, atq; vinctum carceris Arthemium
In obscuram atq; arctam recipi custodiam.
Sanctos verò Marcellinum atq; Petrum martyres,
Quæstionem habiturus de illorum actibus,
Suo iubet sauius Iudex tribunali assistere.
Quos vt toruis coram stantes conspicatur vultibus,
Blandis primò compellendos arbitratur vocibus:
Ut eorum permutaret mentium propositum.
Pœna, dixit, vos minore plecti posse dicerem,
Nisi cunctos criminosos, qui vobiscum carceris
Antro clausi tenebantur, effugisse cernerem,
Et hoc factum vestro nõsem Christiano dogmate,
Per quod malè miserorum mentibus illuditis,
Fascinantes ac fallentes magicis versutijs.
Cui magnus Christi martyr Marcellinus presbyter,
Forti pectus pietatis plenum gerens spiritu,
Pauca quidem, sed non parua verba contrà reddidit,
Non est, inquit, criminosus, nec dicendus noxius,
Qui omisso paganismo, Christo coepit credere,
Atq; illi sana mente seruiendum iudicat.
Hoc qui facit, Dei summi filius vocabitur,
Et à cunctis peccatorum absolutus sordibus,
Verè esse, quod vocatur, Deo dante visitur.
Hæc dicentem Marcellinum imperat minaciter

Iubente Iu-
dice plum-
batus cædi-
tur Arthe-
mius.

S. Marcelli-
nus respon-
det Iudici.

Seuus Iudex sub duorum pugnis casum subigi,
 Et in locum, omni luce qui careret, proijci.
 In quo vitrum super humum fecit fractum spargier,
 Ac desuper assertorem veri nudum sternere,
 Atque vinctum voluturi illis in fragminibus,
 Omni victu abstineri Christi iubens famulum.
 Vt his pœnis enecatus, interiret properè,
 Cui fidem extorquere se non posse viderat.
 Tum deinde Petrum videns, talibus alloquitur;
 Nolo, inquit, arbitreris iterum eculeo
 Te torquendum, vel ignitis exurendum faculis.
 Immò nôris, quòd nectendus nodis fortioribus,
 Stripitiq̃ applicatus luce stabis crastina,
 Ac ferarum laniatu vitam breui finies.
 Tum beatus respondendo Petrus forti pectore,
 Iram volens contumacis concitare Iudicis,
 Tali voce fauientem prouocat insaniam;
 Cum Serenus vociteris, miror validissimè,
 Cur tam tetro vultum geras obfuscatum nubilo,
 Vt mensuram peruidere propriam non valeas.
 Esse nanque te mortalem vniuersi nouimus,
 Et tu velut quiddam magnum in te vicens lateat,
 Grandes pœnas minitaris Christiano populo,
 Stulta nimis ac feroci confidens audacia,
 Immortalem Christi fidem de credentum cordibus
 Exturbari vnquam posse pœnis temporalibus.
 Sacerdotem quidem Christi, quem rogare poteras,
 Vt pro tuis exoraret plurimis excessibus,
 Pugnis casum atque vinctum mancipasti carceri.
 De quo tamen tristi facto vero lærus gaudio,
 Magnus ille martyr Christi modò nihil queritur.
 Immò rerum conditori dignas refert gratias.
 His auditis, efferatus torm entorum arbiter,
 Petrum iubet catenarum comprehensum pondere
 Oneratum, in obscuram recipi custodiam.
 Et in cippo furibundus præcipit arctissimo
 Plantas simul atque crura pretiosi martyris,
 Ne abire præualeret, includendo comprimi.
 Sed cum essent isto modo separati martyres,
 Celso missus visitator cali venit culmine.
 Ad beatum Christi testem consolandum Angelus.
 Qui dum sanctum inuenisset vitro superpositum
 Marcellinum sine veste nudo vinctum corpore,
 Christo Deo supplicantem, sicut erat solitus,
 Soluit statim, & opertum indumentis proprijs
 Quoquouersum præcedentem se sequendum imperat,
 Eò dicens perducendum, vbi Petrus fuerat.
 Cumque esset illò ventum, verus Dei nuntius,
 Petro statim absoluto, Marcellino præcipit
 Vt se ambo præcedentem sequerentur pariter.
 Quem sequentes, intrauerunt domum quandam subitò,
 In qua erat congregatus Christianus populus,
 Qui per ipsos ad diuinam doctrinam peruenerat.
 Tum præcepit ille magnis Angelus martyribus,
 Vt cateruam congregatam confirmare studeant
 Per septena proximorum diernum volumina.
 Ac tum demum fauienti se tyranno proferant,
 Ostendantque parùm posse illius potentiam
 Contra Dei continentis cuncta prouidentiam.

Cæditur pu-
 gnis, &c.

S. Petri mira
 constantia.

S. Petrus
 vinctus cate-
 nis traditur
 in carcerem

Angelo sol-
 uit Marcelli-
 num & Pe-
 trum, & e-
 ducit è cu-
 stodia.

Tum sequenti luce iussit Iudex crudelissimus,
 Ut ministri visitarent loca, quibus martyres
 Clausos simul & ligatos custodiri iusserat.
 Cumque ibi non repertos referentes dicerent,
 Ire iussit, & adduci vnâ cum Arthemio
 Eius quoque mulierem cognomento Candidam,
 Atque natam eorundem, nuncupatam Virginem,
 De qua Petrus exorcista dæmonem expulerat,
 Et purgatam regi Christo credulam reddiderat.
 Hos adductos ille truci intuitu oculo,
 Dijs iussit, immò tetrus vt litarent larualis,
 Atque sacram Christi fidem abnegando linquerent.
 Et cum nolle peruidisset imperata facere,
 Iussit sæuus in ingenti ruderum congerie,
 More pressi noxiorum, necarentur pariter.
 Qui cum vincti ducerentur viam per Aureliam,
 Vident simul Marcellinum atque Petrum martyres,
 Et cum eis multam valde populi frequentiam.
 Quibus visis, profugisse tremefactos asserunt,
 Qui beatos confessores catenarum pondere
 Prægrauatos ac depressos puniendos traxerant.
 Quos vt pij fugientes turba vidit populi,
 Præcurrendo festinauit præuenire pauidos:
 Ac mulcere cor furentum verbis cœpit mitibus.
 Sed non valens quod volebat pia plebs perficere,
 Loco fixos retentauit, donèc Christi famulus
 Marcellinus obtulisset salutarem hostiam.
 Nam in specu, quo futura sperabatur passio,
 Martyr Christi celebravit Missarum solennia.
 Quis completis, abscefferunt quos abire iusserat.
 Tum conuersi Marcellinus atque Petrus martyres,
 Ambo simul perfidorum alloquuntur populum;
 Atque tali furibundos compellabant fame;
 En vidistis quod in nostra ditione fuerat,
 Vt vos modo, quo vellemus, valeremus lacerare,
 Et quos vinctos tenebatis, vi ereptos tollere,
 Sed hoc nolle Christiana fecit patientia,
 Quam suorum ferendo famulorum sensibus,
 Suo mites ac modestos Christus facit munere.
 Et nunc quidem nos, superna suffragante gratia,
 Hinc abire poteramus, si hoc ferret animus.
 Vos contra quid possitis, tandem palam dicite,
 Tum frementes ac frementes satanæ satellites,
 Primò ipsum, quem trahebant, trucidant Arthemium;
 Ense duro ferientes effecerunt martyrem.
 Cuius neci coniunxerunt coniugem ac filiam.
 Quas per crypta liminare præceps daros obruunt.
 Saxi simul atque magnis arenarum molibus.
 Tum beatos assertores veritatis alligant
 Marcellinum atque Petrum auidos martyrij.
 Annectuntque catenatos arborum stipitibus,
 Donec tetro nuntiarent tormentorum arbitros;
 Atque ipso comperirent decernente Iudice,
 Quali morte magni forent consumendi martyres.
 Qui dum cuncta cognouisset gesta, quæque iusserat,
 Nigram iubet intra syluam sanctos duci martyres;
 Et inibi capitalem capere sententiam.
 Quò cum eos deduxissent dæmonum satellites,
 Illi lati & alacres, laudantesque Dominum,

Sententia in
 Arthemiu
 & coniugē
 ac filiam
 eius.

Missa cele-
 brata à S.
 Marcellino
 in specu.

Arthemius
 decollatur.

Eius vxor
 & filia saxi
 obruuntur.

Locum sua passioni largiorem faciunt:
 Nam & spinas atque vepres euellebant manibus
 Ipsi suis, vt purgando terram puram redderent,
 Sacrum erat quæ illorum exceptura sanguinem.
 Tunc orantes, atque pacis sibi dantes osculum;
 Genu flexo percussorem patienter perferunt;
 Ac proiecta graui petunt cælum carnis sarcina.
 Quorum ipse, qui eosdem magnos Christi martyres
 Ferro iussus, iugulauit, se vidisse factus est
 Carnis vinculis absolutos euolasse spiritus
 Forma quasi virginali, tectos veste fulgida,
 Auro quoque radiantes ac gemmarum lumine,
 Angelorum coruscantem circumdatos agmine,
 Latibundos cum immensa lucis affluentia,
 Supra cuncta penetrando celsa mundi sidera,
 Subleuatos ad æterna cæli regna scandere.
 Duæ quædam referuntur Romæ natae fœminæ,
 Vna dicta est Lucilla, Firminaque altera,
 Veram puris retinentes Christi fidem cordibus
 Quæ propinqua ter beati martyris Tiburtij,
 Ad illius sacrosanctum assidentes tumulum,
 Deo gratas vigilando ducebant excubias.
 Quibus ipse cum beatis semet comitantibus
 Marcellino atque Petro manifestè retulit
 Per soporem, vbi sacra iacuisset corpora
 Eorundem electorum, atque simul admonet,
 Vt euntes absque mora, illa statim auferant,
 Et in crypta suam prope curent corpus ponere.
 Qui præceptis obsequentes, Nigram sylvam adeunt,
 Sublatosque beatorum inde portant cineres;
 Et in specu deponentes, iussu loco tumultant.
 Quas ad ista peragenda adiuuasse referunt
 Duos quosdam de sacrata sedis Apostolica
 Clericis, quos ordo sacer nominat Acolytos.
 Hæc vt gesta referuntur, retulisse asserunt
 Illum ipsum, qui eosdem interemit martyres,
 Et ab illo didicisse Damasum Pontificem,
 Cum ætate puerili, per eadem tempora
 Sub magistro ministraret, & ad magnum cresceret
 Rerum culmen, tunc Romana lector in ecclesia.
 Post hæc cuncta memorasse, ac mandasse literis,
 Cum illius almæ sedis obtineret apicem,
 Et in tota principatu polleret Ecclesia.
 Ille autem, qui beatos martyres percusserat,
 Dorotheus cognomento, per diuinam gratiam
 Ad baptismi sacramentum peruenisse dicitur:
 Sacram sedem tunc regente Iulio Pontifice,
 Publicam simul puramque gessit poenitentiam:
 Atque morum probitate consequi promeruit
 Sempiterni Saluatoris salutare gratiam;
 Per illorum, quos percussit beatorum martyrum
 Nunc & semper, memorandam miram patientiam.
 Qui de mundi triumphantes principe diabolo,
 In supernis collocati semper gaudent sedibus
 Coram Christo per æterna seculorum secula.

Marcellinus
& Petrus
plectuntur
capite.

S. Tiburtius
cū Marcelli
no & Petro
apparet Lu-
cilla, &c.

Damasus
Pontifex
scripsit hi-
storiam Mar-
cellini &
Petri.